

Nova polarna dvigala za Sovjetsko zvezo

Litostroj je pred podpisom pogodbe za dobavo petih polarnih dvigal v obdobju od 1981. do 1985. leta. Dvigala se razlikujejo od sedanjih po nosilnosti in kompliciranosti ter bodo projektirana za delo v seizmičnih področjih, zato bodo morali biti izpolnjeni vsi varnostni pogoji. Dvigala so avtomatizirana in se spremenijo v prave robote ob zamenjavi goriva v reaktorju. Pogodba bo sklenjena v skladu s podpisom večstranskega mednarodnega sporazuma o specializaciji in kooperaciji proizvodnje in vzajemnih dobav opreme za jedrske elektrarne v obdobju 1981—1990. V skladu s tem sporazumom je Litostroj predviden tudi za proizvodnjo specialnih črpalk, ki se uporabljajo v jedrskih elektrarnah.

Nekaj tehničnih podatkov dvigala. Nosilnost je 320/140/2x70 ton, razpetina dvigala oziroma kroga reaktorjske stavbe je 43 m. Dvigalo ima dva mačka, ki se polavtomatsko navijata na določene točke v kontejmentu za obravnavanje operacij v času obratovanja jedrske elektrarne. Dvigalo je predvideno za delo v seizmičnih področjih za 9 balov po diagramih pospeškov v odvisnosti spektralnega odziva na koti 51 m kontejmenta. Vsa oprema za žerjave je projektirana za te pogoje.

Dvigala se vodijo iz daljave in morajo zagotavljati neprekinjeno obratovanje tudi pri najhujših pogojih, ki nastanejo v reaktorju. Litostroj je posegel v sam vrh sodobne transportne tehnike. Dvigalo je namenjeno za reaktorje tipa VVER 1000 (PWR) z močjo milijon kilovatov. S tem je Litostroj posegel v sam vrh sodobne transportne tehnike.

ZADNJA NOVICA

V sredo, 23. aprila 1980 so nas obiskali predstavniki zunanjetrgovinskega podjetja »METALURGIMPORT« iz Moskve pod vodstvom njihovega podpredsednika tovariša Nikolaja Sergejeviča Zajceva. Ob tej priliki so gostje v Litostroju podpisali pomembno pogodbo o dobavi sklopov in mehanizmov za valjniška postrojenja. Pogodba, ki je bila podpisana predstavlja vrednost 7.206.000 dolarjev.

PA ŠE NEKAJ O JEDRSKIH ELEKTRARNAH

Prva jedrska elektrarna na svetu je začela obratovati leta 1955 v Obninskju v SZ. Imela je moč 5 MW. Danes je v pogonu preko 180 jedrskih elektrarn s skupno instalirano močjo 120.000 MW. V gradnji je približno 150 novih elektrarn. Jedrske elektrarne gradijo ne le v vseh industrijsko razvitih deželah zahoda in vzhoda, temveč tudi v vrsti držav v razvoju.

V povprečju jedrske elektrarne obratujejo po 6.500 ur na leto. Izkušnje z njimi so dobre. Tako kot pri vsaki novi tehnologiji, so se tudi pri njih pojavljale začetne težave in se še pojavljajo. Največja težava se je zgodila lani v ZDA. Pridobljene izkušnje in stalni tehnični razvoj pa jedrske elektrarne že danes uvrščajo med najzanesljivejše proizvodne objekte. Jedrska energija je nov vir, ki dopolnjuje klasične vire pri pridobivanju električne energije. Da pa bomo zadovoljili naraščajočo porabo, bomo morali poleg jedrskih elektrarn graditi tudi nove hidroelektrarne in termoelektrarne na premog.

Vsak tip elektrarne ima svoje značilnosti in pogoje ekonomičnosti. Prav gotovo bo delež jedrskih elektrarn v pridobivanju električne energije v prihodnjih desetletjih hitro naraščal. Konec tega stoletja bodo v industrijsko razvitih deželah jedrske elektrarne dajale več kot polovico električne energije.

Litostroj lahko proizvaja naslednjo opremo za jedrske elektrarne:

— polarna dvigala za vse vrste reaktorjev,

- stroj za zamenjavo iztrošenega goriva s svežim gorivom,
- mostno dvigalo v skladišču goriva za vlaganje posebnih paketov v skladišče bazena (s točnim nastavljanjem pozicij),
- portalna dvigala nad bazenom z gorivom za podvodno izčrpanje iztrošenega goriva,
- dvigala v klasičnem delu elektrarne,
- glavne črpalke za hladilno vodo,
- kondenzacijske črpalke,
- napajalne črpalke,

OB 1. MAJU,
PRAZNIKU DELA,
ČESTITAMO VSEM
SODELAVCEM
IN PRIJATELJEM

- vse ostale črpalke v sekundarnem krogu,
- protipotresne hidroamortizerje vseh velikosti.

Z dobavo nove strožnice bomo lahko obdelali tudi reaktorjsko posodo in ostalo opremo, katera izvira iz litostrojске nomenklature in možnosti proizvodnje in izvire vrste jedrskega reaktorja.

Razen v Sovjetsko zvezo, kamor polarna dvigala že izvažamo, se dogovarjamo za dobavo polarnih dvigal še z Libijo, tečejo pa tudi razgovori za črpalke za Bolgarijo, Madžarsko in NDR.

R. Potočki

1. maj – delo, ljubezen in mir

35 let je že minilo od tedaj, ko smo prvič proslavili praznik dela v novi socialistični Jugoslaviji. Proslavljali smo ga skupaj s svobodo, v katero smo verjeli tako neomajno, kot v to, da bo delavski razred prevzel oblast in sam vodil svojo državo.

Začeli smo na ruševinah porušene domovine in na ruševinah kapitalizma. Prve smo obnovili in zgradili nove domove, mesta, tovarne in ceste, z drugimi pa smo pometli in zgradili nov — čisto svoj družbeni red.

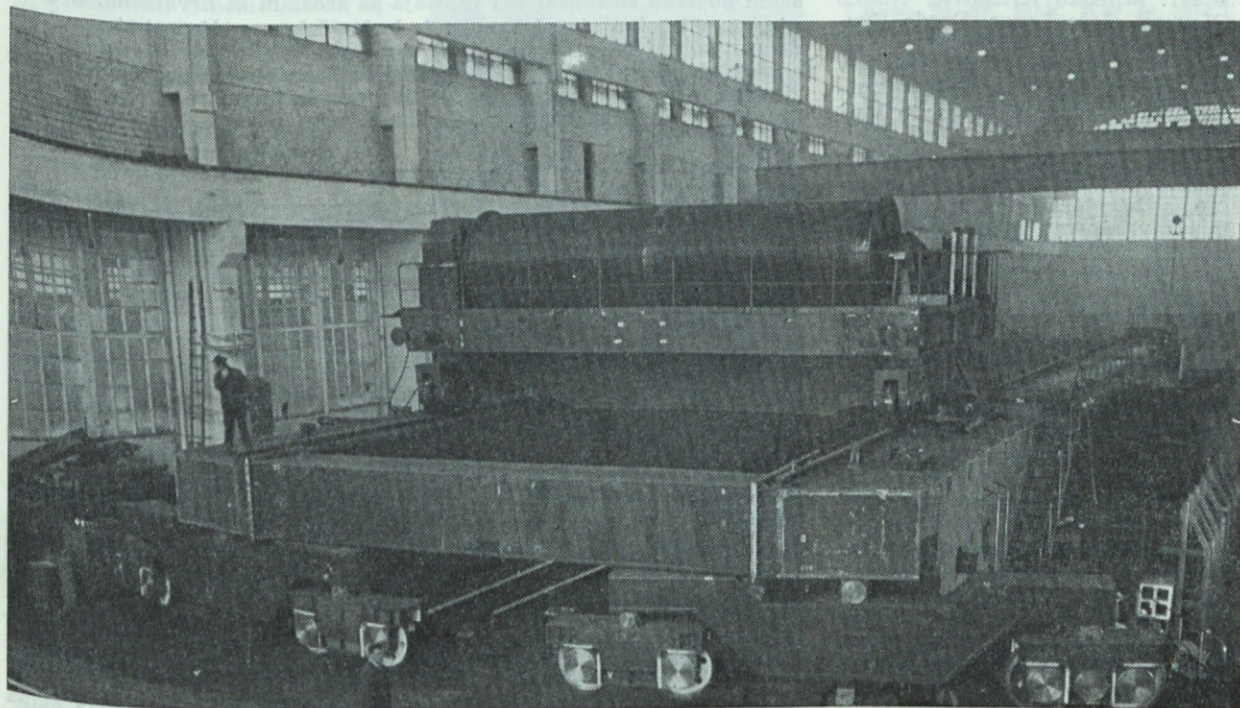
Začeli smo z optimizmom, veliko voljo in s Titom. Zmage so se vrstile druga za drugo. V petintridesetih letih smo zgradili novo državo in pod Titovim vodstvom vzgojili novo generacijo delovnih ljudi, navajenih samostojno odločati in trdno odločenih živeti svoje lastno življenje. Srečni smo lahko, da živimo v obdobju miru in svobode, v obdobju našega izrednega razvoja, ki je nam vsem prineslo neprimerljivo bogatejše in popolnejše življenje.

Letos praznujemo 35 let svobode in 30. leto svojstvene izgradnje socialistične demokracije — to pa je doba, ko se še živo spominjamo žrtev, ki so za uresničitev teh ciljev padle. Zato je tudi vsem lahko razumljiv naš boj proti zatiranju in krivicam, proti vojnam in nasilju. Te misli že vrsto let izpričujejo naša politika in prizadevanja v gibanju nevrščeni; v gibanju, katerega pobudnik je prav Jugoslavija s tovarišem Titom na čelu. Tako naš notranji družbenoekonomski razvoj, kot naša doslednost v zunanje-političnih odnosih, sta nam prinesla spoštovanje visoko razvitih držav in tudi držav, ki so pravkar na začetku poti izgradnje svojega družbenega sistema.

Uspelo nam je skoraj nemogoče. Imamo svojo pot, ki je jasna. Živimo v času, ko se družbene spremembe vrstijo druga za drugo — so pa le višja stopnja predhodnih. Tudi mi se osveščamo. V tem času nismo zastavili in razvili le naše družbene ureditve, temveč smo prevzgojili in še prevzgojamo tudi sebe. Spoznali smo, da bo človek lahko najbolj svoboden pri osebnem izražanju in ustvarjanju, ko bo lahko na podlagi družbene lastnine proizvodjalnih sredstev svobodno delal in ustvarjal za svojo srečo. To pa lahko dosežemo le z razvitim sistemom samoupravljanja. Samoupravljanje ter njegove pridobitve so sedaj postale že vsakodnevni del našega življenja in mišljenja, zato na te pridobitve ne smemo pozabljati.

Zastavili smo si velik cilj, ki pa še ni dosežen. Veliko stvari nam je ostalo še neuresničenih iz preteklih let, dosti dela je še pred nami. Ravno letos smo se znašli v težki gospodarski situaciji, ki je posledica razmer v našem gospodarstvu, pa tudi odsev gospodarskih težav na tujem. Zato si bomo morali še bolj kot doslej prizadevati, da bomo svoje naloge in opravila opravljali čimboljše. K temu nas ne silijo le razmere — to dolgujemo milijonom delavcev, ki so se brezpravno borili za svoje osnovne človeške pravice, našim borcem in ljudem, ki so padli v borbi za svobodo, to dolgujemo tudi tovarišu Titu, ki je posvetil vse svoje življenje bojem in prizadevanju za naš boljši jutri in ne nazadnje tudi sebi, ki smo zrasli v novi socialistični Jugoslaviji. In čeprav smo narod, katerega osnovna želja je živeti v miru, se bomo, če bo potrebno, za svojo lastno pot — za socializem in svobodo, vedno borili.

M. Meglič

Polarni žerjav za SZ v poizkusni montaži (Foto: J. Žlebnik)

Svetovna sindikalna konferenca v Jugoslaviji

V Beogradu je bila od 22. do 25. aprila svetovna sindikalna konferenca o razvoju. Ideja za sklic konference, na kateri naj bi izmenjali mišljenje in dosegli delno enotnost do vprašanja novega ekonomskega reda, večjega razvoja držav v razvoju in drugih aktualnih vprašanj sedanjega trenutka, je dala skupina sindikalnih organizacij že pred sedmimi leti na 4. zasedanju neuvršenih v Alžiru.

Ob koncu preteklega leta je Zveza sindikatov Jugoslavije kot gostiteljica poslala vabila za sodelovanje na tej konferenci 180 sindikalnim organizacijam, od katerih je do sredine marca potrdilo svoje sodelovanje več kot 130.

Ob vabilu za konferenco so vsem vabljenim poslali tudi dokument, ki podrobno pojasnjuje usmeritev, cilje, način dela konference, kakor tudi osnovna vsebinska izhodišča in pričakovanja, ki naj bi jih konferenca začrtala. Dokument je rezultat dela delovne skupine predstavnikov sindikatov Alžirije, Francije, Italije in Jugoslavije.

Proces zaostrovanja in mednarodni ekonomski odnosi vodijo nujno v nova mednarodna ekonomska krizna žarišča. Tu je potrebno posebej poudariti, da priporočila 6. in 7. zasedanja generalne skupščine OZN o smereh razreševanja osnovnih problemov sodobnega sveta do sedaj še niso uresničena. Lahko bi rekli, da so se nasprotja še povečala. Naj za ilustracijo navedemo nekaj podatkov: razviti svet usmerja 80 odstotkov svetovne trgovine in investicij, 91 odst. industrijske proizvodnje in skoraj celotni znanstveno raziskovalni potencial, na drugi strani pa bodo države v razvoju samo v letošnjem letu ustvarile 80 milijard dolarjev dolga. V Aziji bo leta 2000 živelo 71 odstotkov celotnega svetovnega prebivalstva, a razpolagalo bo samo s 13,5 odst. svetovne industrijske proizvodnje, afriška celina pa ne bo udeležena niti z 1,5 odst.

Vsi ti podatki nam jasno govorijo, kako pomembno je, da so se sestali sindikati z vsega sveta

in da so obravnavali najbolj aktualne probleme sedanosti. Posebno pozornost na konferenci so posvetili:

1. Problematiki nenehnega ekonomskega in političnega pritiska, izkoriščanja in razlikovanja.

2. Spoštovanje neodtujljivih pravic vseh držav do lastništva naravnih dobrin.

3. Oblikovanju takih mednarodnih pogojev, da se lahko vse države stabilno, usklajeno in v skladu s svojimi sposobnostmi nemoteno razvijajo.

4. Spoštovanje principov nevmesavanja v notranje zadeve drugih držav.

5. Zaustavitvi nenehnega kopičenja orožja in usmeritvi več sredstev v socialno področje razvitih držav in držav v razvoju.

Glavni pomen konference opredeljuje predvsem tema, sindikati in razvoj nerazvitega sveta. Tema, o kateri že več let široko razpravljajo v svetu, je torej eno središnih svetovnih vprašanj. Vemo, da so v svetu tri svetovne sindikalne centrale in da vsaka po svoje s svojimi članicami razpravlja o tej problematiki, na tej konferenci pa so bili zastopani vsi sindikalni centri s svojimi članicami. Povedati je še potrebno, da ta sestanek ni imel značaja sestanka neuvršenih ali nerazvitih držav, na katerem bi iskali odgovore na določene probleme. Tu so bili zbrani sindikati vseh ide-

oloških opredelitev. Sestanek tudi ni bil naravnani proti sindikatom v razvitih državah, konferenca ni bila priložnost za konfrontacijo med njimi, kot tudi ne prostor za načenjanje vprašanj, kdo je odgovoren za sedanji skrajno neugoden položaj držav v razvoju. Skupaj moramo najti minimalna enotna stališča, ki bi pomagala razrešiti oziroma pospešiti razvoj nerazvitega sveta. To je bila poglobljena značilnost tega sestanka.

Tako zadnje srečanje sindikatov je bilo pred začetkom hladne vojne, zato je sedaj pravi trenutek, da ponovno vzpostavimo stik z vsemi sindikati sveta, ki so sodelovali na konferenci.

Delovna skupina, je pri pripravi gradiva upoštevala vse omenjene razloge, zato je gradivo tudi delni kompromis, saj je bilo potrebno nujno upoštevati različne pristope in interese v svetovnem sindikalnem gibanju. Sklepna listina je bila lahko sprejeta le s konsenzom, torej s soglasjem vseh udeležencev.

Konferenca v Beogradu je nedvomno veliko zaupanje in priznanje Jugoslaviji. Najprej so ta sestanek nameravali organizirati v kakšni drugi državi na afriški, azijski ali latinskoameriški celini, vendar nihče ni mogel ali se ni želel lotiti tako zahtevne naloge. Zato so številni prosili ali celo zahtevali naj se tega lotimo mi. To pa pomeni veliko zaupanje do Jugoslavije, v njen neuvršen in neodvisen položaj. Ta njen položaj je tudi obrodil sadove in omogočil, da smo imeli v Jugoslaviji tako veličino srečanje sindikatov z najrazličnejšimi usmeritvami. To pa je zelo pomembno za oceno našega položaja in ugleda Zveze sindikatov Jugoslavije v tem trenutku.

M. S.

USPEL MLADINSKI KVIZ

Tudi letos smo v Litostroju organizirali mladinsko tekmovanje v kvizu z naslovom »Tito — revolucija — mir«. Pripravila in vodila ga je kulturna komisija pri koordinacijskem svetu ZSMS Litostroj, samo tekmovanje pa spada v okvir občinskih, republiških in zveznega tekmovanja z istim naslovom. To tekmovanje je od lanskega leta postalo tradicionalno in je posvečeno našemu velikanu in voditelju tovarišu Titu ter bojem, ki so jih bili naši narodi za osvoboditev Jugoslavije.

V jedilnici livarne jeklene litine je bilo izbirno tekmovanje za mladinski kviz (Foto: M. M.)

Sam kviz je pripravil pripravljalni odbor, ki so ga sestavljali Silva Chrysanthis, Stanko Stojanovski, Marija Rauh, Radule Jasnich in Lajoš Sič. Tekmovanje je potekalo v dveh delih — v pisni in ustni obliki.

Za pisni del kviza, ki je bil obenem tudi izbirni del tekmovanja, se je prijavilo 10 ekip iz Litostroja. Tekmovalci so se 19. marca popoldne zbrali v prostorih jedilnice livarne sive litine, kjer so morali odgovoriti na 15 vprašanj. Vprašanja so bila enaka, maksimalno število točk je bilo 75. Ob koncu tekmovanja je bil rezultat tak:

1. OO ZSMS Obdelava — 67 točk,
2. OO ZSMS TOZD PUM — 49 točk,

3. OO ZSMS TOZD IVET — 47 točk,
4. OO ZSMS TOZD IRRP — 47 točk,
5. OO ZSMS TOZD PZO — 42 točk,
6. OO ZSMS TOZD ZSE — 35 točk,
7. OO ZSMS DS SSP — 31 točk,
8. OO ZSMS TOZD PPO — 19 točk,
9. OO ZSMS TOZD Mont. — 18 točk,
10. OO ZSMS TOZD TVN — 13 točk.

Prve štiri ekipe so se uvrstile v finalni — ustni del tekmovanja, ki je bil 20. marca popoldne v jedilnici doma učencev izobraževalnega centra. Finalni del tekmovanja je vodil Toni Skušek,

predsednik žirije je bil tovariš Janez Justin, profesor v izobraževalnem centru, člani žirije pa so bili Lajoš Sič, Stanko Stojanovski, Rauh Marija in Radule Jasnich.

Ekipe so odgovarjale po vrstnem redu, ki je bil določen že na začetku tekmovanja, tekmovanje pa je potekalo na izpad posamezne ekipe. Tako sta v tretjem krogu ostali le še dve ekipi, po končanem tekmovanju pa je bil vrstni red ekip naslednji:

1. OO ZSMS TOZD PUM v sestavi: Radomir Babič, Lazar Kondič, Drago Dragojevič, Milenko Fržovič in Tomo Golub

2. OO ZSMS TOZD Obdelava v sestavi: Silva Chrysanthis, Vida Globokar, Dušanka Matijevič, Jure Čato in Josip Nastav

3. OO ZSMS TOZD IVET v sestavi: Milenko Kričkovič, Nikola Novosel, Jože Lazar, Đorđe Urukalo in Marjeta Rojina

4. OO ZSMS TOZD IRRP v sestavi: Elizabeta Repenšek, Marta Arhar, Tomaž Kunaver in Vojko Kričaj

Vse štiri ekipe so ob koncu dobile knjižne nagrade za uspešno sodelovanje na tekmovanju, pripravljalnemu odboru pa je bila na seji koordinacije predsednikov izrečena pohvala za dobro organizacijo. Izvedbo tekmovanja pa je pohvalila tudi družbenopolitična koordinacija na nivoju delovne organizacije.

Prvo uvrščena ekipa tozda PUM je tako kot lansko leto pokazala najboljšo pripravljenost in prizadevanje, zato bo tudi letos zastopala našo delovno organizacijo na občinskem tekmovanju.

Končna ocena izvedbe kviza »Tito — revolucija — mir« je vsekakor pozitivna, tako glede organizacije, kot glede pripravljenosti posameznih ekip, ki so sodelovale v kvizu. S tem je minila še ena uspešna akcija, ki jo je organizirala mladina Litostroja.

L. Sič

ZGODOVINSKI JUBILEJI

Nekaj dni pred tragičnimi dogodki na Zaloški cesti je bil v nekdanjem ljubljanskem hotelu »Svicarija« v Tivoliju 11. aprila 1920 ustanovni kongres komunistične stranke Slovenije. V isti stavbi je bila že leta 1909 konferenca jugoslovanskih socialdemokratskih strank, kjer je bila sprejeta tivolska resolucija o jugoslovanskem vprašanju, ki jo je Ivan Cankar odločno odklonil.

Leta 1914 je izbruhnila prva svetovna vojna. Pretrgala je razmeroma miren razvoj človeške družbe, kar velja zlasti za Evropo. Svet se je pogreznil v vojno, ki je najbolj pustošila v Evropi. Padlo je 10 milijonov vojakov, približno toliko pa jih je umrlo zaradi bolezni in lakote.

Kapitalizem kot družbeni red, ki si je oblikoval svet po svoji podobi, se je izkazal kot zelo ranljiv. Iz nastale krize so narodi in predvsem delovna ljudstva, ki so nosila breme vojne, izkoriščanja in zatiranja, iskali izhod, odklanjajoč kapitalizem in njegov nepravilni sistem. Med vojno in po njej so nastale velike spremembe: ruska revolucija, gibanje narodov, ustanovitev nacionalnih držav, prebujanje kolonij. Vse to je vplivalo na družbena dogajanja. Proletariat je postal najmočnejša družbena sila in pred njegovimi akcijami so trepetali vladajoči razredi. Oktobrska revolucija je bila zmaga proletariata, dokazala je njegovo sposobnost, da prevzame skrb za celotno družbo v svoje roke, pokazala je možnost ustvariti nov drugačen družbeni red — socializem, temelječ na družbeni lastnini proizvodnih sredstev.

Val teh idej je vplival tudi na gibanje v Jugoslaviji in Sloveniji, saj je bila decembra 1918 ustanovljena nova država. Pri tej osvoboditvi in pri tem zedinjenju pa je slovenski narod doživel vrsto neprijetnih trenutkov. Del Slovencev je ostal pod Avstrijo in pod Madžarsko, primorske Slovence so podjarmili Italijani. Ideja o zedinjeni Sloveniji, ki je bila sprejeta v »Svicariji«, se ni uresničila.

Delavski razred je postal še močnejši dejavnik in je terjal pravice. Izbojeval si je pravice po krajšem delavniku, izboljšave in svobodo. V tem vrenju so propadale stare avtoritete in ustanove, na površje so prihajale nove moči in predstave, vse kar je dotlej veljalo za nemojano, nedotakljivo in nezmotljivo, se je sesulo ali razkrinkalo kot škodljivo in preživelo. V ljudstvu je zorel sklep, da je potrebno temeljito spremeniti in drugače urediti našo družbo.

Ta splošni revolucionarni val je privedel tudi do ustanovitve komunistične stranke na Slovenskem. Na nastanek nove stranke so vplivali tudi svojevrstni dogodki v delavskem gibanju samem. Pred prvo svetovno vojno je druga internacionala združevala vse socialdemokratske in socialistične stranke posameznih dežel, ki so se zavzemale proti vojni, ko je izbruhnila vojna pa so vse podprle svojo buržoazijo v vojni, namesto da bi razvile protivojno dejavnost. Vzroke za tako politiko socialdemokratskih strank moramo iskati v oportunističnem ali reformizmu, ki se je udril v delavskem gibanju. V reformizmu in oportunističnem se je izražala doba mirnega razvoja kapitalizma z njegovo parlamentarno demokracijo, a napajala jo je težnja po imperializmu.

Razlika med socialdemokrati in komunisti se je vedno bolj povečevala. Tako se je 2. marca 1920 osrednji odbor krajevne organizacije jugoslovanske socialdemokratske stranke Slovenije za Ljubljano in okolico sestal in sklenil, da izstopi iz stranke in se proglasi za sestavni del nove delavske socialistične stranke za Slovenijo. Dve temeljni misli sta vodili pristaše nove stranke: boj proti politiki ministerializma in boj za zedinjenje slovenskega delavstva z drugimi pokrajinami v Jugoslaviji. Kljub temu je bil 11. aprila 1920. leta ustanovni kongres komunistične stranke v Sloveniji. Na ta dan se je na ustanovnem zboru v Ljubljani zbralo 54 delegatov, ki so zastopali 12.000 članov iz 20 organizacij. Kongresa so se udeležili številni gostje iz vse Slovenije, največ iz vrst železničarjev in rudarjev, takrat najbolj organiziranih in revolucionarnih odredov slovenskega delavstva. Na kongres so prišli tudi gostje iz Zagreba in Beograda, med drugim tovariš Filip Filipovič. Filip Filipovič je kot vodilni komunist Srbije s svojo komunistično vsebino, programsko usmeril kongres in mu dal idejni okvir. Po referatih je kongres sprejel številne sklepe, med katerimi je bil najpomembnejši sklep o zedinjenju. Z resolucijo zbora v Svicariji je prenehala obstajati Delavska socialistična stranka za Slovenijo, namesto nje je bila ustanovljena Socialistična delavska stranka Jugoslavije (komunistov) pokrajinska sekcija za Slovenijo.

Kongres 11. aprila 1920 ni razpravljal o idejnopolitičnem gledanju komunistov na razmere v Jugoslaviji in Sloveniji. To ni bil njegov namen. Značaj in pomen mu dajejo čvrsti sklepi o ustanovitvi komunistične stranke, o pripadnosti h komunistični internacionali (tretji) ter o bratstvu slovenskega proletariata z delavstvom drugih narodov Jugoslavije. S tem je kongres izpolnil naloge, ki so mu bile zaupane. Temelji za nadaljnje delo so bili postavljeni. Komunistična stranka Slovenije je v prvih mesecih enotno in zagnano zastavila svojo zgodovinsko vlogo. Kljub temu pride do globljih programskih navzkrižij v slovenski stranki v naslednjih mesecih, zlasti z vukovarskim kongresom junija 1920, ko se je Socialistična delavska stranka Jugoslavije (komunistov) preimenovala v Komunistično stranko Jugoslavije. Tu so se prvič pojavili med delegati iz vse države tudi zastopniki stranke iz Slovenije. V razpravah se je pokazalo, da v teoretičnem, programskem pogledu slovenski del zaostaja za srbskim in hrvatskim. Z zedinjenjem v enotno stranko pa se je le končala osamljenost slovenskega delavstva, saj so tudi strokovni sindikati kmalu sklenili pristopiti k enotni sindikalni centrali Jugoslavije. Z ustanovitvijo komunistične stranke je le-ta postala edina, ki je pognala korenine v vseh narodih države in jih združevala v socialnem boju za svobodo in socializem.

M. S.

Staknili so glave in odgovorili na vprašanja. To je tekmovalna ekipa tozda PUM, ki je v končni uvrstitvi dosegla prvo mesto (Foto: M. M.)

SODELOVANJE ZA SKUPNE CILJE

Marca so bile volitve v samoupravne organe na nivojih tozdov in delovnih skupnosti pa tudi na nivoju delovne organizacije. Tako smo v tem času izvolili tudi nova predsednika delavskega sveta in upravnega odbora. To sta tovariša Jure VULKAN iz tozda Obdelava in Franc KOSTEVC iz tozda PUM.

Predsednik DS DO tovariš Jure VULKAN:

Tovariš VULKAN je obiskoval našo poklicno kovinarsko šolo, zatem pa se je leta 1962 zaposlil kot strugar v Litostroju — v takratni ekonomski enoti SN. Po osmih letih je bil premeščen v plansko operativno in je delal kot dispečer na revolverjskih stružnicah, nato pa je postal vodja oddelka skupinske tehnologije v planski operativi tedanjega tozda FI. Zdaj že dve leti opravlja delo varnostnega inženirja v tozdu OB. Za to delo se usposablja na višji šoli za varnostne inženirje v Zagrebu, kjer študira ob delu. Že kot mladinec je aktivno deloval v taborniški organizaciji in je bil nekaj let tudi načelnik taborniške organizacije v Domžalah. Ves čas je aktivno sodeloval tudi v sindikatu, pred petimi leti pa je prevzel funkcijo predsednika delavskega sveta TOZD FI. To funkcijo je prevzel tudi po reorganizaciji tozdov in je bil predsednik tudi v naslednjem mandatskem obdobju v tozdu Obdelava. Ob tem je imel še vrsto drugih funkcij — od člana raznih komisij v tozdu in na nivoju delovne organizacije.

O svoji zadnji funkciji predsednika delavskega sveta DO je povedal naslednje:

»Menim, da izvolitev za predsednika delavskega sveta pomeni priznanje mojemu delu na področju družbenopolitične dejavnosti. Ob prevzemu te funkcije se zavedam odgovornosti, ki jo s tem prevzemam, in zaupanje, ki so mi ga sodelavci izkazali. V prihodnjem mandatskem obdobju si bom prizadeval uresničiti misli tovariša Tita o kolektivnem vodenju, to pa pomeni, da moramo v polni meri pritegniti k sodelovanju vse člane delavskega sveta DO, ki morajo kar najbolj konstruktivno sodelovati pri oblikovanju raznih stališč. Gotovo pa nas čaka še veliko drugih nalog. Glavna naloga delavskega sveta bo, da pri vseh odločitvah upošteva stabilizacijska prizadevanja našega gospodarstva. Skrbeti bomo morali, da bomo stabilizacijske programe posameznih tozdov, ki smo jih sprejeli skupaj z gospodarskim načrtom, dosledno izpolnjevali, saj bo šlo sicer neizpolnjevanje stabilizacijskega načrta v enem tozdu na račun drugega — to pa gotovo ni v korist skupnemu proizvodu.

Prizadevati si bomo morali tudi za čim boljše odnose med tozdi, saj to v največji meri vpliva na kvaliteto in pravočasno izdelavo naših naročil.

Obema novoizvoljenima predsednikoma pa smo zastavili tudi vprašanje, kaj mislita o povezavi dela delavskega sveta in upravnega odbora in o medsebojnem sodelovanju. Tovariš VULKAN je povedal naslednje:

»Upravni odbor je v verigi samoupravnega odločanja organ, ki predhodno obravnava vse gradivo delavskega sveta. Naloga UO naj bi bila, da na svojih sejah uskladi stališča posameznih tozdov ter izoblikuje skupne predloge, ki so za celotno delovno organizacijo najugodnejši. Dobro opravljeno delo upravnega odbora lahko v veliki meri olajša delo delavskega sveta, ki lahko na ta način dela veliko bolj učinkovito.

Svoja razmišljanja pa je tovariš VULKAN zaključil z naslednjimi besedami:

»Prizadevali si bomo, da v tem mandatskem obdobju pri pripravi gradiva v še večji meri vključimo strokovne službe in s tem za-

gotovimo odločanje na podlagi strokovnega poznavanja dejstev — šele to bo lahko pravo, objektivno samoupravno odločanje. Najti pa bomo morali tudi povezavo med samoupravnimi organi v delovni organizaciji, delegacijami samoupravnih interesnih skupnosti in zborom združenega dela. Tudi to bo eden načinov, da bo naše delo še boljše in kvalitetnejše.

Predsednik UO tovariš Franc KOSTEVC:

Tudi tovariš Kostevc je obiskoval našo poklicno kovinarsko šolo in se leta 1958 kot livar zaposlil v Litostroju. Zatem je bil premeščen v tehnološki oddelek tozda PUM, kjer še danes dela v tehnološko-analitski službi.

Družbenopolitično je začel delovati že kot mladinec, saj je bil sekretar osnovne organizacije mladine, bil je predsednik raznih

komisij in delegat delavskega sveta delovne organizacije, zadnja štiri leta pa je opravljal dolžnosti sekretarja OOKZ v tozdu PUM.

O svoji funkciji predsednika UO je povedal:

»Menim, da mora biti predsednik upravnega odbora predvsem usklajevalec dela vseh članov — to naj bi bilo kolektivno delo enega predstavnika. Sam de-

la prejšnjega upravnega odbora ne poznam neposredno, ker sem ga spremljal le preko različnih zapisnikov, mislim pa, da nam to delo ne bo zadajalo posebnih težav.

Težko je že sedaj govoriti o konkretnih nalogah, ki nas čakajo, saj gradivo, potrebno za obravnavo, prihaja vsak dan. Bitveno je, da mora upravni odbor v vseh perečih vprašanjih najti enotne poglede, ki bodo naša izhodišča pri delu. To so tudi neke vrste napotki delavskim svetom tozdov, ki na podlagi priporočil in sklepov upravnega odbora lažje delajo. Pri našem delu je pomembno, da je prisotna tudi kritičnost in da se morajo vsi sprejeti dogovori izpolniti — čeprav mogoče nekaterim ne bi ustrezali. Nikakor pa sklepi ne smejo škodovati posameznim tozdom. Pomembno je, da prevlada interes Litostroja nad interesi posameznikov. Med pomembne naloge, ki nas čakajo v prihodnje, lahko štejemo naloge na področju dohodkovnih odnosov, čeprav lahko rečemo, da smo tu že dosti naredili. Važno področje je tudi dolgoročno in operativno planiranje, kajti od dobrega planiranja je odvisna tudi realizacija zastavljenih planov. V nasprotnem primeru pa je lahko neizpolnjevanje zastavljenih planov tudi povzročitelj slabih odnosov med tozdi. To še posebno velja za našo delovno organizacijo, ki ima toliko različnih proizvodov in posameznih interesov tozdov, ki pa morajo biti v skupnem proizvodu isti.

O povezovanju med upravnim odborom in delavskim svetom pa je tovariš Kostevc dejal:

»Mislim, da je povezovanje med obema organoma izredno važno, saj je upravni odbor izvršilni organ delavskega sveta. Najbrž ni potrebno posebej poudarjati, da morata delati skupaj — tako rekoč »iz roko v roki«. Že iz dosedanjih stikov s predsednikom delavskega sveta oba ugotavljava, da morava sodelovati tako, kot bi vršila isto funkcijo. Oba namreč predstavljata samoupravno strukturo naše delovne organizacije, najino skupno delo pa edino lahko da dobre rezultate tako delavskega sveta kot upravnega odbora.

M. M.

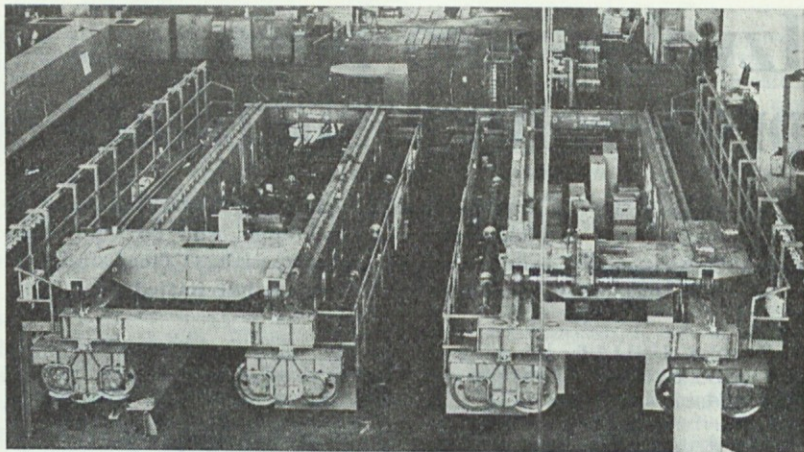
DIETNA PREHRANA

V decembrski številki našega časopisa smo pisali o prizadevanjih komisije za socialna vprašanja in družbeni standard, da v okviru tople malice pripravimo tudi en dietni obrok. Prizadevanja in svoj predlog je komisija podprla s podatki o zdravstvenem stanju, ki sta ga pripravila dr. Ferjanova in dr. Isak. Ker je bila komisija tedaj obveščena, da posebnih ovir za uvedbo takega obroka ne bo, si je prizadevala, da bi predlog uresničili še v februarju. Zal pa moramo po zadnjih informacijah, ki smo jih dobili od ZSE, vsem, ki so pričakovali tako malico, povedati, da za dietni obrok trenutno ni možnosti.

Člani komisije so to obvestilo prejeli na seji 9. aprila. Sklenili so, da je nadaljnje ukrepanje strokovne službe in socialne komisije povezano s pismenim odgovorom in utemeljitvijo TOZD ZSE, kajti za nadaljnje urejanje te problematike ne zadostuje samo ustna izjava.

Zato vsem, ki so v teh dneh pričakovali primernejšo hrano glede na njihovo zdravstveno stanje, ob tej priliki v imenu komisije za socialna vprašanja in družbeni standard, sporočamo, da bo komisija ukrepala takoj, ko prejme pismen odgovor tozda ZSE.

M. Kreft

EM dvigala za HE Čakovec v fazi montaže (Foto: J. Jereb)

Začetek montaže na HE Čakovec

Zemljiska dela kot tudi onovna gradbena dela (primarno betoniranje) na gradbišču hidroelektrarne ČAKOVEC so zaključena. V drugi polovici aprila bodo začeli naši monterji pod vodstvom vodje montaže tovariša Pihlerja montirati drenažne cevi.

Pred fazo, ko nastopi Litostroj s svojo opremo, so bila opravljena ogromna gradbena dela, ki jih je izvajala »Hidroelektra«. Gradbena jama, kjer bo strojarnica, je globoka 30 m. Tu so izkopali približno 55.000 kubičnih metrov materiala. Velike težave so imeli s samim izkopom zaradi talne vode. Problem so reševali tako, da so okrog jame v globino 35 metrov napeljali cevi in celo področje zamrzili. Tako je nastala v zemlji ledena pregrada — ki je preprečevala prodor talnice. Do gradbene jame od jezusa pelje vodni kanal, ki je zahteval 240 tisoč kub. m izkopa in je dolg 2 kilometra. Se večja dela pa so bila na odvodnem kanalu, ki je dolg okrog 8 km, izkopali pa so 800.000 kubičnih metrov materiala. Izkopani material so uporabili za nasip na jezusa in dovodnem kanalu. Doselej je gradbenik uporabil 45 tisoč ton betonskega železa. Asfaltirane površine pa bodo merile preko 370.000 kvadratnih metrov. Hidroelektrarna Čakovec bo ob izgradnji imela največjo akumulacijo na Dravi. Za jezom se bo zbralo 50 milijonov kubičnih metrov vode.

Kakšna pa je situacija glede realizacije opreme v Litostroju?

Vsi tozdi, ki sodelujejo pri realizaciji tega naročila, so sprejeli obvezo, da se glede na potek

gradbenih del vključimo z odpremo turbinske opreme tako, da zaradi nas ne bi bilo zastojev na gradbišču. Glede na pogodbene roke so to še vedno 9-mesečne kasnitve — vendar večjih problemov ne bo, če bomo odpremljali opremo po sprejetih rokovnih obvezah vključno do konca decembra 1980.

Po treh mesecih dela in naporov lahko zaključimo, da nam gre kar dobro. Posebne uspehe je dosegel TOZD POZ — tako rokovne kot tehnično-izvedbene. Izdelava zvarjencev gonilnikovega obroča ko tudi vodilnikovega obroča je bilo zahtevno delo. Z razumevanjem situacije so se tovariši iz PZO — od tehnologov do konstrukcijskih ključavničarjev in varilcev čutili dovolj sposobne, da z lastnim znanjem, brez pomoči francoske firme »Neyrpic«, izdelajo te zahtevne turbinske dele. Gonilnikov obroč je tako že na obdelavi. Vsak čas (v mesecu maju) pa bo tudi vodilnikov obroč.

Glede na faze gradbenih del bomo že v maju morali na gradbišče odpremiti drenažne in hladilne naprave in v juniju sifonske zapornice. V montaži dvigal pa monterji hitijo, da bi prve dni v mesecu maju odpremili na gradbišče dva 70 Mp in enega 20 Mp EMD.

J. Babič

VISOKI OBISK IZ SOVJETSKE ZVEZE

V torek, 8. aprila dopoldne smo v Litostroju sprejeli posebno delegacijo iz ZSSR. Vodil jo je Nikolaj Nikolajev Smeljakov, namestnik ministra za zunanjo trgovino Sovjetske zveze. Delegacija je v Jugoslaviji obiskala nekatere večje delovne organizacije, ki svoje proizvode izvažajo v Sovjetsko zvezo ali pa že dalj časa sodelujejo z njihovimi podjetji. Med temi je tudi Litostroj, saj že vrsto let v ZSSR izvažata nekatere naše proizvode.

Polarni žerjavi za jedrske elektrarne, preoblikovalni stroji, reductorji za metalurgijo ter številni rezervni deli in drugi proizvodi predstavljajo znaten del naše proizvodnje, ki jo proizvajamo za Sovjetsko zvezo.

Visoki gostje so skupaj s predstavniki Litostroja ugotovili, da se Litostroj s svojimi zahtevnimi proizvodi uspešno vključuje v gospodarsko sodelovanje obeh držav. Prav tako so ugotovili možnosti nadaljnega razvoja in razširitve sodelovanja tudi v ostalem proizvodnem programu Litostroja.

Goste smo seznanili tudi z razvojnimi in proizvodnimi možnostmi Litostroja po izgradnji investicijskih objektov.

Delegacija si je po razgovoru z zanimanjem ogledala nekatere proizvodne obrate.

K. G.

Izvolili smo nove predsednike sindikata

V prejšnji številki smo predstavili sedem novih predsednikov osnovnih organizacij sindikata, danes pa pogledimo, kdo bo vodil delo sindikata še v ostalih osmih osnovnih organizacijah. O vlogi sindikata in njegovih najpomembnejših nalogah so povedali naslednje:

Zvonko UNIJAT, tehnolog I. v TOZD TVN, v Litostroju od leta 1964.

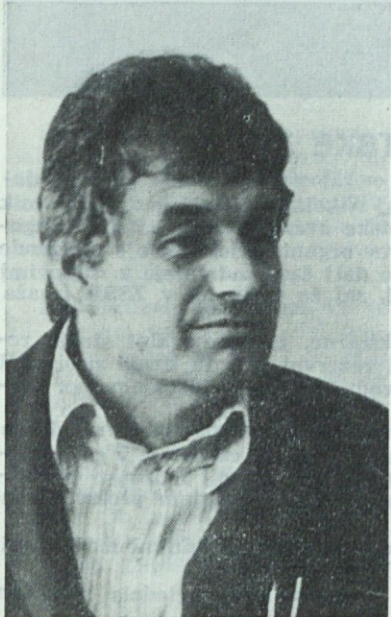
Sindikata je družbenopolitična organizacija, ki mora obravnavati vse pomembnejše samoupravne odločitve, njeni člani pa morajo biti seznanjeni z vsemi družbenimi dogajanjem. To pomeni, da se moramo končno posloviti od miselnosti, da naj bi bil sindikat tisti, ki bi skrbel za ozirom in podobno.

Ker smo še mlada temeljna organizacija združenega dela, imamo precej specifičnih težav. Pretežna večina zaposlenih delavcev je še mlada, zato imamo še vrsto problemov okrog stanovanj in družbenega standarda. Organizirali smo se v pet sindikalnih skupin, kjer razpravljamo o vseh problemih in obravnavamo tekoče samoupravne dokumente. V izvršnem odboru sindikata smo se dogovorili, da bomo delali vsi, zato si tudi vedno razdelimo vsa gradiva in tako resnično delamo vsi. To pa je najboljša pot, da se približamo ciljem, ki smo si jih zastavili s sprejetjem kolektivnega vodenja.

Jože BOLA — TOZD IVET, delovodja v vzdrževanju strojev, pri nas od leta 1966.

Ce gledamo sindikat kot celoto, smo sindikat vsi — ne le predsednik in izvršni odbor. Težko se je tudi opredeliti, katera je najbolj pomembna funkcija sindikata, saj je tu vrsta funkcij, ki jih je skoraj nemogoče razvrstiti po pomembnosti. Lani smo na primer sprejemali tri zelo važne dokumente o osebnih dohodkih, o katerih smo razpravljali po sindikalnih skupinah. V letošnjem letu pa bo moral sindikat bediti nad planom oziroma nad njegovo realizacijo in nad izvajanjem dogovora o stabilizacijskih ukrepih, ki smo ga sprejeli skupaj z letnim planom. Če bomo zastavljeni plan izpolnili, bomo s tem resnično ustvarili vse pogoje za razširjeno reprodukcijo in dobre pogoje gospodarjenja. Menda ni potrebno posebej navajati, da je za dober družbenoekonomski in socialni položaj delavca potrebno najprej ustvariti materialno bazo. Zato se moramo delavci v prvi vrsti zavesti, kaj sprejemamo in kaj planiramo, da bomo to zagotovo tudi izpeljali. Bistvena naloga sindikata pa je, da delavce spodbuja k izpolnjevanju zastavljenih ciljev.

Pri nas smo sedaj organizirani v dvanajstih skupinah, glede specifičnosti svojih del pa smo razdobljeni po celi tovarni. Zato

Zvonko Unijat

je za nas precejšnjega pomena komunikacijska vez med delavci, pa tudi med družbenopolitičnimi organizacijami in vodstvenimi organi. Ta vez se je močno okreplila z delovanjem sindikalnih skupin, kar se tudi odraža pri našem delu. Nazadnje bi morali bolj poskrbeti za naše samoupravne interesne skupnosti, ki jih puščamo ob strani in nimamo take podpore kot na primer zbor združenega dela oziroma njegovi delegati. Mogoče tem delegatom nudimo premalo podpore, pre malo skrbimo za kadrovanje. Če je kadrovska politika dobra, je to že velik korak k uspehu.

Brane TRONTELJ — TOZD OBDELAVA, dispečer v planski operativi. V Litostroju je že 32 let.

V prvi vrsti je potrebno sindikat reorganizirati in dati več poudarka kolektivnemu vodenju. Predsednik mora biti resnično enak ostalim, njegovo delo mora biti le usklajevanje dela cele osnovne organizacije sindikata in izvršnega odbora. Končno pa moramo doseči to, da bodo vse pobude za delo prihajale iz sindikalnih skupin in bi se na podlagi tega oblikovale naše naloge. V naši osnovni organizaciji smo si tak program dela že zastavili in smo si ga razdelili po področjih dela. Predsedniki komisij morajo vse probleme, potrebne za obravnavo posredovati izvršnemu odboru, ta pa naj bi pripravil široko obravnavo.

Pred nami je sedaj dokaj težka in zahtevna naloga — izvajanje stabilizacijskih ukrepov, ki smo si jih sami zastavili. V našem tozdu si bomo resnično prizadevali, da jih bomo zelo dosledno izvajali. Zato smo si zadali nalogo in ugotovili vse vire nestabilizacijskega obnašanja, ki jih je pri nas še precej. Na podlagi tega smo izdelali in sprejeli stabilizacijski program, vendar mislim, da je premalo konkreten. Kot drugo pomembno nalogo pa smo si zadali, da bomo proučili delovanje samoupravnega odločanja in pregledali, ali so vsi samoupravni akti v skladu z zakonom o združenem delu. Sicer pa rad bi omenil še pomembno funkcijo koordinacije predsednikov sindikata, ki deluje na nivoju delovne organizacije, ker je to organ, ki ima vlogo povezovalca in usklajevalca stališč. Pri svojem delu si mora koordinacija predsednikov prizadevati, da bodo stališča vseh osnovnih organizacij sindikata vsaj približno enaka, ker bo le tako naše delo plodno in učinkovito.

Jože Bola

Brane Trontelj

Cirila ROZMAN — DS PFSR, vodja saldakonta kupcev, v Litostroju 10 let.

Najpomembnejša funkcija sindikata naj bi bila skrb za izpolnjevanje delovnih nalog za nadaljnje razvijanje sistema samoupravljanja in skrb za izboljšanje družbenoekonomski položaj delovnega človeka, v združenem delu. Sindikat se mora bolj zanimati za delo delegacij, ki so tudi sestavni del samoupravnega odločanja. Ravno tako pomembna pa je tudi povezava sindikata z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami, med katerimi se ni opaziti povezave, kakršno bi si želeli. Prizadevati bi si morali za bolj enotne akcije, da delo ne bi bilo dvotirno. Ob tem pa moramo tudi prerasiti miselnost, da sindikat ni nekakšen varuh mladine, temveč da je mladinska organizacija sposobna voditi svojo politiko in enakovredno sodelovati v vseh družbenopolitičnih in ostalih akcijah.

V letošnjem letu bo delo sindikata še posebej težko, ker se bomo morali boriti za dosledno izvajanje stabilizacijskih ukrepov. V naši delovni skupnosti bomo morali posvetiti še več pozornosti porabi finančnih sredstev.

Precej se je razvilo tudi delo sindikalnih skupin, poverjeniki pa sproti prenašajo informacije preko izvršnega odbora tudi ostalim članom sindikata. Lahko pripomnim, da je bil pred ustanovitvijo sindikalnih skupin pretok informacij precej slabši.

Mijo STANKO — TOZD MONTAŽA, delovodja v elektro montaži, v Litostroju pa je že 21 let.

Ena pomembnih funkcij sindikata pri nas je, da obravnava vse pomembnejše samoupravne akte in usklajuje predloge. Razprave se odvijajo v glavnem po sindikalnih skupinah, kjer imamo dejansko vsi možnost sodelovati v razpravi in podajati svoje predloge. Opaziti je, da je v teh skupinah še veliko boljši pretok informacij, da je tu bolj živa diskusija in da prihajajo do konkretnih predlogov kot doslej. Kljub temu sindikalne skupine še ne delujejo tako, kot bi morale. Iz te baze bi moralo prihajati več predlogov, pri odločanju pa bi morali sodelovati res vsi delavci. Šele, ko bodo vsi člani do najvišje mere aktivirani pri sodelovanju v samoupravnem odločanju bodo zbori delavcev postali končna faza odločanja.

Prav pri obravnavi pomembnih dokumentov imam pripombo glede prihajanja gradiva zanje, na primer iz občine ali od drugod. Ti prihajajo prepozno, da bi jih sindikalne skupine lahko dobro proučile in nam tako zmanjkuje časa za usklajevanje ali dopolnjevanje predlogov. Posebne vrste težavo pa imamo v našem tozdu, ker moramo ta gradiva poslati še našim delavcem na montažah, za kar pa navadno prav zaradi kratkih rokov zmanjka časa. Tu pač naredimo, kar največ moremo. Pomembna funkcija sindikata pri nas je tudi, da sku-

Cirila Rozman

paj z ostalimi tozdi usklajujemo delo v skupnem proizvodu in da pospešujemo skupno delo. To je sicer naloga vodstvenih organov, kljub temu pa je v skrbi za čim hitrejšo finalizacijo izdelkov vključen tudi sindikat.

V programu pa imamo še izboljšanje dela komisij, ki naj bi dajale izvršnemu odboru predloge za boljše delo, spremljali bomo tudi stanovanjsko politiko in posvečali skrb izboljšanju družbenoekonomskega standarda delavcev.

Karolina CIGALE — TOZD ZSE, finančni knjigovodja, v Litostroju zaposlena od leta 1958.

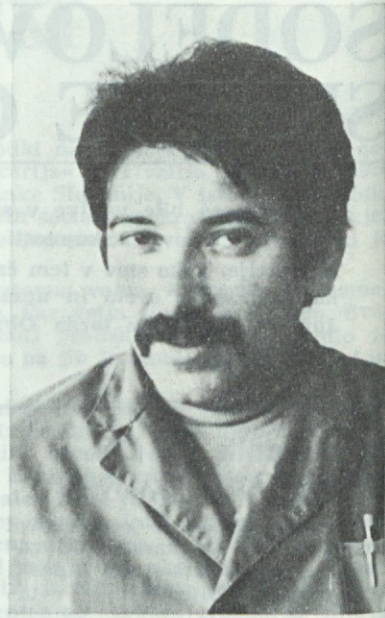
Sindikata ima v razvoju delavcev samoupravljanja skupaj z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami vodilno vlogo. Poleg osnovnih, lahko rečemo že klasičnih nalog, se v hitrem in nenehnem razvoju družbenoekonomskih odnosov pojavljajo tudi nove in so rezultat razvoja naše socialistične družbe.

V sedanjem času je pred nami važna naloga — izvajanje stabilizacijskih ukrepov se bo moral sindikat vključiti v polni meri. Le s skupnimi močmi in prizadevanji bomo lahko dosegli cilj, ki smo si ga zadali. Sindikat mora neposredno spremljati uveljavljanje družbenega planiranja (tako pri letnih kot srednjeročnih in dolgoročnih planih), spremljati pa mora tudi rezultate gospodarjenja. Boriti se mora za boljše izkoriščanje delovnega časa, prav tako pomembna pa je tudi krepitev delegatskega sistema, uveljavljanje načela delitve po delu, skrb za varstvo pri delu, skrb za vzgojo in strokovno izobraževanje ter ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Skratka — delovanje sindikata mora biti tako, da bo omogočalo aktivno sodelovanje (kar največjega števila delavcev na vseh ravneh samoupravne organiziranosti).

Zdravko ŽALAR — TOZD IC, učitelj strokovno teoretičnih predmetov elektro stroke, v Litostroju zaposlen od leta 1972.

Splošne naloge sindikata so med drugim našli že kolegi pred menoj, zato naj mogoče omenim le specifičnost sindikalnih skupnosti našega tozda.

Naša osnovna dejavnost je vzgoja in izobraževanje, zato se mora tej nalogi prilagajati vse ostalo delo pa tudi delo sindikata. V prizadevanjih za čim uspešnejše nagrajevanje po delu, se tako trenutno ukvarjamo z uvajanjem urnega vrednotenja učiteljevega dela v okviru 42-urnega delovnega tedna, pri čemer ima pomembno besedo tudi sindikat. Uvajanje usmerjenega izobraževanja z vsi spremljajočo problematiko je pri nas v tesnejšem stiku v sindikalni, kot morada v drugih tozdi. Stabilizacijska prizadevanja, družbeno samozaščita in podobno, vsebujejo specifičnost šole, sindikat pa mora tako kot za vse ostale samoupravne dogovore in sklepe v okviru tozda tudi na navedenih področjih skrbeti, da se le-ti izvajajo pravočasno in učinkovito, v splošno korist delavca in tozda.

Mijo Stanko

Zaradi različne časovne razporeditve dela in relativno majhnega števila članov sindikata je pri nas težko organizirati sindikalne skupine. Zato je vsak član IO zadolžen za določeno dejavnost, v okviru katere organizira delo po potrebi. Časovna in krajevna razdrobljenost nas pesti tudi pri pravočasnem in učinkovitem obveščanju, kar bomo letos poskušali izboljšati. V okviru trenutnih aktualnosti bi za zaključek dodal prizadevanja na področju standarda članov kolektiva, in sicer popestritev izbire pri malici in regresiranje dopustov.

Milan JURJAVČIČ — DS SSP, varnostni inženir v službi varstva pri delu, v Litostroju zaposlen od leta 1970.

Sindikata si mora prizadevati predvsem za nadaljnji razvoj samoupravnih odnosov. To pomeni, da moramo vzpostaviti boljše in bolj obvezujoče povezavo med samoupravnimi organi v združenem delu in delegacijami za skupščine DPS in SIS. Pri našem delu se bomo zavzemali tudi za dosledno upoštevanje samo-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Karolina Cigale

Zdravko Žalar

Modernizacija delavske restavracije je nujna

Ko v teh dneh razpravljamo o samoupravnem sporazumu dela in sredstev za izgradnjo gotove in polpripravljene hrane ter urejanju medsebojnih razmerij pri delitvi skupnega dohodka in skupnega rizika ter o trajnem poslovnem sodelovanju med TZ Litostrojem in HP Kolinsko, je prav, da se s to zadevo seznanimo malo podrobneje. To je potrebno predvsem zaradi tega, da ne bi prišlo do prepričanja o morebitni zgrešeni investiciji rekonstrukcije naše delavske restavracije.

ZAKAJ V REKONSTRUKCIJO NAŠE DELAVSKE RESTAVRACIJE?

V letošnjem letu mineva 20 let poslovanja naše delavske restavracije. Ko je bila izgradnja končana, je to bila po velikosti in sodobnosti opreme zelo sodobno opremljena delavska restavracija. Vendar razvoj je šel naprej in danes sami ugotavljamo, da je oprema izrabljena, zastarala, zmogljivosti premajhne. Sanitarna inšpekcija pa ugotavlja, da nimamo niti osnovnih primerenih skladiščnih prostorov, da kuhinja ni opremljena in grajena po sedanjih sanitarnih predpisih. V kuhinji se srečuje dotok surovin z gotovo in odpadno hrano, prostori niso ločeni od priprave do končnega izdelka hrane in podobno.

Se in še bi lahko naštevali, kar nas bremeni in zahteva rekonstrukcijo kuhinje, skladiščnih prostorov in ne nazadnje tudi sedežev in problematične linije.

KAJ PREDVIDEVA REKONSTRUKCIJA?

S podkletitvijo razširjene prostornine bi pridobili zahtevane sanitarno predpisane skladiščne prostore. Nad podkletitvijo je predvidena razširitev kuhinjskih prostorov ter dodatnih sedežev. Na sedanjem nivoju jedilnice je predvidena še ena dodatna restavracija s 120 sedeži in svojo samopostrežno linijo. Rešitev problema večjega pretoka je torej v dveh ločenih linijah. Novi del restavracije, ki se širi proti balnišču, bo istočasno služil za komplet obrok zajtrka in večerje. Bife bo premeščen v novo restavracijo in bo povezan s kletjo, kjer je priročno skladišče z dvigalom. V nadzidavi novega dela je predvidena priročna kuhinja,

povezana z dvigalom s kuhinjo ter dve ločeni mali restavraciji s 120 sedeži. Del nadzidave novega in starega dela pa je namenjen za prostorske potrebe TOZD ZSE. Ta ureditev prostorov TOZD ZSE pa je potrebna zaradi njene raztresenosti, v sedanjih prostorih pa je predvidena trgovina za potrebe krajanov.

Z rekonstrukcijo bodo urejeni skladiščni prostori in kuhinja, kot jih od nas zahteva sanitarna inšpekcija. Poleg sedanjih 380 sedežev jih pridobimo še dodatnih 350. Glavna pridobitev pa bosta seveda dve ločeni samopostrežni liniji.

ETAPNA IZGRADNJA

Iz samoupravnega sporazuma, ki smo ga sprejeli za združevanje sredstev za izgradnjo objektov družbenega standarda v Litostroju, je razvidno, da bo rekonstrukcija delavske restavracije potekala v etapah.

Tako predvidevamo, da bi do konca leta s pridobljenimi sredstvi pridobili idejni projekt, vsa dovoljenja ter glavni projekt.

Izgradnja pa naj bi se pričela v letu 1981 in bi trajala do leta 1984, kot je tudi predviden dotok sredstev.

PREDVIDENA REKONSTRUKCIJA NI V NASPROTJU HP KOLINSKA

Predvidena rekonstrukcija že zajema delni program polpripravljene hrane HP Kolinska, saj smo ocenili, da nam bo program prinesel delno razbremenitev že tako pereče delovne sile v restavraciji.

Litostroj nima namena, da bi s tem preskrbel le topel obrok, ki ga ponuja HP Kolinska, temveč namerava še vnaprej ostati

pogojih. To ne bi smela biti le naloga strokovne službe, kajti skupno je treba razpravljati tudi o finančnih sredstvih, ki jih vse izboljšave seveda potegnejo za seboj.

Letos so vsi naši naporji usmerjeni v izvrševanje stabilizacijskih ukrepov, zavedati pa se moramo, da stabilizacija ni samo trenutna akcija ali parola, katere se naj držimo, temveč je to dolgoročni proces. V naslednjih letih si moramo prizadevati, da to ne bo več neke vrste prisila, temveč normalen način poslovanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi. Povečanje dohodka mora torej dejansko sloneti na povečani produktivnosti.

Program dela našega sindikata bo zasnovan na predlogu izvršnega odbora, ki je sprejel programsko usmeritev, posamezne komisije pa so na podlagi te usmeritve, ki jih osnovna organizacija zbere iz članarine. V letošnjem letu smo dali tudi velik poudarek socialni pomoči zdravstveno ogroženim delavcem, tako kot ostale organizacije pa bomo tudi mi organizirali skupen izlet, ki mora imeti predvsem vlogo družbenega srečanja in zbliževanja delavcev.

Lahko rečem, da ima naša sindikalna organizacija že kolektivno vodstvo, delovanje pa bo slonelo predvsem na delu komisij. Upam, da se bo naše delo odražalo tudi v delu konference osnovnih organizacij sindikata in njenih organov.

M. M.

pri ostalih obrokih prehrane, kot so kosilo, zajtrk in večerja za člane kolektiva in njihove svojce.

Prav tako se s tem programom ne nameravamo odreči raznim kosilom, ki jih imamo za naše goste — poslovne partnerje ter tudi za razne svečanosti ob jubilejih v naši delovni organizaciji. Ta prehod ne more biti pripravljen preko noči in zahteva svoj čas. Mentaliteta naših ljudi ni taka, da bi to lahko prenesli že na jutri. Ko pa ocenjujemo ta razvoj z današnjo prakso, pa lahko ugotovimo, da traja taka preobrazba in finančna izgradnja več let.

Ne moremo pa se istočasno

zapirati v naše interne okvire. Pogledjmo situacijo malo izven naših republiških meja. Predlog HP Kolinska ni nekaj povsem novega in nepreizkušene.

Tovarne hrane, kakor se to danes moderno imenujejo organizacije, ki delujejo na tem področju, so že znane. Kdo ne pozna 29. november, Sljeme, Crvena zvezda itd. Vse so prinesle nekaj novega, naprednega, ne pa takega kot si nekateri predstavljajo, da bomo potem nehali kuhati, pripravljati solato, postregli z nečim, kar imenujemo domača hrana.

Vse to pa nam narekuje, da sicer upoštevamo prehrabno revolucijo, vendar pa si s tem ne smemo zapirati tudi ostalih možnosti in navad.

Število sedežev je že sedaj premajhno, zato ga nameravamo povečati.

Vsa razdelilna mesta, razen v tozdih Servis in TVN ne dose-

gajo higienskega minimuma, zato je predvidena pridobitev dveh linij velika prednost, saj bo sicer potrebna popolna adaptacija razdelilnih mest ali pa jih bo sanitarna inšpekcija zaprla.

Ni potrebno še posebej poudarjati ostalih prednosti, ki nam jih ponuja Kolinska. Vsekakor pa bo izračunan kalorični obrok za posamezna delovna mesta prinesel prednost, ki jo bomo morali upoštevati. Prav tako bo prispevek k zmanjšanju števila delavcev, ki jih sedaj potrebujemo za predpripravo, računamo pa tudi na delno rešitev problema glede nabave surovin — predvsem mesa in mesnih izdelkov.

Torej pri sodelovanju s HP Kolinsko oziroma z razširitvijo naših zmogljivosti ne gre za dvotirnost ali celo za prekrivanje, temveč za potrebno sodelovanje in izpopolnjevanje.

M. Vidmar

Mladinski seminar v Poreču

Komisija za idejnopolitično delo pri KS ZSMS TZ Litostroj je v času od 28. do 30. marca 1980 organizirala mladinski seminar v Poreču. Ta seminar je organiziran vsako leto z namenom, da bi poživil zanimanje za idejnopolitično delo. V programu so bile teme z različno problematiko — od akcije naravnosti same mladinske organizacije do zunanje politične situacije.

Ena najzanimivejših tem na seminarju je bila zunanje politična problematika, o kateri nam je govoril novinar RTV Ljubljana Uroš Lipušček (Foto: P. Koščica)

Na seminarju smo obravnavali naslednje teme:

- delo mladine — vključevanje v samoupravne in družbenopolitične organizacije,
- 6. konferenca na vrhu v Havani ter trenutna zunanje politična situacija v svetu,
- demokratizacija družbenopolitičnega odločanja in kolektivno delo,
- produktivnost dela, stabilizacijska politika na osnovi akcije »zaključni račun«,
- informiranje,
- aktualna problematika delovne organizacije.

Predavali pa so nam: Dipl. inž. Marko Kržišnik, generalni direktor Litostroja, dipl. inž. Zvonimir Volfand, direktor TOZD PUM, Vukoslav Živkovič, član sekretariata ZK Litostroj, Karel Gornik, vodja Centra za samoupravljanje, DPO in informiranje, Bojan Butolen (član sekretariata pri RK ZSMS) in Uroš Lipušček — novinar zunanje politične redakcije RTV Ljubljana.

Na seminarju sta bila prisotna tudi novoizvoljena Jure Vulkan, predsednik DS DO in Pavle Stupnikar, namestnik predsednika sindikata Litostroj. Seminar so vodili predstavniki mladinske organizacije Lajoš Sič, Franc Jamšek, Toni Skušek, Silva Chrysanthis, prisotnih pa je bilo 61 mladincev.

Najprej smo na seminarju obravnavali zunanje politične dogodke. Tovariš Uroš Lipušček nam je v zgoščeni obliki prikazal politično situacijo v svetu ter mesto in vlogo, ki jo ima Jugoslavija v svetu, največ časa pa smo posvetili obravnavi gibanja neuvrščeniosti ter trenutnim političnim dogodkom. Ta tematika nas je vse zelo pritegnila, žal pa je bil čas preskopo odmerjen za obravnavo tako široke in pomembne problematike.

Nadalje smo imeli priložnost poslušati tovariša Marka Kržišnika, generalnega direktorja naše DO, ki nam je prikazal stanje podjetja v eloti, in sicer iz dveh vidikov — kratkoročnega in dolgoročnega. V opisu kratkoročnega (to je trenutnega) stanja v DO dajemo velik poudarek stabilizaciji in ukrepom s tem v zvezi. Dolgoročno oziroma perspektivna slika nam je pokazala predvsem širjenje DO, s tem pa tudi povečanje zmogljivosti naše proizvodnje brez bistvenega povečanja števila delavcev.

Predavatelj z republiške konference ZSMS tovariš Bojan Butolen je razčlenil organiziranost mladih z vidika pobud tovariša Tita, vključno s pobudami 9. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije o kolektivnem delu in vodenju. Seznanil nas je z rezultati analize dela in vloge koordinacijskih svetov, ki je bila izvedena ob pripravah pravilnika, ki bo temeljiteje opredeljeval delo koordinacijskih svetov.

Tovariš Vukoslav Živkovič je s prikazom razmer v naši DO,

Udeleženci mladinskega seminarja v Poreču (Foto: P. Koščica)

s povezovanjem dela mladih z drugimi organizacijami, nakazal tudi možnosti in oblike sodelovanja ter predvsem vključevanje mladih v družbenopolitično in samoupravno delo. Menimo, da te možnosti obstajajo, da pa je potrebna vsestranska pobuda za aktiviranje širokega kroga mladih.

Tovariš Karel Gornik nam je v temi informiranje predstavil oblike obveščanja delavcev v združenem delu in načine informiranja v naši DO. Poudaril je pomembnost pravega in pravočasnega obveščanja delavcev, kar odločilno vpliva na rezultate dela ter na izpolnjevanje samoupravljaljskih pravic in dolžnosti delavcev v združenem delu in delegatskem sistemu.

Tovariš Zvonimir Volfand, dipl. inž., je obrazložil osnove za pregled rezultatov poslovanja in možnosti nadaljnjega planiranja, kar je tudi podlaga za dobro poslovanje.

V izvajanju stabilizacijskih ukrepov je pomembno pravilno toplačenje le-teh, kajti stabilizacija na primer ne pomeni le zmanjševanje sklada skupne porabe ali ukinjanje reklam in omejitev reprezentančnega fonda, temveč tudi zmanjševanje stroškov poslovanja. To pa pomeni boljše izkoriščanje delovnega časa — učinkovito delo ob čim manjši možni porabi energije in materiala.

Udeležba na vseh predavanjih je bila polnoštevna, pohvale vredno pa je bilo tudi sodelovanje in disciplina mladincev, ki so se udeležili seminarja.

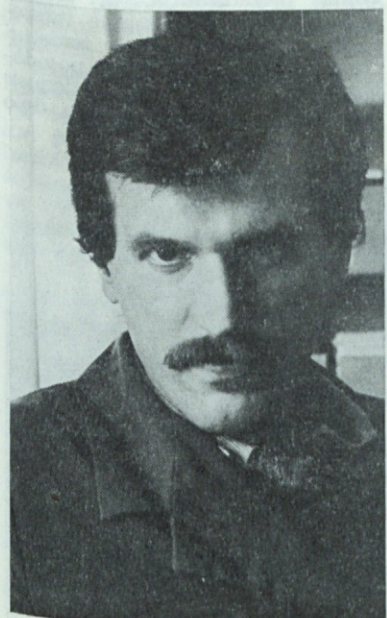
Splošna ocena seminarja je, da je bil zelo dobro organiziran in uspešno izpeljan. To velja tudi za primerjavo s prejšnjimi, ki so bili pogosto slabše pripravljene, zato lahko upravičeno upamo, da je vsem udeležencem koristil in je dosegel svoj namen.

Na koncu seminarja smo našemu dragemu in ljubljenu tovarišu Titu poslali brzojavko z željami za čim hitrejšo okrevanje.

L. Sič

(Nadaljevanje s 4. strani)

upravnih aktov, ki smo jih sprejeli; te akte pa moram na podlagi predlogov tudi dograjevati. Predlogi morajo seveda temeljiti na interesu večine delavcev. Upam, da se bo sindikat pri svojem delu čim manjkrat srečeval s kršitvami samoupravnih pravic delavcev, kar naj bi bilo tudi preventivno delo sindikata. Iz svojega poklicnega in strokovnega stališča bi rad pripomnil, da bi se moral sindikat bolj zavzemati in razpravljati tudi o delovnih

Milan Jurjavčič

TEMELJNA ORGANIZACIJA ZDRUŽENEGA DELA TOZD PZO

USTVARJAMO BOLJŠE POGOJE ZA DELO

VSE SE ZAČNE IN NEHA PRI DENARJU

Pravimo, da je denar sveta vladar, da zanj, če ga imaš, kupiš vse, kar potrebuješ. V svoje plane smo zapisali, da se rast čistega dohodka giblje počasneje od dohodka, kar naj bi omogočilo hitrejšo rast akumulativne in reproduktivne sposobnosti temeljne organizacije. V naši delovni pa tudi temeljni organizaciji dograjujemo sistem delitve po delu in rezultatih dela, pri čemer moramo posebno pozornost posvetiti izjemnim delovnim rezultatom, ustvarjalnosti in kreativnosti, ki pri nas vsakodnevno prihaja do izraza. Končno si moramo natančno določiti čistega vina, da bo rast osebnih dohodkov opredeljena skozi večjo produktivnost in višji ustvarjeni dohodek.

To pomeni več dela, manj zapravljanja časa, izmikanja delu, izsiljevanja norm, večje prihranke z vsemi vrstami materiala, da bomo za opravljanje del in nalog potrebovali tudi več znanja, da bodo programi dela strokovnih služb uresničeni v skladu z dogovori, da povečamo odgovornost in drugo. Mi si moramo prizadevati za odpravo uravnilovke z dograjevanjem sistema delitve sredstev za osebne dohodke, kajti vse pravice in obveze za osebne dohodke, skupno in splošno porabo prevzemamo s samoupravnimi sporazumi in pravilniki, ki temeljijo na podlagi ustvarjenega dohodka. Prizadevamo si, da dogovorjeni oziroma planirani dohodek v temeljni organizaciji realiziramo, toda to nam postaja vse težje, kajti skupni proizvod mora skozi vrata. Sedanja oblika dela osebnih dohodkov je proizvodni strošek, ki ni odvisen od ustvarjenega dohodka. Verjetno nam bo šlo težko vsem, zato je prav, da se že sedaj pripravimo in uresničimo vse tiste cilje, ki smo si jih zastavili in ne ostajamo pri ocenah in ugotovitvah na papirju ali dogovoru.

Morda je za koga smešno ali čudno, da moramo znova našo organiziranost ustvariti pogoje za enak družbenoekonomski razvoj in položaj delavca. Neresnične trditve o tozdrovskem obnašanju moramo zavreči, realizirati moramo skupne cilje in prizadevanja, ki so pogostokrat predmet »žolčnih« razprav ob težavah, v katerih se znajdemo. Prihaja dohodka ne bo od pogovorov, temveč uresničitve našega skupnega proizvoda:

DOGOVORI MORAJO BITI TRDNI IN USKLAJENI

V tako raznovrstnem procesu, kot je izdelava zvarjenec in odkovkov, in s tako strukturo zaposlenih na podlagi programov dela so družbenopolitične organizacije in samoupravni organi »motor« našega dela in rezultatov dela, h katerim prispeva delež sleherni zaposleni.

Za doseganje zastavljenih ciljev izvajamo ustrezne ukrepe in usmerjamo aktivnost v uresničevanje naslednjih osnovnih nalog:

1. Na področju samoupravnih in družbenoekonomskih odnosov stremimo, da se v praksi uresniči ustavna načela, zakon o združenem delu in drugi sistemski zakoni skozi našo samoupravno delovanje. Posebno pozornost posvečamo razvoju samoupravnega planiranja, dohodkovnim odnosom, akumulativnim sposobnostmi, samoupravnemu povezovanju in razreševanju vseh skupnih problemov.

2. Če želimo postopoma odpravljati tehnološko odvisnost, pomeni, da mora naš tehnološko-tehnološki razvoj še naprej voditi skupno strategijo, da bi dosegli povprečno raven.

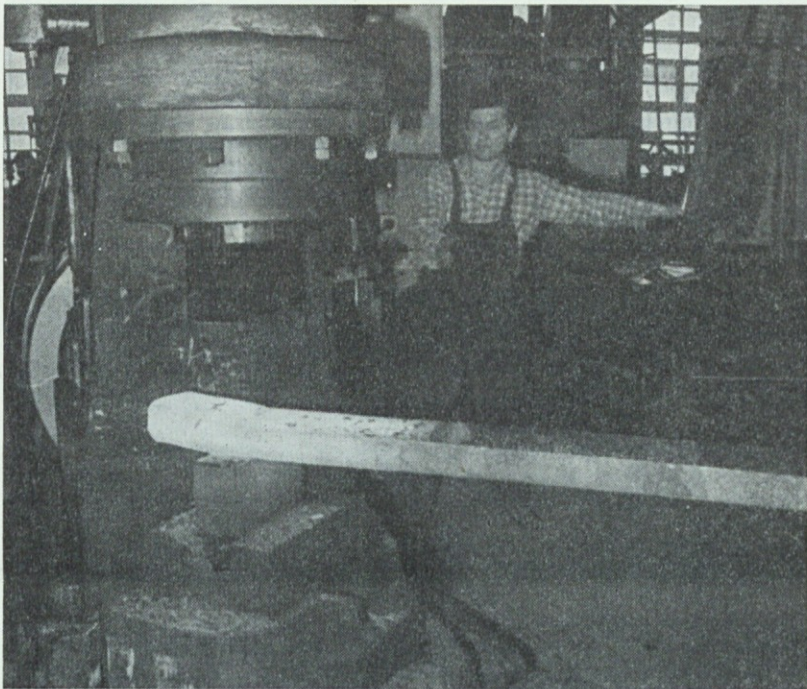
Vsakodnevni problemi, s katerimi se srečujemo, njih razreševanje, vse to je opredeljeno v naši kvaliteti.

Delavci temeljne organizacije PZO smo se po samoupravnih organiziranosti znašli v bistveno drugačnem položaju kot ostale temeljne organizacije, kajti, če hočemo doseči cilje, moramo postopno spreminjati organizacijo dela, uvajati sodobnejše metode dela z novo vsebino, urediti osnovne pogoje pri nas. Osnovni motiv so bili skupni interesi in cilji razvoja tako v temeljni organizaciji kot v delovni organizaciji kot celoti. Izhajali pa smo od stopnje tehnično-tehnološke razvitosti, ekonomskega položaja, v katerem smo se znašli, problemov, ki nas spremljajo, in strokovne usposobljenosti delavcev.

Naloge, katerih smo se lotili, pa tudi vsi drugi tokovi kažejo, da smo tudi vnaprej dolžni posebno pozornost posvečati razvoju socialističnih samoupravnih odnosov, družbenoekonomskim odnosom v temeljni organizaciji, med njimi in delovnimi skupnostima ter tudi navzven. Dolžni smo

ustvarjati take pogoje, da bodo naši sodelavci dejansko nosilci odločitev o pridobivanju in razporejanju dohodka. To področje je zelo tesno povezano z realizacijo nalog politike ekonomske stabilizacije in obvladovanje njegove celote, to so osnovni motivi in predpostavke uspešnega ustvarjanja. Menimo, da na ta način vse subjekte samoupravnih odločitev spodbujajo k ekonomskemu in racionalnemu obnašanju, ki postaja vsak dan vse bolj prisotno (koristna poraba sredstev in delitev dela, ustvarjena delitev dohodka in čistega dohodka).

Znano nam je, da pogoji tržišča postajajo z vsakim dnem vse bolj neizprosni. Zato nam bo tudi naš dohodek v odvisnosti od povečanja proizvodnje boljše kvalitete, ekonomičnosti poslovanja in ponudbenih ter realiziranih cen določal vsakodnevni kos kruha.

Franc Podlipec — kovač pri pnevmatskem kladivu (Foto: K. G.)

3. Menimo, da moramo našo akumulativno in reproduktivno sposobnost krepiti, da bi tako racionalneje izkoristili delo in sredstva, ki bodo zagotavljali realizacijo projektov, skupnih interesov in ciljev razvoja.

4. Posebno pozornost posvečamo racionalnemu zaposlovanju, življenjskemu standardu in izboljšanju delovnih in življenjskih pogojev sodelavcev v skladu z razpoložljivimi materialnimi možnostmi.

5. Poleg tekočih usmeritev programov dela vsakomesečno spremljamo uresničevanje sprejetih planskih obveznosti, nadurno delo, poškodbe pri delu, varnost pri delu, povzročeno škodo, okvaro, problematiko discipline, transporta, vzdrževanje in drugo.

Menimo, da je vsega tega gradiva veliko preveč. Usklajevalni postopki na ravni delovne organizacije ne potekajo dovolj usklajeno, saj gradiva iz teh ali onih razlogov prejemamo prepozno. Pogostokrat je celo tako, da moramo določene predmete dopolnjevati v temeljnih organizacijah zaradi površnosti, šablone ipd. dobro plačanih sodelavcev iz drugih tozdov.

Skratka v našem družbenopolitičnem in samoupravnem delu potekajo skladni procesi, v katerih si prizadevamo, da bi dejansko stekli z našimi hotenji. Z veseljem razrešujemo vse koristne pobude sodelavcev za dobrobit vseh nas, slabe delavce in delomrzneže pa moramo grajati in jih usmerjati.

Menimo, da je treba vse dogovore spoštovati, zato morajo biti trdni, realni in sprejemljivi za družbenopolitično in samoupravno delo in delovanje.

DOBRI DELAVCI IN SAMOUPRAVLJALCI

Franc PODLIPEC skupinovodja kovačev, član delavskega sve-

ta v prvem mandatu in podpredsednik komisije za delovno razmerje v temeljni organizaciji pri nas združuje delo že 25 let?

Strojnega oblikovanja se je izučil v 3. maju na Reki. Po vrnitvi od vojakov se je zaposlil v DO TZ Litostroj, ostal ji je zvest do danes. Od kovaškega ognjišča z enostavnimi deli pa do najzahtevnejših današnjih ognjišč ga je vodila trda pot. Cenjen in priljubljen je med svojimi sodelavci in vsemi nami, ker življenjsko in gospodarno ocenjuje delo.

Vsakodnevno je odsoten od doma 11 ur, kajti za pot od Mallega Ligojna pri Vrhniki do Litostroja potrebuje uro in pol, kljub naporom, ki jih ima pri delu, pa se aktivno udeležuje v krajevni skupnosti in gasilskem društvu.

Kaj misli o pogojih in opremljenosti kovačnice?

Meni, da so se pogoji dela nekoliko izboljšali, toda za vse potrebe, ki jim imamo, skupnega proizvoda ne moremo v celoti uresničiti zaradi zastarele opremljenosti in pomanjkanja sredstev. Z razvojem delovne organizacije so pozabljali na nas in sedaj zahtevajo tisto, česar ne moremo delati ali pa delamo v škodo vseh nas, ko preobremenjujemo stroje. Zaradi tega sledijo prepogosto okvare in to so dodatni stroški vseh nas. Vzdrževanje teh strojev pa tudi ni tako, kot bi moralo biti? Na to vprašanje bodo odgovorili morda sodelavci iz TOZD IVET?

V bodoče moramo misliti na posodabljanje naše opremljenosti in opredeliti, kaj bomo delali, da ne bo takih zmešnjav, kot so danes: če nihče noče določenega dela opraviti, ga moramo mi. Za taka dela pa bi potrebovali:

- močnejše stroje,
- ustrežnejša transportna sredstva in pripomočke, da bi odpadlo toliko fizičnega dela,
- čim manj improvizacij za delo,

- za izboljšanje delovnih pogojev dušilce hrupa na kladivih,
- slame za prezračevanje,
- sodelavce usposabljati za ta dela in jih tudi ustrezno motivirati.
- skladiščiti orodje ne samo pri nas, temveč na ravni delovne organizacije. Tako nam je sodelavec Franc v prepoteni srjaci izpovedal skromno željo za naš boljši jutri.

Naš drugi sogovornik je bil vodja tehnološkega oddelka maloserijske proizvodnje Janko REMŠAK, po samoupravni funkciji pa predsednik disciplinske komisije v temeljni organizaciji.

V IC Litostroj se je vpisal leta 1956 in se izučil za ključavničarska dela. Po končani šoli je delal kot konstrukcijski ključavničar in ob delu končal TSS strojne smeri.

Od leta 1963 svoja teoretična in praktična znanja vgrajuje v našo tehnično-tehnološko dokumentacijo.

Spregovoril je o problemih delavnice in tehnologije:

— meni, da je tehnologija v delovni organizaciji preveč razdrobljena in se zaradi tega premalo usklajuje med seboj. Glavne funkcije »šepajo«. Zakaj? Dobivamo dela, ki presegajo naše tehnično-tehnološke zmogljivosti.

— Na področju normne politike se sodelavci hudujejo na nas, češ, kako smo dela normirali. Imamo tehnične izkustvene normative, ki naj bi te zadeve čim bolj urejevali. Delno imajo prav, ker smo vrsto let normsko politiko opustili, zato pa je sedanje prehodno obdobje toliko bolj zahtevno, ker gre za dograjevanje; pa ne samo na področju normne politike, temveč tudi na področju kulture in humanizacije dela.

— Izdelali smo katalog del, delamo normski pravilnik, v razpravi so teze pravilnika o kakovosti in samokontroli, toda odprtih je še mnogo vprašanj na področju nagrajevanja tehnologov, proizvodnih delavcev, režijskih in ostalih. V skladu s programom dela bi vse to morali obdelati in pravilnik temeljne organizacije dopolniti do konca tega leta.

— Analitskemu delu na področju normne politike moramo posvetiti več pozornosti v vseh delih delovne organizacije, kajti

Janko Remšak (Foto: E. L.)

vsak dan nam bo težje in ne lažje.

— Na vseh ravneh naše organiziranosti moramo poostri našo odgovornost, mnogi še namreč slabo izpolnjujejo svoja dela in naloge.

Vincencij PAVC združuje delo v delovni organizaciji od leta 1954 in že 24 let opravlja varilska dela. Meni, da mu je pri teh letih roka še vedno mirna in zato lahko zagotavlja najvišje kvalitete pri izdelkih varjenih konstrukcij. Posebno je poudaril, da k temu bistveno prispeva umirjeno življenje.

Malo je takih sodelavcev, ki bi bili tako zagnani in ljublili svoje delo, kot Vincencij, saj pogostokrat čuti posledice prevelikih naporov, ki jih doživlja ob delu in si pomaga sam v prostem času, da v naslednjem tednu zopet lahko opravlja svoja dela in naloge.

Kot delegat v DS temeljne organizacije močno podpira vsa razvojna prizadevanja, pri čemer vedno izpostavlja skupne interese in cilje sodelavcev v temeljni organizaciji. Meni, da s posodabljanjem strojne opremljenosti nadomeščamo ročno fizično delo

Vinko Pave pri svojem delu (Foto: (E. L.)

IN SAMOUPRAVLJANJE

Predvodnik za HE Grabovico po velikosti ni redek izdelek delavcev te proizvodne hale (Foto: K. G.)

in manjkajoče število sodelavcev, zato si moramo prizadevati, da bi s takim načinom nadaljevali, obenem pa prispevali k izboljšanju delovnih pogojev in večji produktivnosti dela.

Meni, da so z ozirom na obstoječo strojno opremljenost ti stroji preobremenjeni in praktično nimajo počitka, zato si moramo prizadevati, da bi naše planne za letošnje leto v celoti realizirali z ozirom na program, ki ga je sprejel delavski svet temeljne organizacije.

Poudaril je, da bi lahko pri nas več delali, bolj izkoristili delovni čas in s tem ustvarjali večji dohodek, s čimer bi pokrivali tudi vse osebne in skupne potrebe. Izpostavil je kulturo dela in obnašanje sodelavcev, ki bi se v večji meri in bolj dosledno morali zavedati svojih delovnih nalog ter v večji meri varčevati z vsemi vrstami materiala. Poudaril je, da večje rezultate dela zavira prostorska utesnjenost, ki nam v dvoizmenskem delu omogoča take količine proizvodov, kot jih dejansko lahko ročno in strojno izdelamo. Ob tem moramo upoštevati, da imamo letno odstopnih iz proizvodnega procesa zaradi bolniške, poškodb pri delu in terenskih del okrog 15 delavcev, kar bi v našem proizvodnem programu pomenilo enomeščno proizvodnjo zvarjencev in odkovkov.

STANOVANJSKA POLITIKA VSE POMEMBNEJŠA

Družbenopolitične organizacije, samoupravni organi in vodstvo v svojih pogledih na stanovanjsko politiko menijo, da bo ta iz dneva v dan vse zahtevnejša. Zalkaj? Podpisali smo samoupravni sporazum o zagotovitvi minimalnih standardov. Če želimo pridobiti nove sodelavce, moramo pridobiti toliko in toliko postelj v samskih domovih ali stanovanjih. Zadeve postajajo iz dneva v dan vse težje in resnejše. Imamo neke pereče stanovanjske probleme, v barakarskem naselju rešujemo tri v Vižmarjih je zadeva z Metaliko še nerešena, prijavitelcev za reševanje stanovanjskih problemov preko nakupov je malo, a kako naj jim temeljna organizacija to zagotovi? S pomočjo stanovanj smo imeli več sestankov, ki si želijo družbeno stanovanja, toda sleherni bo moral prispevati določen znesek. V najkrajšem času bomo morali razmišljati o izgradnji samskega doma, gradnji prehodnih stanovanj, nakupu novih ob lastni udeležbi ter z izvajanjem investicije zagotoviti za nove sodelavce tako imenovane minimalne standarde. Za vse ostale pogoje od nakupa etažnih stanovanj do adaptacij pa zagotavljamo sredstva v skladu z

danimi možnostmi. Tovariš Virag, predsednik stanovanjske komisije, je poudaril, da nam bo nova investicija zagotovila kadre prav z vzporednim reševanjem stanovanjskih problemov.

ORGANIZIRANOST DELA V TOZD

Po izidu zakona o združenem delu so nekateri obrati, ki so prej bili v sestavi posameznih temeljnih organizacij združenega dela zadostili trem osnovnim pogojem, da se sami organizirajo kot tozd. Tako sta leta 1977 prejšnja obrata pločevinarna in kovačnica po izvršeni reorganizaciji postala TOZD »Proizvodnja zvarjencev in odkovkov«. Na ta način so bili bolj natančno opredeljeni osnovni pogoji za načrtni razvoj rasti proizvodnje potrebnih izdelkov tj. varjenih konstrukcij in odkovkov za supni proizvod. S takšno reorganizacijo smo tudi želeli urediti boljše poslovanje v okviru DO, ki je pri prvotni organiziranosti postalo že zelo oteženo.

Dejavnost novoustanovljene temeljne organizacije PZO, zajema izdelavo varjenih jeklenih konstrukcij, izdelavo odkovkov in antikorozijsko zaščito polizdelkov. Preden nekaj več spregovorimo o proizvodnji v tozdu, načinu organiziranosti dela, nadaljnjih načrtih, težnjah in željah, je potrebno opredeliti proizvodni program Litostroja in zahteve, katere se postavljajo za takšno vrsto proizvodnje.

Litostrojski proizvodni program po proizvodnih vejah bi v grobem lahko opredelili takole:

a) **Posamična proizvodnja, tj. proizvodnja individualnega tipa.**

— izdelava zvarjencev za hidroelektrarne.

— izdelava varjenih konstrukcij za žerjave. Pri tej proizvodnji je tipizacija možna le pri tako imenovanih vozičkih za tekalna kolesa.

— izdelava ogrodij in ostalih zvarjencev za preoblikovalne stroje. Ta proizvodnja je večinoma individualnega tipa, lahko pa je maloserijska, če lahko štejemo za serijo 4—5 izdelanih preoblikovalnih strojev na en izdelovalni nalog.

— izdelava zvarjencev za črpalke in proizvodnjo dieselskih motorjev. To proizvodnjo bi se dalo nekoliko bolj tipizirati in s tem dobiti karakteristike maloserijske proizvodnje.

— Mlini za cementno industrijo in rudarstvo.

b) **Maloserijska proizvodnja** — v ta tip proizvodnje štejemo izdelavo zvarjencev — za vilčarsko proizvodnjo.

Izdelava varjenih konstrukcij je zelo zahtevna. Ta zahtevnost dela je podana v fizičnem obsegu proizvodnje (kot ilustracijo naj navedemo samo podatek, da npr.

predvodnik za HE Grabovica tehta okoli 90 ton), pa tudi v zahtevah glede kvalitete dela.

Najbrž je vsem znano, da je pri izdelavi varjenih konstrukcij potrebno zadostiti večjemu številu zahtevnih pogojev. Tako moramo pri izdelavi varjenih konstrukcij upoštevati naslednje.

— Zadostiti pogodbenim zahtevam investitorja (to posebej velja za zvarjence pri turbinski proizvodnji).

Izvršena dela morajo biti zelo kvalitetna. Kvalitetno delo štejemo visoko kvaliteto zvarov

brez kakršnihkoli napak, veliko dimenzijsko točnost (po zahtevah JUS standardov oziroma projektanta) in zunanji izgled celotne varjene konstrukcije.

— V varjeno konstrukcijo moramo vgrajevati zelo kvalitetne materiale, tj. materiale z garantiranimi mehanskimi in tehnološkimi lastnostmi.

— Upoštevati moramo mnenje in pripombe prevzemnih organizacij.

Na račun investitorja varjene konstrukcije namreč prevzemajo in medfazno kontrolirajo prevzemni organi, kot so npr.: Lloyd's Register (LR), Bureau Veritas (BV), Jugoregister (JR), IGH Zagreb itd. Le-ti delajo po mednarodno priznanih normah za varjene konstrukcije. Posebej naj omenimo, da glede varjenih spojev veljajo priporočila in norme Mednarodnega inštituta za varjenje (JW/IIS), glede antikorozijske zaščite (peskanje tj. čiščenje površin) pa veljajo švedske norme (SIS norme).

— Ne nazadnje moramo zadostiti zahtevam JUS CT.3.071, 072, 073, 081 in 082, ki za DO oziroma TOZD zahtevajo in predpisujejo, da morajo imeti ustrezne kadre (npr. inženirja za varjenje z izpitom za opravljanje tega dela, tehnologa — specialista za varjene konstrukcije, varilne tehnike, atestirane varilce, katerih kvaliteta se kontrolira vsako leto. Biti morajo ustrezno tehnološko opremljeni. Imeti morajo npr. atestirane aparate za varjenje (z ustrezno statično in dinamično karakteristiko), peči za sušenje praška in elektrod za varjenje, peči za toplotno obdelavo varjenih konstrukcij, katere mora na nek način potrditi ustreza inštitucija, aparate za neporušene metode preiskave (RTG in UZ aparate, magnetoflux) in aparate za metode preiskave s porušitvijo ter ostale pomožne stroje in naprave.

Šele tako opremljena delavnica lahko opravlja dela s pod-

ročja izdelave varjenih konstrukcij. Če tem zahtevam zadosti, dobi tudi potrdilo od inštituta za varjenje SRS.

— Zadostiti je potrebno tudi zahtevam varnosti pri delu in v čim večji meri zmanjšati težko fizično delo.

Upoštevajoč litostrojski proizvodni program, pogoje, katerim mora tozd zadostiti in uveljavitev samoupravnih odnosov, je proizvodnja varjenih konstrukcij tudi tako organizirana. Pri organizaciji dela želimo tudi uresničiti skupno željo vseh nas, da bi proizvajali s čim manjšimi proizvodnimi stroški.

Formalno bi organizacijsko strukturo tozda uvrstili v tip prilagojene Likertove organizacijske strukture sistema 4, ki sloni na treh osnovnih principih. Seveda o tem, da bi ta tip organizacijske strukture pri uveljavljenih samoupravnih odnosih bil tog, ne moremo govoriti. V medsebojnih odnosih so vgrajeni tudi elementi hierarhične organizacijske strukture, ki bi sicer najbolje ustrezala pri samoupravnih proizvodnih odnosih.

Po poslovnih funkcijah je tozd organiziran po organizacijskih enotah oziroma stroškovnih mestih. Ta so:

- vodstvo TOZD,
- plansko analitiški oddelek (v njegovi sestavi je planska operativna TOZD),
- tehnološki oddelek,
- proizvodnja (z obrati: predobdelava, izdelava zvarjencev, kovačnica in površinska zaščita),
- vzdrževanje, transport, skladišče,
- oddelek kakovosti.

Pri nadaljnjem opisovanju organiziranosti dela v tozdu se bomo pri nekaterih delih proizvodnega procesa zadržali dalj časa, ker želimo poudariti usmeritve in bodoče načrte.

(Nadaljevanje prihodnjič)
Pripravili v TOZD PZO

IZ DELA MLADINCEV TOZD OB

Delo naše osnovne organizacije je bilo v preteklem mandatu obdobju zelo pestro. Predsedstvo se je sestalo na 17. rednih sejah in razpravljalo o tekočih aktualnih vprašanjih v zvezi z delom mladine same, kakor tudi o vseh področjih dela tozda in delovne organizacije.

Delovanje je bilo tesno povezano z delom koordinacijskega sveta ZSMS, tako smo sodelovali pri organizaciji problemskih konferenc, seminarjev in razprav o sprejemanju samoupravnih aktov. Skupno smo spremljali delo občinske konference ZSMS in sledili smernicam v smislu širših družbenih interesov.

Poudariti moramo, da je delo mladinske organizacije na področju temeljne organizacije potekalo v tesni povezavi z Zvezo sindikatov, Zvezo komunistov in organi samoupravljanja. To sodelovanje je prihajalo posebno do izraza pri razpravah, usklajevanju in sprejemanju samoupravnih aktov, ki so odločilnega pomena za vsakega člana naše temeljne organizacije, za temeljno organizacijo in za celotno delovno organizacijo.

Poleg aktivnosti na družbenopolitičnem področju je mladina tudi neposredno spremljala potek proizvodnje in sodelovala pri ugotavljanju rezultatov dela. Tako so se mladinci zavestno vključili v akcijo izrednih ukrepov in s tem dali svoj prispevek v skupnih prizadevanjih za realizacijo proizvodnega plana v preteklem poslovnem obdobju. Zaključimo lahko, da je imela v delu in življenju tozda mladina pomembno vlogo, pri čemer pa ne smemo zanemariti dejstva, da je vedno delovala v skladu in s podporo vodstva, ob sodelovanju drugih družbenopolitičnih organizacij.

Različne komisije ustvarjajo pogoje za širšo dejavnost mladine:

Kadrovska komisija v osnovni organizaciji mladine še ne raz-

polaga z izkušnjami, ki bi v celoti izpopolnjevale njeno vlogo in zagotavljala širšo in aktivno organiziranost. Ta pomanjkljivost se je posebno odražala v času fluktuacije, ko so se naše vrste spreminjale in nismo bili sposobni zapolnjevati vrzeli, ki so nastajale z odhodi mladincev, zato še vedno ostaja stalna naloga vpeljevanja in usposabljanja novih mladincev za tvorno delo.

Velik korak naprej za naše delovanje pomenijo zadnje volitve, saj je mladina močno zastopana v organih samoupravljanja, v komisijah kakor tudi v komisijah DPO in tudi na ravni DO v tistih organih. Od vseh izvoljenih članov naše organizacije pričakujemo, da bodo zastopali stališča in mnenja mladine in s tem pozitivno vplivali ter spodbujali aktivnost in široko delovanje.

Interes mladih je razviden iz nadaljnega pregleda dela komisij. Tako je bila komisija za šport in rekreacijo ena najbolj aktivnih, saj je skrbela za organizacijo in izvedbo športnih tekmovanj v okviru osnovnih organizacij. Sodelovala je s koordinacijskim svetom in občinsko konferenco pa tudi z isto komisijo pri OO Zveze sindikatov.

Tudi delo komisije za kulturo je ponovno oživelo. Velik polet je dala pobuda za ustanovitev glasbene sekcije, vendar pa so rezultati odvisni od širšega sodelovanja z različnimi dejavniki.

Pod okriljem te komisije naši mladinci uspešno tekmujejo v kvizu znanja pod naslovom »Tito, revolucija, mir«, ki poteka v teh dneh in je nadaljevanje lanskeletnih prireditev pod istim naslovom. Taka dejavnost ima velik

pomen tudi kot oblika družbenopolitičnega izobraževanja.

Komisija za mladinske delovne akcije je prav tako delovala uspešno, organizirala je udeležbo naših članov na delovnih akcijah v delovni organizaciji, na republiških in zveznih mladinskih delovnih akcijah, prav tako smo imeli predstavnike na pohodih, ki ohranjajo tradicije NOV.

Komisija za informiranje je skrbela za povezavo dela in na različne načine obveščala naše člane.

Komisija za DEO (družbeno-ekonomske odnose) je skrbela, da smo bili sprotno seznanjeni s proizvodnim planom ter da smo spremljali rezultate dela, prav tako smo se seznanjali z akti, vezanimi na proizvodnjo.

Področja dela in delovanja mladine so široka in skušali smo biti prisotni povsod, kjer bi bilo koristno za nas mlade in tudi tam kjer bi lahko s svojim prispevkom koristili širšemu krogu.

Rezultati našega dela se lahko kažejo še pozneje v oblikah, ki niso nujno navedene v tem poročilu, prav tako pa lahko računamo s pomanjkljivostmi, ki nam jih je uspelo premagati, ki smo jih prezrli ali pa jim enostavno nismo bili kos.

T. Skušek

DIESELSKI MOTORJI

Ponovno večja proizvodnja

Dolgo že nismo nič napisali o proizvodnji dieselskih motorjev, zato moramo poseči nekoliko nazaj.

Proizvodnja dieselskih motorjev je po številu izdelanih motorjev in njihovih konjskih moči vsako leto rasla, in sicer od skromnih začetkov v letu 1959 pa vse do leta 1977. Začeli smo z majhnimi dvo-taktnimi motorji s skoraj 100 konji v enoti. Povečali smo število cilindrov, osvajali nove močnejše tipe motorjev in prešli na izdelavo štiritaktnih. Res, da so bila od leta do leta tudi nihanja, ampak zaradi dvakratnega prevelikega skoka, ne pa padca naročil.

Bili smo uspešni. Motorji tipa 20, 25 in 26-MTP so postali pretežki in po močeh prešibki za vedno bolj mehanizirane ladje, lačne električne energije in avtomatskega delovanja.

Konkurenca na tržišču je Burmeistera (našega licenciarja iz Danske) in nas silila k modernjšim motorjem. Štiritaktni dieselski motor tipa T23 je stopil v ospredje z zvišanimi obrati na 750 oziroma 800 v minuti, za generatorske odnosno pogonske stroje. Zaradi zmanjšanja specifične teže po konjski moči na 60 odst. prejšnje so motorji postali bolj občutljivi v obratovanju, v proizvodnji pa so zahtevali več znanja in natančnosti.

Potem ko smo v Moskvi z nekoliko drzno ponudbo motorjev, delujočih na težje gorivo do viskoznosti 250 Sek Redwood I., dobili naročilo za celoten drugi ruski tehnični program v Jugoslaviji, smo predvidevali vzpon te veje proizvodnje. Planirali smo novo montažno dvorano in preizkuševališče za leto 1981/82 in pripravljali projekt zanj.

Zaradi težkega goriva smo bili zaskrbljeni in marsikatera noč je ostala neprepana vse do preizkusa. Mimogrede, ta je takrat kasnil le tri mesece. Uspelo je, razen kakšnega puščanja je vse v redu teklo. Nekoliko višje temperature smo pripisovali slabšemu gorivu. Kasneje smo s preizkusi in raziskavo ugotovili, da je bila krivda na turbopuhalu in v slabih nastavitvah vbrizgavanja. To zadnje zaradi nepravilnega kazanja merilnega instrumenta — indikatorja.

Naročilo 24 motorjev s po 1080 KM (794 KW) je zavidanja vredno, seveda pa vleče za seboj skrbi za morebitne napake v enoletni garancijski dobi. Te so se res pojavljale. Najprej smo prejeli reklamacije za ojnične ležaje, kasneje za izpušne ventile in še za kakšno montažno nenatančnost. To je bilo pravzaprav preizkušanje motorjev v njihovih resničnih uporabi, ko se pokažejo slabosti, ki se med 100-urnim preizkusnim tekom na preizkuševališču navadno ne pojavijo.

Okvare na ležajih smo rešili z boljšo obdelavo na ojničah, ventile s spremembo materiala — toplotno bolj odpornega. K sreči so se poškodbe na ventilih pojavile v času končanega triletnih raziskav drugih svetovnih firm, specializiranih za izdelavo ventilov in motorjev. Tako smo v dveh mesecih našli vzrok in rešitev za odstranitev poškodb na ventilih, v naslednjih dveh pa tudi izdelane nove ventile, iskanje sredstev za nakup teh pa je bilo najtežje, saj se je vlekel polnih šest mesecev. Medtem smo morali kupcu dvakrat zamenjati ventile s prvotno kvaliteto, ker so bili v skladišču le takšni, namenjeni drugim motorjem.

Sledilo je prijetno obdobje sproščenosti z občutkom, da smo vse hudo že prestali. Ni bilo dolgo.

Z ladje na Donavi smo prejeli brzojavko: na levem motorju počen blok. Oglel, razgovoril, zaslišal, sumničenja — slučaj. Sklep — zamenjava ohišja. Vzrok poka-nja? Primeru je sledil drugi, bilo jih je več. Izvedli smo več raziskav s tehničnimi meritvami, tri predelave temeljev na ladji za drugačno nalaganje motorjev, krpanje razpok z metalokom — večših uspešno, merjenje napetosti v materialih, znižanje temperatur hladilne vode, kontrola izračuna notranjih dinamičnih sil in še druga, vendar je za ta ohišja še danes odprta garancija. Živimo v upanju, da se bo našel krivec tudi izven tovarne.

Nastala škoda je presešla planirano, presešla dobiček in še več. Najlažje bi jo krili iz novih naročil in to z izboljšano kvaliteto izdelkov, boljšo organizacijo dela, predvsem pa z odpravo zamud pogodbenih rokovnih dobav. Prav zaradi delno izgubljenega dobrega imena bi morali še bolj prizadevno pristopiti k pridobivanju novih naročil motorjev. Namesto da bi nastopili z vsem tehničnim in prodajnim znanjem, smo ostali preveč samozavestni in obenem naivni. Konkurenca v državi je obrnila skoraj vse v svojo korist, ostanek pa so prevzeli dobavitelji iz drugih držav. Ti zadnji seveda s pomočjo kupcev in posrednikov, ki so postavljali za nas nesprejemljivo kratke dobavne roke. Na žalost se večkrat dogaja, da se od razpisa do dobave porabi dve tretjini časa za pogovarjanje in dogovarjanje ob ponudbah, ena pa ostane za izdelavo izdelka. Tujim proizvajalcem je to voda na njihov mlin, ker oni lahko delajo plansko ali v sušnih mesecih na zalogo, to pa jim omogoča v kratkem času izdelati končni izdelek. Moderna tehnologija gradnje ladij temelji na hitrih dobavah njihove opreme in kupci to tudi zahtevajo. Vendar tudi v tem kriznem obdobju, praznem z naročili, nismo obupali. Izdelali smo veliko ponudb za doma in za tuje dežele, kamor lahko prodajamo.

Preživljali smo se z nekaj naročenimi motorji od ladjedelnice »3. maj« za francoske in kitajske ladjarje, za majhnimi motorji za romunske ladjedelnice, z motorji za stacionarne energetske postaje v Jugovinu in Dvoru na Vuki in seveda z rezervnimi deli. Čudno je le to, da se nismo mogli izogniti našim slabostim, imeli smo največje nabavne in dobavne težave, največje zamude.

Splošno pomanjkanje naročil ladij v naših ladjedelnicah je vplivalo na zmanjšanje naročil motorjev. Za ladjedelnico Uljanik v Pulju, usposobljeno za gradnjo kot so Berge Istra iz Berge..., ki zdaj v sumljivih okoliščinah rade tonejo, nismo bili več pravi ponudniki. Ta se je zdaj ponovno preusmerila na ladje manjših nosilnosti od 20.000 do 40.000 TDW. Tu smo se ponovno srečali z našimi ladijskimi dieselskimi motorji z močmi 600 do 1000 KW na sponkah generatorja.

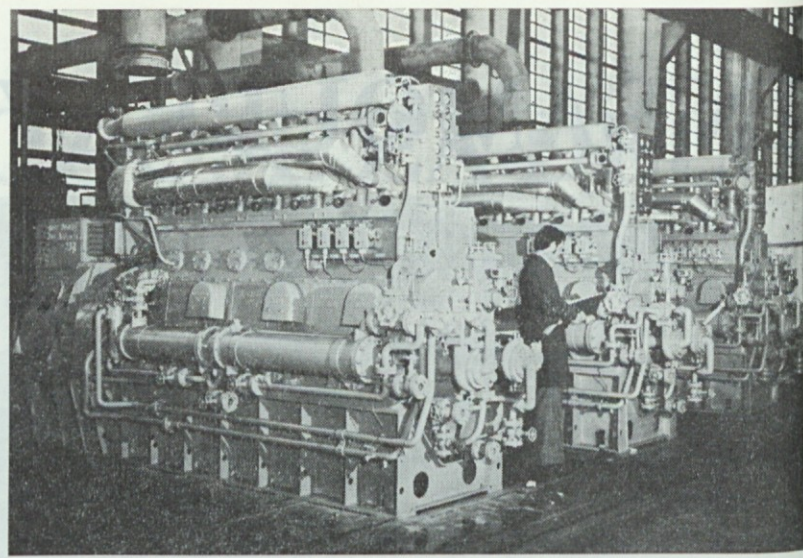
Naročili so 18 enakih motorjev 6T23LH za 6 ladij sudanskega naročnika. Stiri je zgradil Uljanik, dve »3. maj«. Nato je Uljanik naročil še 6 motorjev za dve ladji za Jugolinijo.

Njihova naročila so nam le delno odprla trg, predvsem so nam s tem pomagali prebroditi popoln zastoj te proizvodnje. Naše vodstvo se je ob tem ponovno odločalo za proizvodnjo dieselskih motorjev ali proti njej.

Medtem je tudi splitska ladjedelnica naročila pomožne motorje starejšega tipa 625-MTBH-40 za dva ruska plovna bagra. Hoteli so imeti nizke hitrosti, le 500 obratov na minuto in to varnost ti motorji nudijo. Splitsko naročilo obsega tudi štiri motorje 8T23LH za ladjo mediteranske plovidbe. Takšni motorji s po 1200 KM v eni enoti so to, za čemer stremimo v proizvodnji, s tem imamo zagotovljen ugodnejši finančni rezultat v primerjavi s proizvodnjo enot manjših moči.

Nadaljnji razvoj proizvodnje dieselskih motorjev je že zajet v licenčni pogodbi, ki nam dovoljuje gradnjo motorjev do 5000 KM oziroma 3670 KW v enem kosu. To osvojiti je naš cilj.

V tem smislu smo naredili odločen začetni korak in si z razumevanjem mornarice pridobili naročilo motorjev z razporedom cilindrov v obliki »V«. To je prvi korak, za katerega smo se po večletnem omahovanju navdušili vsi v vseh tozidih. Strinjali smo se z načinom pristopa k izgradnji tega 12-cilindričnega »V« motorja s 1800 KM (1235 KW), da ga bomo gradili z večjim obsegom uvoza od Burmeister Waina, kot je bilo v navadi do sedaj. Uvozili bi vse tiste dele, ki jih v roku 10 mesecev ne moremo osvojiti doma. Zato smo naročili celotno obdelano ohišje z ročično in odmično gredjo ter vse tisto, kar vedno uvozimo. Ostale smo dali v delo in takoj naročili vse cilindrične enote, ki so enake tistim na motorjih z razporedom cilindrov v vrsti in katere že izdelujemo. Doma bomo naredili tudi spodnji del ohišja, zobnike in vse zunanje obsežne elemente, cevovode in ostalo opremo. Poudarjeno je bilo, da morajo biti upoštevani in uporabljeni posebni načini dela za sprotno izdelavo posameznih sklopov in delov glede na postopno predajo delavniške dokumentacije v proizvodnjo. Namreč tudi: firmi B. W. ni bilo prav, da je delno izgubila tržišče v Jugoslaviji, zato je navidežno nenamensko zavlačevala pošiljanje nam potrebne nove licenčne dokumentacije. To smo prejeli šele po dopustih in zaradi novega načina priprave delavniške dokumentacije se je zaveda še bolj zavlekla in morda je zaradi tega tudi zbledel prej objavljeni zanos za hitro izpeljavo

Postrojenje treh dieselskih generatorjev za ladje grajene v Romuniji. Diesel motor tipa 620-MTBH-30 (Foto: J. Jereb)

dela tudi v ostalih službah. Upamo, da se bomo držali novih rokov in si s tem ponovno pridobili zaupanje kupcev za naročila enakih motorjev.

Ta vrsta motorjev je iskana tudi v drugih ladjedelnicah, na primer v Trogirju in 3. maju. Zato je nujno, da čim prej osvojimo njihovo tehnologijo, da bi bil pri novih naročilih vedno večji delež naše izdelave. Stremeti moramo, da ponovno dosežemo 70 odst. naše lastne ali vsaj domače proizvodnje, 30 odst. pa bo uvoz. Teh 30 odst. uvoza pa imajo tudi vsi ostali svetovni proizvajalci, ki prav tako kot mi od specializiranih firm kupujejo turbopihala, vbrizgalne elemente, instrumente, regulatorje, ležaje in brušene ročične ter odmične gredi. Toda teh 70 odst. ni majhne pomena, posebej v sedanji gospodarski situaciji. To pomeni porabiti le 30 odstotkov in ne 100 odstotkov potrebnih deviz, še važnejše pa je pridobitev dela za naše delavce doma. S povečanjem naročil za ladje se navadno poveča tudi povpraševanje po motorjih. Morda je to vzrok, da smo dobili nova naročila tudi mi in ne konkurenčna tovarna. Vendar tokrat je imela velik vpliv na naročila tehnično izboljšana konstrukcija motorja, ki omogoča uporabo težkih goriv do 1500 Sec Redwooda I/50 stopinj Celzija. Uporaba težjih goriv na štiritaktnih motorjih je danes najbolj vabljiva.

Podpisali smo naročilo najprej za 18 motorjev tipa S28LH-4 za šest ladij, katerih štiri bodo izdelane v »3. maju« in dve v Splitu. Nato so povečali naročilo še za 9 motorjev, popolnoma enake izvedbe — zopet 6 za »3. maj« Reka in 3 za eno ladjo v splitski ladjedelnici.

Ti motorji zahtevajo potrebno predpripravo goriva za znižanje viskoznosti na 10 do 15 centi Stocikov, kar je potrebno za uspešno razprševanje v cilindrih. To dosežemo s sklopom naprav, od katerih sta bistvena grelec in regulator viskoznosti. Seveda za zaganjanje in za zaustavljanje motorja pripravljamo in tudi uporabljamo lahko dieselsko gorivo. To isto uporabimo v posebnem tokokrogu tudi za hlajenje vbrizgalnih ventilov.

Novi motorji so razviti iz predhodnih, bodisi lastnih ali tujih. Zato je tudi mnogo enakosti in podobnosti pri oblikovanju posameznih delov na motorjih tip T23L in S28L, ker pač izhajata iz iste družine motorjev. Motor T23H so izboljšali v tipo T23L, iz tega razvili večjega S28L-2, nakar še spremembo S28L-4.

Motorje T23L pri nas izdelujemo že več let. Sorodni tip S28L ima v primerjavi s T23L povečan premer cilindra od 225 na 280 mm, hod od 300 na 320 mm in seveda vse ostale dele v približno enakem razmerju. Moč je povečana od 150/155 na 250/265 KM, oziroma od 110/114 na 185/195 KW na cilindru, glede na generatorske ali pogonske stroje.

Analize začetnih obratovanj motorjev S28L-2 na težka goriva od 600 do 1500 sec. Redwood I so pokazala potrebo po prejšnji spremembi posameznih delov motorja. Nastal je nov motor s tipsko oznako S28L-4. Najbolj pomembna je zadnja štirica. Pomeni, da je to motor z glavo cilindra, ki ima 4 ventile, dva sesalna in dva

izpušna iz posebne nikljeve litine. Poleg tega je spremenjeno vbrizgavanje, da ga lahko predgrejamo, uporabljeni so hlajeni vbrizgalni ventili, čiščenje kompresorja in turbine, turbopuhala in vrsta drugih manjših sprememb. Vendar rezultat ni ostal samo pri možnosti uporabe cenejših težjih vrst goriv, temveč je tudi v znižanju izpušnih temperatur in v znižanju specifične porabe goriva.

Ker vseh teh novosti niti nove priprave težkega goriva na našem preskuševališču nismo sposobni osvojiti in narediti do letošnjega oktobra, smo podpisali pogodbo, da prve tri dieselske motorje 6S28L-4 uvozimo od Burmeister Wain Holeby iz Danske. Vso ostalo opremo na prvi ladji pa bomo naredili sami. Za drugo in vse naslednje ladje bomo izdelali motorje v že znanem obsegu 70 odst. in seveda preizkušene na našem preizkuševališču.

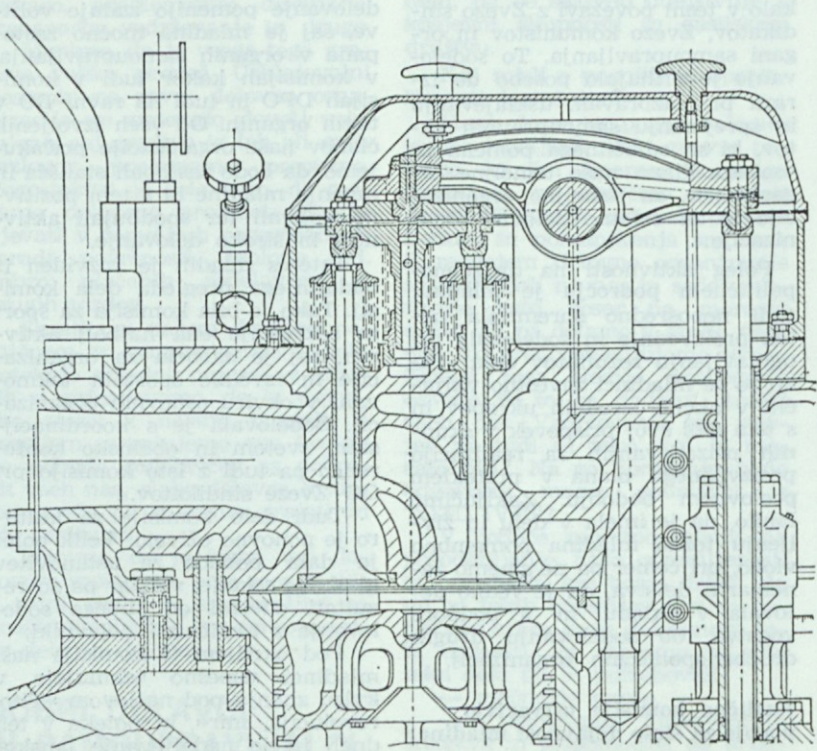
To bo obilica proizvodnih problemov s poizkusi na več izdelkih — prototipih. Zato moramo čimprej začeti, da bomo imeli v pogodbenem roku že znane in zagotovljene tehnološke rešitve posameznih delov in sklopov.

Za držanje pogodbenih rokov dobav moramo takoj organizirati proizvodnjo posameznih delov na zalogo, ki naj bi služila potrebam hitre montaže, riziku proizvodnje, obveznostim v garantnem roku, servisu in za direktno prodajo rezervnih delov. Zato je potrebno to delo poveriti sposobnemu sodelavcu, ki mora voditi kartoteko po koda številkah rezervnih delov in po identifikacijskih številkah z delavniških risb posameznih proizvodov. Ta služba mora biti združena, da zagotovimo pravčasno pravilno obnavljanje zalog.

Pohvalimo se lahko še z naročilom 21 motorjev 6TH23LH, in to 6 za ladjedelnico J. L. v Trogirju in 15 za ladjedelnico Uljanik v Pulju.

Trenutno zadnje naročilo je iz ladjedelnice 3. maj na Reki, ki bo gradila tri ladje za ladjarja Casta z otoka Barbados. Vsaka ladja bo opremljena z enim 3T23LH in dvema pomožnima motorjema ST23LH.

(Nadaljevanje na 9. strani)

Glava cilindra s štirimi ventili za dieselski motor S 28 L-4

Glasilo delovne organizacije Titovi zavodi Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov. — Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Anton Tomažič, dipl. iur., predsednik, Milan Jurjavčič, inž., namestnik predsednika in člani: Hrabroslav Premelč, prof., Jure Vulkan, Tone Erman, mag., Vogrič Peter, dipl. inž., Marjan Sigulin in uredniki: odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marijana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, lektorica prof. Vesna Tomc-Lamut.

Telefon uredništva 556-021 (n.c.) interna 202, 246 — Poštnina plačana v gotovini — Tiska Tiskarna Ljubljana.

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

Zakaj nadzor nad gradbenimi deli

Zakon o graditvi objektov sistematično in kompleksno obravnava celotno področje projektiranja in gradnje, od priprav, projektiranja do končnega prevzema objekta. S tem se uveljavlja širši družbeni interes za varno in kvalitetno graditev objektov.

Tako je investitor po zakonu dolžan organizirati strokovno nadzorstvo nad gradnjo objektov, ki se gradijo z družbenimi sredstvi. Oblika in način nadzora ter plačilo strokovnega nadzorstva so določena s pogodbo med investitorjem in izvajalcem del.

Strokovnjak, ki opravlja nadzor, mora seveda izpolnjevati pogoje, ki so po zakonu predpisani za to delo. Organizacije združenega dela ali druge pravne osebe, ki po določilih zakona nastopajo kot investitorji, so lahko kaznovane z denarno kaznijo za prekršek, če ne poskrbijo za strokovno nadzorstvo nad graditvijo objekta. Seveda ti predpisi, ki urejajo področje gradbenega nadzora, niso novi, ti predpisi se v podobni obliki razširjajo tudi nad nadzorovana dela z elektro in strojnimi instalacijami.

Danes vam predstavljamo članka, ki bdi nad izvajanjem gradbenih del na proizvodnem in poslovnem objektu PPO tovariša JANEZA RUSA, diplomiranega gradbenega inženirja. Sam pravi o sebi:

Gradbenik sem že od štirinajstega leta. Prišel sem kot delavec na cesti, nadaljeval v opekarni ter v tesarskem podjetju Kavka v Šiški. Železniško transportno podjetje Ljubljana mi je s študentsko omogočilo dokončanje rednega študija, tam sem se tudi zaposlil. Kasneje sem delal v Združenju pohorskih kamnologov, sedaj pa sem zaposlen v Razvojno-projektne centru Idrija, v predstavništvu v Ljubljani.

Z nadzorom gradbeno-obrtniških del se ukvarjam 18 let kot zunanji sodelavec Ljubljanskega investicijskega zavoda (LIZ). Sodeloval sem pri gradnji petih Kom-pasovih hotelov v Jugoslaviji, mnogih stanovanjskih blokov, desetih industrijskih objektov ter veliko manjših investicijskih gradnjah. Med pomembnimi proizvodnimi objekti naj omenim Lesonit — Ilirska Bistrica, Rog — Ljubljana, Sport-oprema — Sentvid, Mostovna — Ljubljana, Tovarna kolektorjev — Idrija ter seveda TVN v Litostroju.

● Bistvo vašega nadzora pri gradnji?

Zelo pomembno je, da nadzorni sodeluje že pri pripravi projektne dokumentacije, to se pravi že pri samem začetku investicije. Zavedati se moramo, da

največ napak naredimo prav v prvi fazi, tj. pri izdelavi idejnega projekta. Zelo važne so tudi točno dogovorjene in opredeljene obveznosti izvajalcev do investitorja. Prevelikim stroškom investicije se lahko ognemo samo v pripravljalni fazi načrtovanja objekta, nikakor pa ne med samo gradnjo. Nepredvideni posegi in spremembe samo finančno in časovno obremenijo gradnjo, ne prispevajo pa h kvaliteti izvedenih del, istočasno dajejo tudi možnost raznega manipuliranja izvajalcev.

Začetno sodelovanje pomeni nadzorniku tudi pregled nad celotnim dogajanjem ter s tem tudi večjo možnost ukrepanja. Nadzorni mora biti do potankosti seznanjen z dogovorjenim obsegom del; mora torej sodelovati pri oblikovanju pogodbe. Poznani mu morajo biti vsi normativi za varno in kvalitetno gradnjo, poskrbeti mora, da se te osnovne sestavine upoštevajo. Spremlja gradnjo tako v kvalitetnem kot tudi terminskem smislu, preverja pravilno uporabo dogovorjenih materialov, kontrolira stroške, podpisuje gradbeni dnevnik, gradbeno dokumentacijo, gradbeno knjigo itd. Dolžan je sodelovati pri delu tehnične inšpekcije, ki izdaja dovoljenja za preizkusno obratovanje vgrajenih naprav in opreme. Njegovo delo se konča z uporabnim dovoljenjem, ki je gradbeno dovoljenje izdal.

V njegovo delo štejemo tudi kontrolo odpravljenega evidentiranih napak, reševanje sporov med investitorjem in izvajalci, sodelovanje pri medsebojnih dogovarjanjih, usklajevanje terminskih planov z ostalimi podizvajalci, posredovanje želja investitorja izvajalcem itd.

● Kako ocenjujete kvaliteto gradenj pri nas in drugod?

Mislim, da so naša gradbena podjetja dobro organizirana, tudi kvaliteta del je v redu. Vendar opažam, da je kvalifikacijska struktura delavcev v gradbeništvu vedno slabša. Tudi tipične

univerzalnosti oziroma sposobnosti za opravljanje različnih del ni več. Dandanes se delavci usposablajo po specialnostih; nekdo zna odlično vzditi vrata, pri postavljanju opažev pa popolnoma odpove. Verjetno tako ozka usmerjenost ni ravna najboljša.

Tudi po stopnji mehaniziranosti naša gradbena podjetja ne zaostajajo mnogo za evropskimi. Izjema so le podjetja v ZRN. Pač pa bodo morala vodstva gradbišč poskrbeti za večjo varnost pri delu, saj v večini primerov razmišljajo o tem šele, ko se zgodi nesreča.

Zal pa ugotavljamo, da obrtniške storitve v vseh pogledih še vedno močno zaostajajo. S tem ne mislim samo na kvaliteto storitev, ampak tudi na premajhen izbor kvalitetnih artiklov, ki jih izvajalci potrebujejo za vgradnjo. Naša industrija ima odločno premajhno izbiro teh materialov, kar je posledica majhnega in neenotnega trga, kjer vsaka noviteta pomeni precejšen poslovni riziko. Posledice take slabe izbire čutimo tudi vsi lastniki stanovanj, saj na lastni koži občutimo pomanjkanje kvalitetnih materialov in površnost izvajalcev.

Velikokrat se zgodi, da gradbeniki svojo kasnitev prenesejo na obrtnike, ki imajo to smolo, da jim pripada finalizacija objektov. Tako pod pritiskom gradbenikov in investitorjev hitijo z deli, rezultat pa je znan: v doseženem roku dobi investitor slabši objekt. Tudi z izbiro kvalitetnih obrtnikov se ne moremo ravno pohvaliti.

Na trgu je še vedno opazna velika konjunktura. Tako dosedanja akcija o omejevanju negospodarskih investicij še ni dala pričakovanih rezultatov, saj imajo gradbeniki svoje zmogljivosti zasedene dve leti vnaprej. Pri tem je treba upoštevati njihovo intenzivnost dela, saj so v stanovanju naredili celoten objekt na ključ v 15 mesecih in to vključno s projektiranjem. Priznati moramo, da je to zelo kratek čas, saj objekti niso zelo podobni. V tem času, ko se ukvarjam z nadzorom, sem dobil spoznal delavce-gradbenike. To so skromni, marljivi ljudje (povprečni OD v letu 1979 je bil nekaj čez 8.000 din), pripravljeni delati v dežju, mrazu, vročini. Običajno jih opazimo samo takrat, kadar počivajo. Organizacijam združenega dela v Sloveniji, ki se ukvarjajo z gradbeno dejavnostjo, bo letošnja republiška resolucija o zaposlovanju povzročila nemajhne težave, saj jim je prepovedala ekstenzivno zaposlovanje. To pomeni, da npr. SGP Slovenija ceste potrebuje v tem trenutku 300 do 400 delavcev več.

● Gradnja v naši DO

Moram reči, da je kvaliteta proizvodne hale enakovredna najboljšim evropskim tovrstnim objektom. Za poslovni del pa moramo predvsem izkoristiti prisotnost delavcev, ki imajo največ izkušenj pri gradnji takih objektov. Menim, da poleg problemov z obrtniški deli izvajalci najbolj šepajo prav tu. Z ozirom na izkušnje z objekta TVN bo potrebno veliko pozornosti posvetiti izvajanju del na fasadi, tlaku, keramiki, lesu itd. Za primer naj navedem drobljenje tlaka v proizvodni hali TVN. Za ta pojav še ne vemo vzroka, verjetno pa je v cementu preveč žlindre.

Kritično gledam tudi na počasnost izvajalcev, saj bodo zelo težko dohiteli zamujeno. Največji problem je v številu delavcev na gradbišču; izvajalec se je zavezal, da bo ustrezno ukrepal.

V času, ko je nastal ta zapis, so izvajalci v skladu z dogovorom povečali število delavcev na gradbišču ter uspeli nadoknaditi del zamujenega.

P. Kopitar

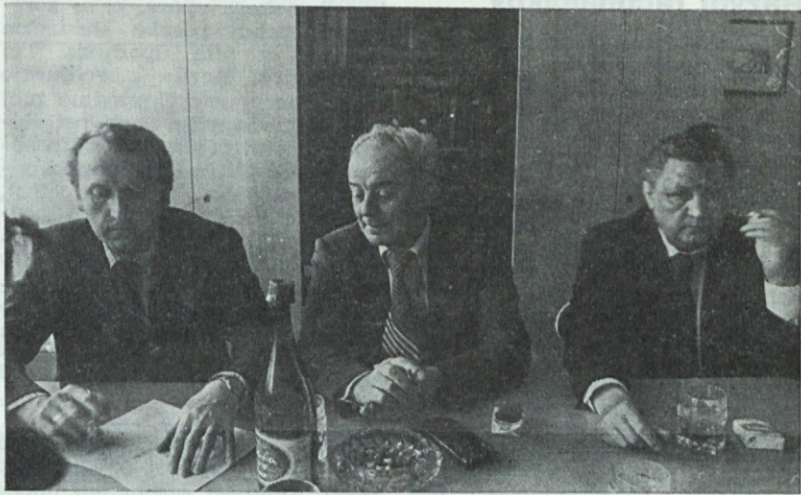
OBISKALI SO NAS

SEMINAR

V sredo, 9. aprila 1980 so nas obiskali slušatelji trimesečnega seminarja za proizvodne delavce, ki ga organizira medobčinsko študijsko središče v Ljubljani. Nosilec izobraževanja je centralni komite ZKS. Ta oblika je redna oblika usposabljanja članstva Zveze komunistov v posameznih regijah. Glede na to, da se tega seminarja udeležujejo tudi štirje slušatelji iz TZ Litostroj, so v dogovoru s predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov v Litostroju organizirali razgovor o najbolj aktualnih vprašanjih tega trenutka ter o dejavnosti Zveze komunistov, Zveze sindikatov in Zveze socialistične mladine v delovni organizaciji. Z zanimanjem so si ogledali tudi delovno organizacijo, še posebej novo tovarno transportnih vozil in naprav.

M. S.

POLJSKA DELEGACIJA

Od 28. marca do 1. aprila letošnjega leta se je na tridnevem obisku v TZ Litostroj mudila poljska delegacija iz tovarne SK PZL Mielec. Pod vodstvom direktorja kadrovske službe tovariša Stefana Wegrzyreka, sekretarja Henjyka Kozika in člana sindikata Jana Dackovskega, je stekla razprava o letovanju v letošnjem letu in izmenjavi njihovih in naših delavcev ter organizaciji izleta za naše delavce na Poljsko.

M. S.

MLADINSKI OBISK IZ TUNISA

4. marca je obiskal Litostroj Brahim Frihdi, član izvršnega odbora socialistične mladine »Destura« iz Tunisa. Tunizijski gost je obiskal našo delovno organizacijo v spremstvu predsednika KMD pri republiški konferenci Bojana Butolina, strokovnega sodelavca za mladinska vprašanja pri zvezni konferenci Jugoslavije Darija Barđaža in člana komisije za mednarodne odnose pri republiški konferenci Milana Koritnika. Gostje so si najprej ogledali našo delovno organizacijo in proizvodni program, potem pa so spregovorili o delu mladine Litostroja. Seznanili so se z našo organiziranostjo, načinom in programom dela ter z vključevanjem mladine v samoupravne tokove delovne organizacije in izven nje. Litostroj sta v teh pogovorih predstavljala predsednik koordinacijskega sveta ZSMS Litostroj Radule Jasnič in predsednik OO ZSMS TOZD OB Toni Skušek.

R. Jasnič

IDEJNOPOLITIČNO IZOBRAŽEVANJE ČLANOV ZVEZE KOMUNISTOV

Seminarji za novospregjete člane ZK in kandidate za sprejem stopajo v zaključno fazo. Po prvem maju bodo še zaključni razgovori o aktualnih nalogah komunistov v občini, na katerih bo sodeloval sekretar komiteja tovariš Janez Elikan in izvršni sekretar za organiziranost, razvoj in kadrovske politike tovariš Boris Zajc. Ob letošnjih proslavah dneva mladosti pa bomo 23. maja svečano sprejeli v vrste Zveze komunistov 45 kandidatov, podelili diplome tistim, ki so uspešno zaključili nadaljevalni seminar ter podelili priznanja za tridesetletni staž v vrstah Zveze komunistov. Kratek kulturni program bodo izvajali učenci osnovne šole Hinka Smrekarja.

M. S.

Ponovno večja proizvodnja

(Nadaljevanje z 8. strani)

možnim motorjem. Na žalost so dobavni roki dokaj kratki in potrebno bo hitro zavihati rokave.

Zaradi visokih skokov cen dieselskega goriva so v teku obširna raziskovalna dela pri preurejanju motorja T23L-2 za delo na težko gorivo do 150 sec Redwood I. Za novo tip motorja s štirimi ventili v glavi cilindra dobil novo

6 motorjev 6T23LH	s 5400 KM ali 3970 KW
4 motorjev 625-MTBH-40	z 2740 KM ali 2014 KW
4 motorjev 8T23LH	s 4800 KM ali 3530 KW
2 motorjev 12V23L-VO	s 3600 KM ali 2647 KW
27 motorjev 6S28LH	z 38880 KM ali 28588 KW
21 motorjev 6T23LH	z 18900 KM ali 13897 KW
3 motorjev 3T23LH	s 1350 KM ali 993 KW
6 motorjev 5T23LH	s 4500 KM ali 3309 KW

Skupaj 73 motorjev

širine: glava, bat, cilinder, odmična gred, vbrizgalna črpalka, vložek v izpušnem delu in nazadnje še drugače obdelana ohišja ročične gredi. Prvi tako predelan motor z delovanjem na težko gorivo bo postavljen na ladjo marca 1981. leta in to v domačem kraju na Danskem. Mi bi jih bili spoznavali T23L-4. Spremembe so obrobni izdelati šele v začetku leta 1982.

z 80170 KM ali 58948 KW proizvedeni moči. Proizvodnja je raztegnjena na dobri dve leti, zadnje dobave so v začetku 1982. leta.

V bližnji prihodnosti računamo še na naročila iz ruskega programa, iz naših rečnih ladjedelnic iz iz Romunije.

Drugič več tehničnih podatkov o samem motorju 6S28LH-4.

M. Zavadlav

INFORMATIKA IN RAČUNALNIŠTVO

V vsakdanjem življenju se množica ljudi vedno pogosteje srečuje z izrazom računalnik, avtomatska obdelava podatkov in z mnogimi drugimi računalniškimi izrazi. Vsak mesec člani DO TZ Litostroj dobimo bruto in neto obračun osebnega dohodka. Ali vsi vemo, da se obračun naših osebnih dohodkov že več let izračunava na računalniku, ali smo mogoče že vprašali, kako je napisan račun za plačilo električne energije ali bančni izpis? Mnogokrat smo uporabniki računalniških izpisov, pa za to sploh ne vemo, če pa že vemo, pa si vsi ne predstavljamo, kako so nastali, koliko priprav in dela je bilo potrebno, da nam je to izpisal stroj, ki mu pravimo računalnik.

Že večkrat smo slišali, da računalnik vodi rakete, da odgovarja na vprašanja, da ga uporabljajo v medicini pri operacijah, da rešuje težke matematične naloge in še mnoge druge probleme. Večkrat nas je strah, ko vse to slišimo. Računalnik je za nas »čudežni stroj«, stroj, ki dela »čudeže«. Vendar je računalnik le stroj, sestavljen iz množice delov, ki kot celota omogočajo, da računalnik deluje. Računalnik brez človeka je kakor avto brez šoferja.

Razvoj računalnikov

Osnove današnjemu računalniku so bile postavljene že v zelo davni preteklosti. Kot začetek nečesa, kar danes imenujemo računalnik, so bile razne vrste pomagal za računanje (prsti, kamenčki, računalna na kroglice). Predhodniki današnjih računalnikov so računski stroji. Iz umom koleca je bila postavljena osnova za nadaljnji razvoj. V 17. stoletju je Schickard razvil prvi računski stroj na principu zobatih koles, ki sta ga nato še izpolnila Pascal in Leibnitz. V 19. stoletju je Babbage njihovo mehansko konstrukcijo oplemenitil z uporabo dvojiškega sistema in se tako v osnovi približal delovanju današnjega računalnika. Naslednji korak je storil 1941. leta, ko je pričel delati s pomočjo programov.

Osnovni pogoj za nadaljnji hitrejši razvoj pa je prehod z mehanskega principa delovanja na elektromagnetni. Tako je bil 1944. leta izdelan računski stroj MARK I, ki je uporabljal elektromagnetne releje. Izdelal ga je Aiken. Z uvedbo elektronk se začne razvoj računalnika v današnjem smislu besede. Od tod naprej ločimo naslednje generacije računalnikov:

Prva generacija je konstruirana na principu elektronskih cevi (1944—1946). To so stroji velikih dimenzij in majhnih možnosti, programiranje je samo zunanje. Na pensilvanski univerzi so leta 1946 izdelali prvi elektronski računalnik, imenovan ENIAC (Electronic Numerical Intergrator And Calculator). Voditi se ga je dalo z različnimi stikali in programskimi ploščami.

EDVAC (Electronic Discrete Variable Automatic Computer) je bil prvi elektronski avtomatski računalnik, ki so ga prav tako konstruirali na pensilvanski univerzi.

Druga generacija je zasnovana na tranzistorjski tehniki (okoli 1959). Delovna hitrost teh strojev je bila 100-krat večja od strojev iz prve generacije, programiranje pa je bilo zunanje in notranje.

Za tretjo generacijo so značilna integrirna vezja, kjer je npr. na 1 cm² z ohišjem vred združenih tudi do sto tranzistorjev in drugih sestavnih delov, kot so diode, upori, kondenzatorji itd. Programiranje na teh strojih je že samo notranje.

S četrto generacijo računalnikov se uveljavljajo kompleksna integrirna vezja (čipi), ki združujejo v neverjetno majhnem prostoru že cele enote računalnika.

Na sliki 1 je prikazan razvoj integriranih vezij, ki je omogočil nastanek računalnikov velikih zmogljivosti.

Vrste računalnikov

Računalnike delimo po načinu delovanja in po možnostih upora-

be. Po načinu delovanja delimo računalnike na analogne, digitalne in analogno-digitalne, po možnosti uporabe pa na velike, srednje, majhne, miniračunalnike, mikroračunalnike.

Analogni računalnik

Analogni računalniki vedno izražajo vrednost v sorazmerju (analogno) z neko fizikalno veličino, kot npr. napetost in tok. Operacija seštevanja dveh napetosti daje rezultat, ki je sorazmerno vsoti teh dveh napetosti. Točnost te vsote je majhna, ker se napetost sešteva kot stanje na koncih nekega upora, ki se spreminja zaradi porabe električne energije v tem uporniku. Tej predstavitvi števila z velikostjo električne napetosti pravimo tudi zvezna predstavitev (npr. pet voltov predstavlja številko 5, predstavitev električne napetosti z odmikom kazalca na voltmetru). Analogne velikosti se stalno spreminjajo. Ti računalniki niso točni. Natančnost je odvisna od nje-gove konstrukcije in načina odčitavanja rezultatov. Napake se linearno povečujejo s številom operacij. Prednost teh računalnikov je v tem, da so pri reševanju nekaterih problemov hitrejši. Uporabljamo jih v posebne namene v znanosti in tehniki, predvsem na področju kontrole procesov. Analogni računalnik lahko uporabljajo naslednje operacije:

- seštevanje, množenje, odštevanje in deljenje,
- diferenciranje,
- integriranje po času,
- bogatenje funkcij,
- pomnjenje itd.

Analogni računalnik zavzema pomembno mesto v znanosti, pri laboratorijskem delu in v proizvodnji pri vodenju procesov.

Digitalni računalnik

Digitalni računalniki so računalniki, ki delajo s števili, po svoji konstrukciji in namenu so

bolj zamotani, a enostavni za uporabo. Njihov namen ni samo reševanje kompliciranih matematičnih nalog, ampak tudi obdelava informacij v širšem smislu. Te informacije so predstavljene diskretno. S števca za uporabljeno električno energijo lahko točno odčitamo, koliko toka smo porabili.

Digitalni računalniki so zelo hitri in široko uporabni. Prav zaradi točnosti so bolj razširjeni kot pa analogni računalniki. Poznomo več vrsta digitalnih računalnikov:

— Digitalni računalniki za obdelavo znanstvenih problemov — ti so skonstruirani za obdelavo velike množice zapletenih informacij, z malo vhoda in izhoda.

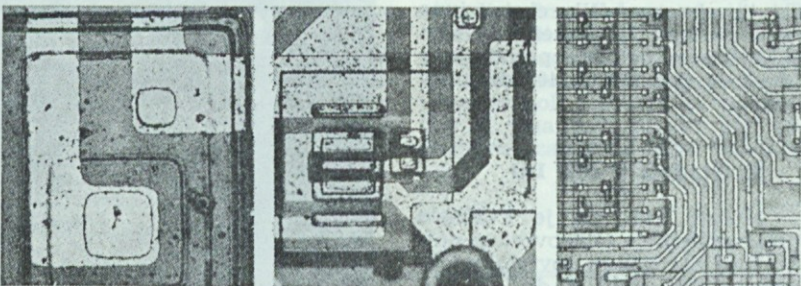
— Digitalni računalniki za obdelavo množičnih (komercialnih) podatkov — značilnost teh je množica vhodnih podatkov in veliko število tiskanih informacij.

Analogno-digitalni računalnik

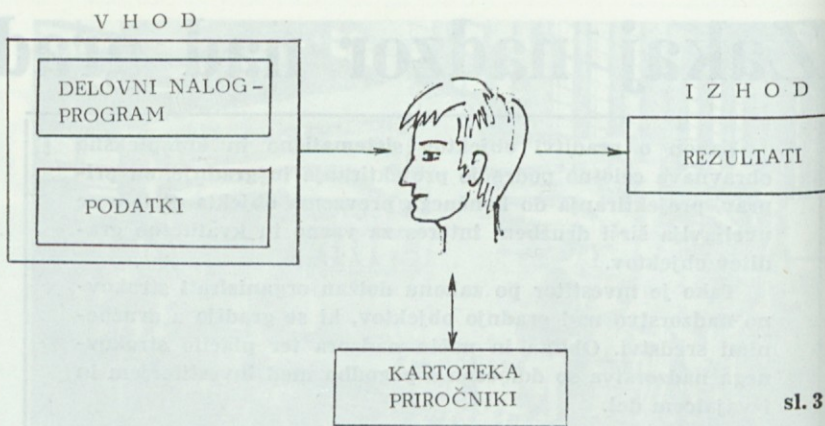
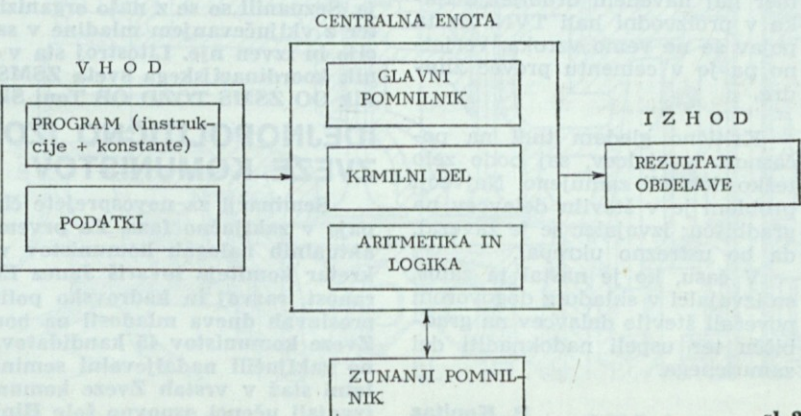
Analogno-digitalni računalnik pomeni združitev analognega in digitalnega računalnika, s čimer lahko izkoristimo prednosti enega ali drugega.

Mikroprocesor

Mikroprocesor je toliko pomanjšana centralna aritmetična in logična enota računalnika, da jo lahko skupaj s pomožnimi funkcijami integriramo na eni sami silicijevi ploščici (včasih je potrebno več ploščic), ki vsebuje tudi deset tisoč ali več tranzistorjev, uporov in podobnih elementov električnega vezja. Sodi v družino vezij obsežne integracije, ki obsega trenutno stanje razvoja miniaturizacije. Ta se je pričela z odkritjem tranzistorja v štiridesetih letih tega stoletja. Običajno mikroprocesorsko vezje je kvadratna ploščica s stranico pol centimetra. Če mikroprocesorju dodamo še funkcijsko integrirno vezje za pomožne funkcije, kot so vhodne in izhodne funkcije, pomnilnik in podobno, lahko zgradimo celoten računalniški sistem na ploščici, ki ni večja od formata A4. Takšna enota se imenuje mikroračunalnik in v njem deluje mikroprocesor kot glavni sestavni del, kot srce mikroračunalnika. Število aplikacij mikroračunalnikov se dnevno množi v industriji, finančah, pri proizvodnji in razdeljevanju energije, v telekomunikacijah in v široki potrošnji: od

sl. 1 ZMANJŠEVANJE DIMENZIJ je jasno razvidno iz treh posnetkov silicijevih ploščic, ki so narejeni pri isti povečavi, tj. približno 300-krat. Na levi je ploščica, izdelana okrog leta 1961; tu pokriva skoro celotno polje en sam tranzistor. Srednja ploščica je bila narejena leta 1965; tu je v vidnem polju že videti dele več aktivnih elementov. Na desni pa vidimo del ploščice z obsežno integracijo, ki je bila izdelana leta 1975; tu je nagnetenih že več kot ducat tranzistorjev na isti površini silicija, kot pri obeh prejšnjih posnetkih.

sl. 3

avtomobilov do elektronskih iger. Glede na funkcijo, ki naj jo mikroračunalniki opravljajo, so le-ti tudi drugače zasnovani.

Mikroprocesor je fizično sestavljen iz ene fizične nedeljive enote integrirnega vezja, ki se imenuje čip. Lahko pa je sestavljen iz več čipov. Čip je integrirno vezje, sestavljeno iz velikega števila polprevodniških elementov, kot so tranzistorji, upori, diode, ipd.

Kaj je računalnik?

Če hočemo bolj natančno opredeliti pojem računalnika, moramo spregovoriti o tem, kaj in kako računalnik dela.

Računalnik je stroj za obdelavo podatkov, njihovo sprejemanje, shranjevanje, izdajanje. Ti podatki pa morajo biti podani v ustrezni obliki. Oblika je določena z vrsto računalnika, to je z njegovo namembnostjo. V primeru digitalnih računalnikov morajo biti podatki in informacije, ki jih računalnik sprejema, v številski obliki. Podatek je vsaka informacija o nekem pojavu, ki se da natančno opredeliti po vsebini in obsegu in se da prikazati s številskimi oz. črkami. Take podatke lahko računalnik obdeluje, dobljene rezultate pa spet posreduje v obliki izhodnih podatkov. Zapišimo to sedaj v skrajšani obliki. Obdelava podatkov je:

- vnašanje podatkov v računalnik,
 - obdelava podatkov,
 - izhod rezultatov.
- Seveda lahko vse tri stvari potekajo hkrati. Obdelava podatkov poteka po programu. Program je seznam ukazov in konstant, ki jih računalnik izvaja v zapisanem vrstnem redu.

Prikažimo enostaven primer obdelave podatkov.

Potrebno je določiti skupno število nočitev v nekem mestu. Podatki so: v hotelih je prenočilo 3600 gostov, pri privatnikih pa 4500 gostov.

Vhodni podatki: 3600 in 4500
Obdelava: seštevanje števil 3600 in 4500

Izhodni rezultat: 8100 nočitev
Da bi delovanje računalnika boljše razumeli, pogledjmo njegove sestavne dele ali hardware.

Hardware

Pojem hardware vsebuje vse fizične enote sistema (vhodne-izhodne enote, centralna enota, zunanji pomnilniki). Vsak sistem je sestavljen iz delov, kot jih kaže slika 2. To so:

- vhodne enote, izhodne enote,
- centralna enota:
 - glavni spomin,
 - krmilni del,
 - aritmetika in logika,
 - zunanji pomnilniki.

Vhodne enote so: čitalnik kartic, čitalnik papirnatega traku, optični čitalec dokumentov.

Izhodne enote so: luknjalik kartic, luknjalik papirnatega traku, tiskalnik.

Vhodno-izhodne enote so: papirni trak, magnetni trak, magnetni disk, magnetni boben, terminali.

Vhodne enote podatke prenašajo v centralno enoto, rezultate pa iz centralne enote na izhodne enote ali preko njih na nosilce informacij.

Glavni pomnilnik je del centralne enote, ki služi za pomnjenje programov in podatkov. Ima sposobnost podatke sprejeti, hraniti in oddati. Podatki se na istem mestu hranijo neomejenokrat.

sl. 2

Krmilni del računalnika ima nalogo, da krmili in vodi delo vsega sistema.

V aritmetiki se izvajajo računске operacije: seštevanje, odštevanje v logiki pa se primerjajo vrednosti: enak, večji, manjši, različen od...

Zunanje pomnilnike predstavljajo magnetni trakovi, magnetni bobni, magnetni diski. Bistvena razlika med zunanjimi pomnilniki in glavnim pomnilnikom je, da so zunanji pomnilniki počasnejši, a imajo večje zmogljivosti, medtem ko ima glavni pomnilnik manjšo zmogljivost, hitrost pa večjo.

Da bi bolj nazorno prikazali vlogo posameznih enot računalnika, naredimo primerjavo s človekom. Za pomoč glejmo sliko 3.

— Vhod: človek sprejema informacije preko sluha, vida ipd.

— Vlogo centralne enote imajo človekovi možgani, ki registrirajo, si zapomnijo podatke in delovno nalogo. Poleg tega je v možganih logika, znanje aritmetike. Možgani odločajo, računajo in si zapomnijo delne rezultate.

— Za pomnjenje večjega števila podatkov oziroma navodil rabi človek zapiske — zunanji spomin. Tok informacij je možen v obe smeri.

— Izhod je izdelan rezultat, rešena naloga v obliki zapisane rezultata, risbe, ipd.

Kot smo že omenili, računalnik ni sposoben brati informacij, zapisanih na kakršenkoli način. Zapis mora biti strojno čitljiv, standarden. Nosilci podatkov morajo biti standardizirani. To so namensko luknjane kartice, luknjani trak, magnetni trak, magnetni disk. Kartice se luknjajo na luknjajih.

— V centralni enoti je zapis drugačen, in sicer binarni zapis, to je zaporedje ničel in enic. V računalniški tehnologiji se 0 in 1 imenujeta binarni številki. Osnovni elementi spomina so taki, da lahko zavzemajo dve stabilni stanji. Enemu pripišemo 0, drugemu pa 1. Z nizev teh elementov, ki imajo nekateri vrednost 0, drugi pa 1, so v centralni enoti zapisane informacije.

— Ko je obdelava končana, se binarni zapis spremenil v človeku razumljiv zapis na papirju. Včasih se rezultati zapišejo na magnetni trak ali disk, kjer pa je zapis zopet binaren.

Organizacija glavnega spomina

V glavnem spominu so informacije, zapisane na elektromagnetnem principu. Glavni spomin je sestavljen iz velikega števila tranzistorjev oziroma magnetnih obročkov, ki so povezani z žico, skozi katero teče tok (slika 4). Ti osnovni elementi imajo lastnost, da lahko zavzemajo 2 stabilni stanji. Vsakemu od njih pripišemo 0 oz. 1. Zato govorimo o binarni osnovi računalnika, saj nam tehnika omogoča tak sistem. Magnetni obroček je najmanjši element spomina. Lahko je namagneten na eno ali drugo smer. Obročki so nanizani na žici. Po žici potujejo električni impulzi, ki določajo namagnetenost obročka v eni ali drugi smeri. En tak obroček predstavlja en bit. Bit je element z dvema stanjema (ki ju označujemo z 0 in 1).

Več teh elementov, povezanih med sabo, nam da večjo enoto — byte. Byti lahko vsebujejo 4, 6 ali 8 bytov. Byte predstavlja znak (črko, številko ipd.), najmanjša enota, ki je dostopna od zunaj. S povečanjem števila bytov se povečuje glavni spomin. Velikost računalnika se izraža v tisočih bytov.

Krmilne omare — procesni računalniki številsko krmiljenih obdelovalnih strojev v tozdu TVN (Foto J. Jereb)

Pod pojmom software (programska opora) razumemo organizacijski in programski del sistema — opremljenost sistema z določenimi programi — programi za delo in upravljanje računalnika.

Vloga in funkcije softwara

Software omogoča kontakt med človekom in računalnikom. Uporabnik računalnika mora najprej podrobno spoznati celoten hardware, šele na podlagi tega lahko začne programirati. V začetku so programirali v jeziku, ki je bil razumljiv računalniku in le ožjemu krogu specialistov. Prav to je vzrok, da so začeli iskati način, kako bi približali računalnik širšemu krogu uporabnikov. S tem se je software vedno bolj razvijal in širil na različna področja. Kvaliteta, razvoj in napredek softwara so še danes odvisni od človekovega razuma.

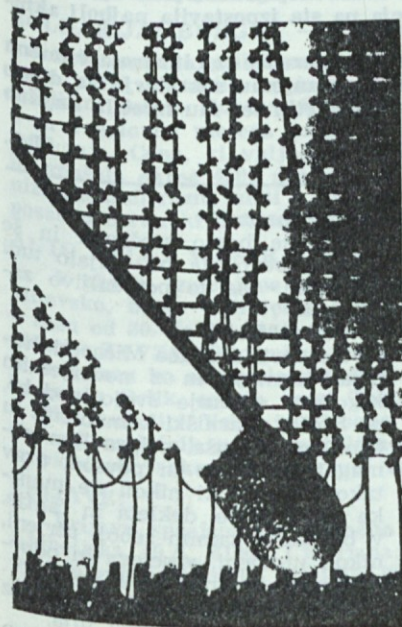
Vrste softwara

Uporabniki delijo software v dve glavni skupini:

- sistemski software,
- aplikacijski software.

Če software pomaga uporabniku pri delu z računalnikom ali pri pripravi programa za računalnik, takrat govorimo o **sistemskem softwaru**. Kadar pa uporabnik želi rešiti svoj problem ter dobiti konkreten izhod iz računalnika, je to **aplikacijski software**.

Pri izboru računalnika imata hardware in software enako vlogo. Eden brez drugega ne moreta obstajati. Današnji razvoj in izbor obeh je tako hiter in širok, da je izbira računalnika zelo težka. Dober hardware mora nuditi možnost, da se izpopolnjuje. Danes o kvaliteti hardware ne dvomimo več, zato pa je toliko bolj pomembna kvaliteta softwara. Od tega je odvisna kvaliteta dela računalnika, stopnja izkoriščenosti in ekonomski efekti. Lahko sklepamo, da je software bolj pomemben faktor pri izbiri računalnika kot hardware.

sl. 4

Računalnik — samostojni informacijski sistem

Obstoj sodobno zasnovanega informacijskega sistema si je nemogoče zamisljati brez računalnika. On predstavlja stekališče vseh podatkov, nastalih na področju, ki ga informacijski sistem pokriva. Služi nam pri predelavi oziroma pri transformiranju teh podatkov v informacije, katere za svoje delo potrebujejo udeleženci v poslovno-proizvodnem procesu za točnejše in hitrejše odločanje.

Da pa računalnik to vlogo lahko opravlja, potrebuje sam zase svoj informacijski sistem, da lahko deluje, »živi«. Njegov informacijski sistem opravlja vlogo komuniciranja med sestavnimi enotami računalnika in omogoča delo teh enot ob programski podpori. Iz tega izhaja včasih uporabljena beseda »sistem« namesto beseda računalnik.

Uporaba računalnikov

V zadnjih desetih letih je prišlo do hitrega razvoja znanosti, tehnike in tehnologije, porasta števila delovnih organizacij in njihovega obsega. To je povzročilo tudi velik porast podatkov in informacij, kot tudi sestavljenost upravljanja in koordiniranja v organizacijah. Vsega tega človek ne bo mogel sam spremljati in obdelati brez tehničnega pripomočka — računalnika. Razlika oziroma prednost računalnika je v tem, da je hitrejši pri obdelavi podatkov. Primer: izračun konstrukcije letalskega krila ima zelo veliko izračunov, le-te bi dober matematik računal več let, računalnik pa potrebuje le nekaj minut. Računalnik lahko hrani v svojem spominu večje število informacij kot človek; zmožen pa je tudi nepretrgoma delati v daljšem časovnem obdobju; dela brez napak, vendar je natančnost povsem odvisna od danih vhodnih podatkov in izdelanega programa. V zvezi s tem se v praksi pogosto sliši tudi pojem GIGO sistem, kar pomeni »Garbage In — Garbage Out«, oziroma slabi vhodni podatki — slabi rezultati (slika 5).

Človek ima to prednost, da je sposobnejši v mišljenju, sklepanju in odkrivanju novega, česar pa računalnik ne zmore, saj dela le po navodilih človeka. Zaradi prednosti, ki jih ima, smo računalnik hitro sprejeli in ga uporabljamo na vseh področjih.

Značilni primeri uporabe računalnikov na področju administracije in upravljanja so: vodenje podatkov o kupcih, zalogah v skladiščih, prodaji, planiranju proizvodnje, analize upravne statistike, seznanji dopustov, vodenje arhiva itd.

Na področju znanosti in tehnike se računalnik uporablja predvsem v matematiki, kemiji, fiziki in tehniki, na področju strojništva, jedrske tehnike itd.

V primeru, kjer je grafični prikaz posebno pomemben, npr.

v tehniki, je zelo važna izhodna enota, risalnik. Tako nam lahko računalnik riše načrte raznih objektov, profile hidravličnih oblik itd. Računalniki danes tudi že bistveno posegajo v bančništvo na vseh nivojih, začeni pri varčevanju, investicijah itd.

V zadnjem času hitro narašča uporaba računalnika v telekomunikacijah, in sicer pri avtomatičnem telefonskem in telegrafskem prometu. Vedno bolj se računalnik uporablja tudi v urejanju prometa. V šolstvu se uporablja za programirani pouk ter testiranje študentov, v evidenci učnih uspehov itd. Doselej so se v praksi uveljavili le računalniški diagnostični sistemi za ozka področja medicine, kot je npr. diagnostika srca. Številni splošnejši sistemi pa so v eksperimentalni fazi. To niso vsa področja uporabe računalnikov. Računalnik se uporablja na vedno novih področjih ter se širi na že obstoječih.

Ali računalnik ogroža človeka?

Ob hitrem razvoju računalništva, predvsem v zadnjih letih, se je že mnogokrat pojavilo vprašanje: »Ali je mogoče zgraditi stroj, ki bi znal misliti enako kot človek?« Resnično se računalniki zelo hitro razvijajo in rešujejo ve-

dno večje in kompleksnejše naloge, vendar še noben računalnik do danes ni izdelal umskega ali ustvarjalnega dela. So in bodo ostali sredstva za delo, ki lahko rešujejo večino nalog, so le naši dobri pripomočki, s katerimi si pomagamo, vendar le v določenih, postavljenih mejah. Računalnik ne more posegati v človekovo življenje, zato je dokončna odločitev vedno prepuščena človeku. Razvoj bo v prihodnosti verjetno prinesel še marsikaj novega.

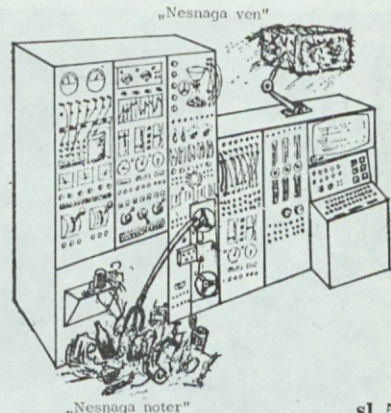
Zato tudi ni strahu, da bi mnogi ljudje ostali zaradi uporabe računalnikov brez dela.

Število zaposlenih se bistveno ne spreminja, spreminja se le način dela. Zaradi vse hitrejšega ritma življenja pa je računalnik postal naš vsakodnevni spremljevalec.

SKLEP

Ko tako splošno govorimo o računalniku, lahko omenimo tudi to, da pojav računalnikov okrog leta 1960 lahko primerjamo s pojavom parnega stroja. Če je drugi povečal sposobnost človekovega fizičnega dela, prvi povečuje sposobnost umskega dela.

V Litostroju se tega ves čas zavedamo, saj smo nabavili prvi računalnik že 1956. leta. (Glej članek: Podpisana pogodba za nakup novega računalnika, Litostroju, februar 1980). Ta čas smo zopet

sl. 5

investirali v računalniško opremo. Samo v TOZD TVN smo instalirali 11 številsko krmiljenih obdelovalnih strojev (računalnikov), ki že delajo (slika 6). Z novim poslovnim računalnikom pa smo si za cilj postavili krmiljenje poslovno proizvodnega procesa — hitrejšje obračanje poslovnih sredstev.

Da bomo uresničili vse naše želje, bo potrebno še veliko dela v zvezi s softwarom in zbiranjem točnih vhodnih podatkov, kajti kakor je bilo poudarjeno že prej, računalnik ne bo delal sam od sebe.

V POAE pripravili:
Cikuša, Gorše,
Lenarčič in Vaupotič

BOLJE PREPREČITI KAKOR ZDRAVITI

Že drugo leto smo v Internih informacijah, letos v številki 24, objavili razpis za prijavo za preventivno letovanje ali preventivno zdraviliško zdravljenje.

Po določilih Pravilnika o deljevanju solidarnostne pomoči se takega letovanja oziroma zdravljenja lahko udeleži vsak član kolektiva, če za to obstajajo medicinske indikacije.

Na letošnji razpis se je prijavilo 43 delavcev, in sicer 27 za 10-dnevno preventivno zdraviliško zdravljenje in 16 delavcev za pre-

ventivno letovanje. Člani komisije za socialna vprašanja so bili s prijavi že seznanjeni in stališče komisije je, da se čimvečjemu številu delavcev omogoči preventivno zdraviliško zdravljenje, preventivno letovanje pa naj bo odobreno res samo v izjemnih primerih oziroma glede na socialni položaj prijavitelca.

Regres v letošnjem letu

15. aprila je finančni odbor na svoji seji obravnaval predlog za izplačilo regresa za letošnje leto. Že pred tem je strokovna služba v DS PFSR pripravila analizo stanja in izračunala maso denarja, ki jo je potrebno izplačati za regrese. Ugotovila je, da lahko na podlagi dobre likvidnostne situacije že do 1. maja izplačamo potrebno vsoto za regrese.

Glede višine regresa moramo upoštevati 4. člen Samoupravnega sporazuma o koriščenju sredstev skupne porabe. Upoštevaje poslovno uspešnost smemo izdvojiti za letošnji regres najmanj 30 in največ 45 odstotkov od povprečnega mesečnega OD na zaposlenega v gospodarstvu SRS v devetih mesecih preteklega leta.

Naša poslovna uspešnost je bila v devetih mesecih taka, da smo lahko odvojili 40-odstotno maso OD iz preteklega leta, kar nam daje osnove za izplačilo regresa v naslednjih treh višinah:

Tisti, ki so imeli v devetih mesecih lanskega leta OD do višine 6.100,00 din (teh je 796 delavcev) bodo dobili celoten regres v višini 3.300,00 din. Do 1. 5. bodo dobili izplačanih 2.140,00 din, če pa ne bodo izkoristili možnosti letovanja v naših počitniških domovih, bodo dobili jeseni izplačanih še 25 odstotkov regresa — to je 825,00 din. Od celotne vsote denarja pa gre 10 odstotkov še za vzdrževanje, amortizacijo in gradnjo novih počitniških zmožljivosti.

V drugi kategoriji so delavci, ki so imeli v preteklem letu dohodek od višine 6.100,00 din do 9.800,00, katerih je v naši delovni organizaciji največ — 2207. Višina tega regresa znaša 2.750,00 din, od katerih bo 1.790,00 din izplačanih do 1. maja, 25 odstotkov od regresa, to je 687,00 din pa bo izplačanih jeseni, če ne bodo letovali v naših domovih. Tudi od te vsote bomo odvajali 10 odstotkov za vzdrževanje, amortizacijo in novogradnjo.

V zadnji kategoriji je 518 delavcev, katerih dohodek je v lanskem letu presegel vsoto 9.800,00 din in znaša njihov celotni regres 1.900,00 din. Ti bodo dobili do 1. maja izplačanih 1.250,00 din, jeseni pa še 480,00 din (pogoj je isti, kot v prvih kategorijah). Tudi od te vsote se odvajajo 10 odstotkov.

Ob koncu velja omeniti še to, da dobijo posamezniki regres tudi za otroke do starosti 18 let, in sicer 5 odstotkov od povprečnega OD na zaposlenega v gospodarstvu SRS v 9 mesecih lanskega leta. Ta vsota znaša približno 350,00 din za otroke, ki so socialno zavarovani po naših delavcih.

Tako izplačilo bo usklajeno z maso denarja, ki smo ga namenili za izplačilo regresa, noben delavec ne bo dobil manj kot v lanskem letu.

M. M.

Vse prijave je komisija že odstopila v obdelavo zdravniku, ki bo podal predlog glede primernosti izbranega zdravilišča z ozirom na prijaviteljevo zdravstveno stanje. Vsi prijavitelji so tudi obveščeni, da čimprej dostavijo potrdila o osebnem dohodku zakoncu, ki niso zaposleni v Litostroju. Če bodo podatki zbrani tako, kot želimo, bodo prvi prijavitelji lahko odšli na zdravljenje že v maju.

Ob tej priliki moramo poudariti, da nobenemu delavcu, ki se ni prijavil za preventivno zdraviliško zdravljenje v roku, ki je bil določen v razpisu, ni zaprta pot do zdravljenja. Če bo zdravnik, ki ga zdravi, ugotovil, da je zdravljenje priporočljivo, ne bo komisija za socialna vprašanja postavljala nobenih ovir tudi med letom.

Redno pa potekajo 21-dnevna zdraviliška zdravljenja, ki jih delavcem odobravajo zdravniške komisije pri Skupnosti zdravstvenega zavarovanja.

Vsak udeleženec 10-dnevnega preventivnega zdravljenja pa je k stroškom zdravljenja dolžan prispevati tudi svoj delež, ki se ugotavlja na osnovi povprečnega mesečnega osebnega dohodka na družinskega člana v zadnjih treh mesecih, izključno na osnovi potrdil.

Povprečni mesečni osebni dohodek na družinskega člana

	do 2.270 din
od 2.270 din do 3.330 din	do 3.330 din
od 3.330 din do 3.890 din	do 3.890 din
od 3.890 din do 4.450 din	do 4.450 din
od 4.450 din do 5.010 din	do 5.010 din
od 5.010 din do 5.560 din	do 5.560 din
od 5.560 din do 6.130 din	do 6.130 din
od 6.130 din do 7.020 din	do 7.020 din
od 7.020 din dalje	do 7.020 din dalje

Po tem razdelilniku prispeva vsak od nič do 80 odst. cene.

Po določilih pravilnika o delovnih razmerjih ima udeleženec 10-dnevnega preventivnega zdravljenja pravico izrabiti tudi tri dni izrednega plačanega dopusta, za ostale dni zdravljenja pa izrabi svoj redni letni dopust.

Vsakdo, ki bi želel dodatna pojasnila, se lahko obrne na predsednika socialne komisije v svojem tozdu oziroma delovni skupnosti, ali pa na socialno delavko, ki mu bo rada pojasnila vse podrobnosti v zvezi z zdravljenjem.

M. Kreft

OJ TA SORICA

Ze je zaplesalo leto v pomlad, ko je po številnih letošnjih nastopih smučarjev križem kražem po Sloveniji tudi Soriška planina gostoljubno (vsaj kar se snežne odeje tiče) sprejela zagnane privrženice zimsko-športnih veččin.

IZGUBIL BI STAVO,

kajti za 18. srečanje litostrojskih smučarjev je bilo prijavljenih čez dvesto udeležencev. Pa ni bilo vseh na planino, čeprav je bila cesta lepo spluzena, parkirišče široko odmetano in se je za uvod sonce tako glasno smejalo čez bele planjave, da so se kot po na ročilu trgali plazovi v strminah. Nekateri — mednje spadajo predvsem tisti starejši »pionirji« — pa so vztrajali na položajih tudi kasneje, ko so se težke kope megle privalele čez Lajnar in je od vsepovsod zapihalo mrzlo za vrat, nanašajoč novo belino na poltretji meter podlage.

Snega torej dovolj, smeti na njem tudi. Na planini nismo več sami. Zdaj neizprosni Viktor kriče pobira parkirno, vsa planina je polna ropotanja in cviljenja žičnice, pred kočjo se odpočivajo skupine smučarjev in zadovoljno pretegujejo se na zlojživih stolah mlatijo domače dobrote iz nahrbtnikov... Kje je tista davna idila?

Komaj v vrhovih tam zadaj — ti stoje in molče kot nekdanj.

POZOR — PRIHAJA!

je kot v Planici zadonelo iz ojačevalca, ko so se junaški skakal-

Napeti trenutki žrebanja štartnih števil

58, 59... smuk (Foto: Vinko Udovič)

pognala v mehko smučino šele, ko je bila razpeta nad aparati in visokim sodniškim zborom (vključno z zapisničarico Marto) polivinilasta streha.

Silva je zmagala pred Miro in Marinko, Zlata je bila četrta, druge pa so sodelovale pri organizaciji, da je bil upoštevan olimpijski in stabilizacijski duh.

Moških je bilo skupaj 30 v treh skupinah; Branko in oba Srečka so vzeli tekmo močno zares, tako da bi jih zasledovalci tudi brez megle izgubili izpred oči. Doseženi pa so bili takile časi:

Do 35 let:

1. Srečko Pirman TOZD OB	15.38,11
2. Lada Sazonov TOZD OB	17.01,58
3. Dušan Škarabot TOZD MONT	19.56,62

Do 45 let:

1. Branko Sršen TOZD OB	15.58,58
2. Alojz Rupnik TOZD OB	17.14,16
3. Janez Kalan TOZD PUM	17.16,90

Nad 45 let: 1 krog

1. Srečko Grošelj TOZD IRRP	9.56,81
2. Oton Bolha TOZD IVET	12.23,14
3. Janez Bahar TOZD OB	13.22,25

BRAVO, DEKLETA,

velja kot glavni dobitnik naznaniti ob tretji tekmovalni disciplini — veleslalomu. Na štartu se je pojavilo 12 (z besedo dvanajst) deklet in prav toliko tudi na cilju. Je to obet nove pomladi litostrojске smučarije? Korajža velja še za tiste, ki se še niso odločile. Moških je bilo za neutrjeno, z novim snegom zapadlo progo preveč, in so tako zlasti tisti z visokimi številkami vozili kot po toboganu. Na vrhu je vse minilo brez presenečenj: Janko z Viča in loški Janez sta suvereno ponovila lanski uspeh, medtem ko je Silva nadomestila odsotno »nadzvezdo« Meri. Med najštevilnejšimi — do 45 let se je iz velike gneče Malovrh povzpela v »velevrh«.

Sicer pa so se takole zvrstili vrli alpinci:

Ženske in zreli moški nad 45 let na krajši progi:

1. Silva Jarc TOZD IRRP	41,04
2. Mira Šček TOZD PUM	42,35
3. Boža Šoba TOZD IRRP	42,81
1. Vlado Jankovič TOZD PROD	40,23
2. Oton Bolha TOZD IVET	42,82
3. Ludvik Zore TOZD PZO	43,51

Moški do 35 let:

1. Anton Malovrh TOZD IVET	49,10
2. Tomaž Hercigonja TOZD MONT	49,75
3. Marjan Jančič TOZD PUM	49,82
4. Pavle Lampič TOZD OB	49,87
5. Lado Sazonov TOZD OB	50,20

Moški do 45 let:

1. Janez Kalan TOZD PUM	48,12
2. Branko Sršen TOZD OB	49,29
3. Nace Giacomelli TOZD OB	49,69

KOMBINACIJA VLEČE,

saj se je kar 23 udeležencev zvrstilo po določenem sistemu, ki upošteva vse važne faktorje — zamenjarja le neprespance noči.

Zmagali pa so:
— med ženskami Silva Jarc,
— med moškimi do 35 let: Lado Sazonov

— od 35 do 45 let: Janez Kalan
— in nad 45 let: Oton Bolha

Ekipno pa je vrstni red takle:

1. TOZD OB	950,76 točke
2. TOZD IRRP	680,98 točke
3. TOZD PUM	649,34 točke
4. TOZD IVET	578,72 točke
5. TOZD PPO	443,00 točke

Na soriškem srečanju sta vsako leto proglašena tudi najuspešnejša smučarja v zimski sezoni, in sicer na osnovi doseženih rezultatov iz določenih tekmovalnih v tekih in veleslalomu. Najčastnejšo lovoriko sta v tej sezoni osvojila med moškimi Janez Kalan (že sedmo leto), med ženskami pa prvič Silva Jarc.

Delavsko moštveno prvenstvo Ljubljana zaključeno

DRUGO MESTO V ŠAHU

Od 17. 1. do 30. 3. 1980 je bilo v Ljubljani tradicionalno, že 33. delavsko moštveno prvenstvo Ljubljane za leto 1980 v šahu. Na tej prireditvi je sodelovalo 47 ekip iz raznih podjetij in ustanov s skupno 235 šahisti. Med njimi je bila tudi ekipa Litostroja v sestavi: ing. Srebrnič (IRRP), Lorbek (SSP), Jerič (ICL), ing. Lagudin, Tušar, ing. Vojošević (IRRP) in Kobler (Prod). Prvenstvo je bilo izvedeno po švicarskem sistemu s igranjem 9. kol. Čas razmišljanja je bil po 60 minut za igralca. Če partija v tem času ni gotova, odloča pad zastavice na uri igralca, kateremu je padla zastavica. Izjema tega pravila so določene remi pozicije, v katerih je zmaga nemogoča. Naša ekipa se je hrabro borila in je že ob začetku prešla v vodstvo pred RTV, ki nas je tesno zasledoval. Vodstvo je obdržala vse do zadnjega kola, ko bi morala premagati PAP z rezultatom 4 : 0, da bi ostala prva. Naš tekmelec RTV je sicer v tem kolu premagal ekipo Sloge kar s 4 : 0 ter se s tem povzpela na prvo mesto, naši ekipi pa je odpovedala šahovska sreča in je zmagala samo z rezultatom 2 1/2 : 1 1/2 ter s tem zasedla častno drugo mesto pred Elektroprojektom, PAP, LB, Iskrro, Kliničnimi bolnicami, Prometnim institutom, PTT Metaliko itd. Ekipa Litostroja je dosegla 8 zmag in neodločen rezultat z zmagovalcem RTV. Najboljši uspeh je imel Lagudin, ki je iz 7 partij dosegel 6,5 točke, zatem Jerič iz 9 partij 7,5 točke, Srebrnič 5 točk, Lorbek

Desno — veliki pokal za lansko drugo mesto v šahu in levi — mali oziroma stabilizacijski prav tako za drugo mesto letos (Foto: E. L.)

4,5. Prvih 10 ekip se je uvrstilo na republiško delavsko prvenstvo, ki bo v juniju.

Naša ekipa nastopa trenutno tudi v tekmovalju za pokal maršala Tiča v počastitev dneva mladosti za ljubljansko regijo. Tekmovalje poteka po izločilnem kup sistemu, zmagovalna ekipa se bo uvrstila na republiški finale na Bledu. Prijavljeno je 40 ekip. Naša ekipa je v prvem kolu premagala SD Škofljica s 4 : 0 in društvo Karel Jeraj s 3 : 1. I. Kobler

OBISK NOVEGA PREDSEDNIKA OBČINSKE KONFERENCE ZKS LJUBLJANA-ŠIŠKA V LITOSTROJU

Šišenski komunisti so imeli 26. marca 1980 programsko volilno konferenco, na kateri so ocenili delo v zadnjih dveh letih. Skupna ugotovitev delegatov je, da so družbenopolitične razmere v občini stabilne in trdne. Pohvalimo se lahko z vrsto uspešno izvedenih nalog, v katere so se redno vključevale skoraj vse osnovne organizacije Zveze komunistov. Veliko je bilo govora tudi o gospodarjenju, kljub temu, da je v občini potrebno v vseh kolektivih iz besed o stabilizaciji preiti k dejanjem, da bomo lahko vsi enotno prispevali svoj delež k stabilnemu gospodarjenju.

V nadaljevanju konference so delegati izvolili novega predsednika konference tovariša Jožeta Steha, sekretarja komiteja, tovariša Janeza Elikana in dopolnili komite.

Nekaj dni po konferenci je dosedanji sekretar tovariš Franc Hribar predstavil vodstvu delovne organizacije in predstavnikom družbenopolitičnih organizacij novo vodstvo komunistov v občini. Predsednik konference se je na razgovoru seznanil z družbenopolitično situacijo v Litostroju, skupaj s sekretarjem komiteja pa sta izpostavila najbolj aktualne naloge v tem letu.

Ob tej priliki sta se člana občinske konference iz Litostroja v imenu članov Zveze komunistov zahvalila dosedanjemu sekretarju za dobro sodelovanje in učinkovito delo v zadnjih letih ter mu izročila knjižno zbirko, trilogijo Tito-Partija.

M. S.

Boj je bil trd in zagrizen, zato pa tudi veselje ob zmagi veliko.

TUDI TO VELJA POVEDATI

»Kot da si letos skregana s snegom,« sem ob srečanju v tovarni nagovoril zvesto udeleženko smučarskih srečanj Meri Oberstar, mater našega olimpijskega kandidata.

»Vsi me sprašujejo to, zato odgovor vsem: okoliščine so zahtevale usmeritev k enemu samemu cilju. Zato sem se odrekla nastopanju — tudi Sorici, čeprav bi morala braniti »zlato smučko«. Tudi to je bila zmaga — morda največja.«

»Pa naprej?«
»Se se bomo srečevali in še bolj borbeno, da bo veljalo tudi za nazaj,« se je pomenljivo zasmejala.

Tako Meri. Ne dosti drugače Mira, ki študira, tekmuje in z neverjetnim zagonom oblikuje svojo podobo, pa Srečo, udarniški komandant in Oto, vesela duša, pripravljen pomagati vsakemu in povsod, prav tako Marjan, ki nikoli ne manjka in še in še, dekleta in fantje, v borbah s samim seboj, utrjeni, nikoli utrujeni, veselega in odprtega srca — otroci belih poljan...

Prijetno je biti med njimi, brez njih bi nam bila Sorica tuja.

ETO

30 LET PIHALNEGA ORKESTRA

DIRIGENT BLAGOJE ILIČ

S tem člankom zaokrožujemo sliko tridesetletnega dela pihalnega orkestra, ki smo jo želeli dopolniti s predstavitev vsaj nekaterih glasbenikov, ki sodelujejo pri orkestru. Na žalost ni bilo moč predstaviti vseh, skušali pa smo zajeti vsaj predstavnike vseh treh skupin glasbil. Gotovo je, da lahko kvalitetno in dobro zaigrajo le kot celota in da kot posamezniki ne pomenijo veliko, zato veljajo pohvale in čestitke ob tridesetletnici prav vsem članom pihalnega orkestra.

Doslej pa še nismo omenili dirigenta, ki jih vodi in usmerja. To je **Blagoje ILIČ**, ki se je v Litostroju zaposlil 1977. leta, sicer pa je iz Crne Trave blizu Leskovca v Srbiji. Po izročilu je dobila njegova vas svoje ime tedaj, ko je tam prenočeval kraljevič Marko in se prebudil prepozno za dvoboja. Tedaj je ves jezen zadvil: »O crna travo!« No, in od tam je Blagoje leta 1959 po končani vojaški glasbeni šoli prišel v Slovenijo.

Službeno so ga razporedili na delovno mesto člana vojaškega pihalnega orkestra, kjer je 11 let igral trombono in violončelo. V tem času se je še naprej izobraževal in je ob delu končal glasbeno smer na pedagoški akademiji v Ljubljani. Kmalu za tem je tudi zapustil vojaški poklic in začel poučevati na različnih glasbenih in osnovnih šolah. To delo ga je veselilo, saj je med mladino opazil precejšen interes za glasbo, čeprav je le-ta pogosto tudi precej modno usmerjen.

Ze v tem času je vodil otroški in mladinski pevski zbor in harmonikarski orkester, ko pa je zasledil razpis za vodjo pihalnega orkestra Litostroj, se je prijavil in sprejel službo v Litostroju. Ze pred tem je imel tiho željo, da bi vodil nek orkester, zato je novo službo nastopil z veliko voljo in elanom. Prvič je dirigiral orkestru ob naši 30-letnici na proslavi v hali Tivoli.

S tem, ko je prevzel delovno mesto v Litostroju, je postal dirigent in kulturni animator. To delo je precej drugačno od običajnih poklicev, ki jih v Litostroju poznamo, saj je potrebno delovni čas prilagajati najrazličnejšim potrebam. Praviloma je tovariš ILIČ v Litostroju vsako dopoldne po štiri ure (pogosto pa tudi več), popoldne pa se ukvarja še z raznimi organizacijskimi nalogami ali pa ima vaje in nastope s pihalnim orkestrom. Pogosto zanj sploh ni važno, ali je praznik ali navaden delovni dan, ker se pač mora držati svojih delovnih obvez.

Pred njegovim prihodom se je orkester v glavnem ukvarjal z

igranjem koračnic, operetnih arij, narodnih venčkov in podobno. Nato pa se je lotil študija bolj zahtevnih skladb. Tako zdaj naš orkester ne igra več le na raznih manifestacijah, temveč je sposoben izvesti tudi samostojno umetniške koncerte. V tem času so naštudirali okrog 30 skladb različnih žanrov — od tega okrog 10 izrazito težjih orkestralnih skladb. Na vajah, ki jih imajo navadno dvakrat na teden, po potrebi pa še po posameznih skupinah, so naštudirali nekaj novih koračnic, polk in valčkov, nekaj spremljav za različne pevske zборе, skladbe za spremljavo vokalnih in instrumentalnih solistov ter 10 težjih in daljših skladb (med njimi tudi »Litostrojsko«), napisanih izključno za orkester. Glasbeniki so se najprej novih skladb kar ustrašili in se zbalji študija tako zahtevnih stvari, ko pa so se jih z vztrajnim delom naučili, so te skladbe igrali najraje.

V skoraj treh letih, kar vodi orkester Blagoje ILIČ, se je le-ta s svojim novim programom že močno uveljavil na srečanjih pihalnih orkestru Ljubljane in občine Ljubljana-Siška, poleg proslav in priložnostnih nastopov pa so imeli tudi okrog 15 samostojnih koncertov. Večina jih je bila na območju Ljubljane, lansko leto pa so nastopili tudi v Milevskem na Čehoslovaškem, za letos pa imajo predvideno gostovanje tudi v Brnu in Blanskem. Pred kratkim jih je skupščina mesta Ljubljane uvrstila tudi v svoj program za izmenjavo kulturno umetniških skupin med pobrateni mesti, zato bodo nastopili tudi v Zahodni Nemčiji. Ena bistvenih težav, ki tare orkester, je pomanjkanje kadrov. Orkester sicer šteje 45 članov in je zasedba še kar zadovoljiva, težava pa je v tem, da je večina članov stara že čez 40 let. To pomeni, da so ti člani z raznimi napredovanji v službah poklicno tudi vedno bolj obremenjeni in jim ostaja vedno manj časa za sodelovanje v orkestru. Druga težava pa je prepočasen dotok mladih glasbenikov tako iz glasbenih šol, kot

tudi iz našega Izobraževalnega centra ali tovarne.

Ze enkrat prej smo omenili, da ima orkester svoje tedenske vaje v glasbeni sobi, v eni od barak v Stegnah. Kaže pa, da bodo kmalu ostali tudi brez tega prostora, ker bodo barako zaradi nove obvoznice porušili. Tako se bo moral orkester zdaj seliti že tretjič, a še ne vedo kam. Nič čudnega ni, da si člani pihalnega orkestra končno že želijo dobiti nek zares primeren in prijeten kotiček, kjer bi lahko vadili in se pripravljali za nastope. Želja vseh je, da bi, če že ne z večjim, vsaj z istim elanom delovali tudi v prihodnje, da bi sodelovali na vseh važnejših nastopih in tekmovalnih pihalnih orkestru Slovenije in gostovali tudi v tujini. Predvsem pa si želijo, da bi Litostrojčani še naprej imeli tako radi svoj orkester in ga vzpodbujali v njegovih prizadevanjih in naporih. Tudi to je vzpodbuda članom orkestra, da si bodo prizadevali za še večjo kvalitetno rast orkestra.

Ničkolikokrat smo že omenili, da letos praznuje orkester 30. obletnico svojega dela in obstoja. To pa je tudi priložnost, ob kateri bodo naši glasbeniki pripravili svoj samostojni koncert, kjer bodo izvedli vrsto skladb najrazličnejših žanrov. Program so načrtovali že dolgo prej, zato ni bojazni, da poslušalci ne bi mogli slišati vsaj ene od zvrsti glasbe,

Obisk delegacije mednarodnega centra

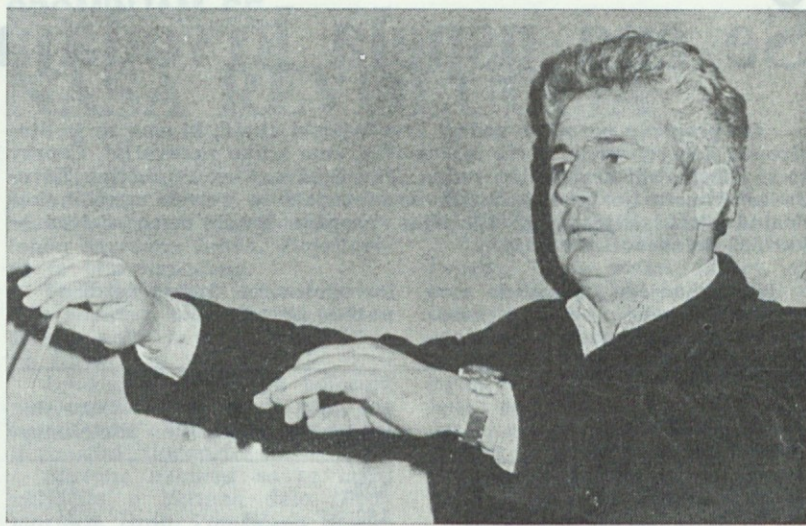
Pretekli mesec so se v »Mednarodnem centru za upravljanje podjetij v družbeni lastnini za dežele v razvoju« v Ljubljani mudili številni predstavniki nevrščenih držav in držav v razvoju. V program dela in bivanja v Ljubljani so uvrstili tudi obiske v nekaterih večjih slovenskih delovnih organizacijah.

Tako je skupina, v kateri so bili predstavniki Pakistana, Indije, Zambije, Brazilije, Bangladeša, Etiopije, Jamajke, Nikaragve, Tajske, Nigerije, Egipta in Tunizije, v ponedeljek 21. marca 1980 obiskala tudi našo delovno organizacijo.

Gostje so si najprej ogledali našo proizvodnjo, potem pa je sledil skoraj obvezni razgovor s predstavniki naše delovne organizacije.

Predstavniki številnih navedenih držav so v Mednarodnem centru proučevali našo socialistično samoupravno ureditev. Praktični del delovanja samoupravljanja in družbenopolitičnih odnosov v neposredni praksi pa so želeli spoznati iz naših razmer, zato so med drugim obiskali tudi Litostroj.

Po vsebinski predstavitvi naše delovne organizacije so gostje postavljali številna vprašanja. Predvsem jih je zanimal celoten postopek izvolitve članov delav-

Blagoje Ilič, dirigent pihalnega orkestra Litostroj (Foto: E. L.)

ki jim ugaja. Izvedli bodo tudi nekaj koncertnih orkestralnih sklad, ki spadajo v skupino težjih in zahtevnih skladb. Pihalni orkester Litostroj se je s kvalitetnim programom že tolikokrat izkazal, da na koncertu, ki ga bodo priredili 16. maja ob 17. uri in 30 minut v dvorani kina Šiške, najbrž ne bo primanjkovalo poslušalcev. Ob tej priložnosti bodo vsi člani naše delovne organizacije dobili tudi pismeno vabilo, vstop pa bo za vse obiskovalce brezplačen. Tudi mi vas vabimo, da se koncerta udeležite v čim

večjem številu, vsem glasbenikom pa ob tridesetletnem delu in skupnem sodelovanju iskreno čestitamo!

M. M.

9. in 10. aprila je naš pihalni orkester v studijih ljubljanskega radia posnel polurno oddajo, ki jo bo Radio Ljubljana predvajal 2. maja od 12.10 do 12.40. Če boste imeli priložnost, ji prisluhnite!

KULTURNE PRIREDITVE NAŠA BESEDA '80

Letos so že tretje leto potekale kulturne prireditve občine Ljubljana-Siška pod nalovom »Naša beseda '80« v organizaciji občinske zveze kulturnih organizacij, občinske konference ZSMS, Zveze prijateljev mladine, odbora za gledališko, kulturno in folklorno dejavnost in občinskega sveta zveze sindikatov. Na teh prireditvah, ki so bile od 14. do 27. aprila 1980 v kinodvoranah in domovih krajevnih skupnosti po vsej naši občini, smo z zanimanjem sledili prikazu kulturnega delovanja pri nas — tako na področju gledališča (amaterskih gledaliških skupin), lutkovnega gledališča, folklorne, glasbe, ritmike in plesa, likovne umetnosti in fotografije, spoznali smo veliko mladih pesnikov in pisateljev, recitatorjev, plesalcev.

Naši besedi '80 so letos prvič sodelovali tudi učenci našega izobraževalnega centra in sicer kar trikrat, enkrat pa so bili gostitelji takšne prireditve. V torek, 15. aprila je naša učenka napovedovala oziroma povezovala program folklornih skupin v Domu svobode v Zgornji Šiški. Naslednji dan, v redno, 16. aprila, je v kinodvorani v Smledniku nastopila skupina štirih recitatorjev naše šole in ob spremljavi dveh kitaristov pod vodstvom mentorice tovarišice Vesne Tomc izvedla recital »Partizanska ljubezenska pesem«. V njem so se prepletale občutene pesmi hrepenenja iz ječ in taborišč s pesmimi veselja, borbenosti in upanja iz partizanskih gozdov. Za idejno zgradbo, dramaturgijo in enkratno izvedbo so nas celo pohvalili! V ponedeljek, 21. aprila je v dvorani krajevnih skupnosti Tacen pet mladih pesnikov in pisateljev učencev naše šole, bralo svoja dela, v sredo 23. aprila pa so bili gostitelji recitala ciganske poezije, ki je pripravila OO ZSMS Zgornja Šiška. Na vseh treh prireditvah so se naši učenci zares izkazali, seveda pa so v svoje delo vložili ogromno truda in prostega časa. Pisno priznanje in lutka deklica Sončnica, ki jo je dobila vsaka nastopajoča skupina, polna dvorana in aplavz po nastopu pa nam pomenijo veliko zadoščenje in zahvalo za naš trud.

Najboljše skupine posameznih področij se bodo udeležile republiške prireditve Naše besede v mesecu maju. Prav tako v maju, in sicer 23. maja ob 14. uri in 15. minut pa bo v kinu Šiška zaključna prireditev Naše besede '80 občine Ljubljana-Siška, na katero vabimo vse, ki jih zanima kulturna dejavnost nas mladih.

NIK

Ugodno letovanje v ČSSR in v Bolgariji

Delovni organizaciji Litostroj je v okviru izmenjave počitniških zmogljivosti uspelo rezervirati nekaj prostih mest za letovanje na Čehoslovaškem in v Bolgariji. S tem je Litostroj ponudil zelo ugodno priložnost tudi članom delovnih organizacij združenih v SOZD ZPS, ki lahko s svojci letujejo v teh državah.

BOLGARIJA: BURGAS — ČRNO MORJE

Zelo ugodno priložnost smo dobili letos v Bolgariji, ki nam je letos prvič ponudila svoje počitniške zmogljivosti ob Črnem morju v bližini mesta Burgas. Skupina stotih ljudi bo lahko tu letovala v prvi polovici meseca julija, zelo ugodna pa je tudi finančna plat letovanja. Cena, ki vključuje letalski prevoz in kompletne penzione bo znašala okrog 4500 din, v času bivanja v Bolgariji pa bodo organizirani tudi razni izleti v bližnja mesta. Iz Ljubljane bo organiziran poseben čarterski (avionski) prevoz v Burgas in nazaj.

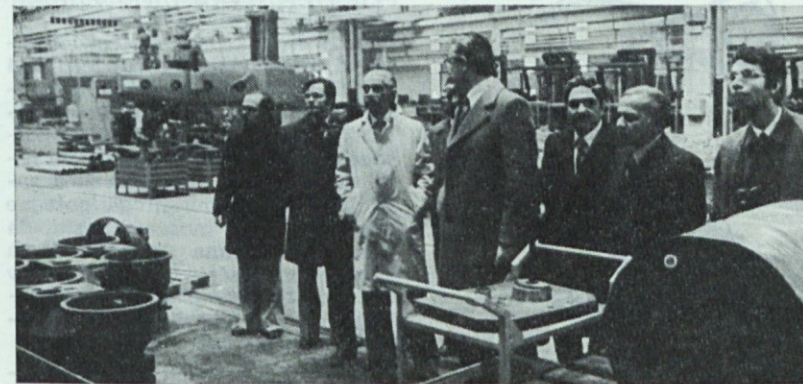
AUTO RALLY V ČSSR

V okviru izmenjave med delovno organizacijo Litostroj in ZVVZ Milevsko, bomo tudi letos organizirali auto rally v ČSSR. Izlet bo v času od 20. do 26. septembra, v rekreacijskem centru delovne organizacije ZVVZ, v Červenici pa bodo organizirana prenočišča in prehrana. V tem času bo organiziran tudi enodnevni izlet v Prago, ogled jezera in gradu Orlik, ogleda mest Tabor in Pisek ter ostalih znamenitosti v bližnji okolici. Vsi ti izleti bodo organizirani s posebnim avtobusom. Cena kompletnih uslug in celotnega penziona znaša 1600 din, kamor je všteto ob vsakem obroku tudi vrček odličnega češkega piva.

PRIJAVE:

Prijave sprejemamo pismeno na naslov: Litostroj, TOZD ZSE, Ljubljanska 19 A, 61000 Ljubljana; informacije pa lahko dobite tudi po telefonu na številko (061) 556-021 int. 262 — počitniški domovi. Rok prijave za v Bolgarijo je do 15. 6. 1980, za ČSSR pa do 15. 7. 1980.

M. Vidmar

Delegacija ob ogledu tovarne (Foto: K. G.)

Še ena uspela krvodajalska akcija

Ob pregledu poročil o zadnji krvodajalski akciji, ki smo se je litostrojski delavci udeležili 22. marca 1980, smo lahko zadovoljni. Čeprav so se litostrojski krvodajalci redno odzvali skoraj vsem pozivom Zavoda za transfuzijo krvi, in takih pozivov je bilo v treh mesecih kar enaindvajset, se je akcije udeležilo rekordno število krvodajalcev — kar 309 delavcev Litostroja.

Iz spodnjega pregleda po TOZD/DS glede na število zaposlenih in število udeležencev lahko ugotovimo, kateri tozdi so se najbolj izkazali.

Mesto	TOZD/DS	število zaposlenih	število udeležencev
1.	PPO	102	15
2.	TVN	160	21
3.	OBDELAVA	666	74
4.	PZO	255	28
5.	NABAVA	119	12
6.	PUM	680	60
7.	IVET	312	24
8.	MONTAŽA	334	26
9.	PRODAJA	162	12
10.	IRRP	165	19
11.	SSP	217	11
12.	PFSR	89	3
13.	PTS	69	2
14.	ZSE	165	1

Pri pregledu seznama udeležencev smo ugotovili, da je bilo med darovalci kar 109 udeležencev, ki jih v naši kartoteki še nismo imeli. Vsem tem darovalcem so predsedniki komisij za socialna vprašanja že izročili značko litostrojskih krvodajalcev.

V aprilu bomo podelili priznanja vsem krvodajalcem, ki so svojo kri darovali pet, deset, petnajst, dvajset ali petindvajsetkrat. Na občinski Rdeči križ smo že poslali imena teh tovarišev, s prošnjo, da nam priznanja dostavijo čimprej.

109 novih udeležencev pa pomeni priznanje članom socialnih komisij za njihovo aktivno delo. Krvodajalci z več kot 80-kratnim darovanjem krvi poudarjajo, da ni samo pomembno darovati kri dvajsetkrat ali večkrat, pomembno je, da si darovalec! In ob vsaki krvodajalski akciji z zanimanjem spremljamo podatke, koliko novih krvodajalcev smo pritegnili v svoje vrste.

Delavci, ki so se udeležili te krvodajalske akcije, so nas opozorili na pomanjkljivosti pri or-

ganizaciji in izdelali smo že načrte, kako bomo akcijo izpeljali v prihodnje. Vse pripombe, ki so se nanašale na delo Zavoda za transfuzijo pa smo pisмено posredovali Rdečemu križu, ki je nosilec organizacije krvodajalstva.

Prepričani smo, da kljub manjšim spodrslijajem udeležba litostrojskih delavcev ob prihodnjih akcijah ne bo nič manjša in da bo posluš nas Litostrojanov za pomoč sočloveku ostal nezmanjšan.

Vsem udeležencem akcije se ob tej priliki za njihovo humano dejanje najlepše zahvaljujemo v imenu organizatorjev akcije in v imenu vseh anonimnih bolnikov in ponesrečencev, ki jim bo darovana kri reševala življenje in vračala zdravje.

M. Kreft

CVET V SLOVO

Vse, ki smo poznali na videz krhko Sonjo, članico našega planinskega društva, je presunila vest, da je omahnila v smrt prav v planinah, ki jih je tako ljubila. Kako priljubljena je bila med vrstniki in znanci, je izpričala njena poslednja pot.

V imenu planincev se je od Sonje poslovil nekdanji predsednik Ludvik Šarf z globoko občutenim nagovorom in obljubo, da nam bo ostala vzor dobrega človeka-planinca.

ODŠLA STA V POKOJ

14. marca letos je odšel v pokoj Zoran ĐORĐEVIĆ iz tozda ZSE.

Delal je kot hišnik v samskem domu II. na Đakovičevi 10, v Litostroju je bil zaposlen 18 let. V zaslužnem pokoju mu želimo še veliko zdravja in dosti lepih trenutkov.

Sodelavci TOZD ZSE

10. aprila letos je odšla v pokoj Ana KRALJ, administratorica v kisikarni — TOZD IVET. Zvesti in vestni sodelavki, ki je bila pri nas 32 let, želimo še veliko zdravih in lepih let v zaslužnem pokoju.

Sodelavci

POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

Po sedaj veljavnih predpisih je višina zavarovančeve pokojnine odvisna od njegove pokojninske dobe in dohodka, ki ga je prejel v desetih letih v obdobju od leta 1966, pač v desetletnem obdobju, ki bo za posameznika najbolj ugodno. V pokojninsko osnovo se všteta vsi dohodki, ki jih delavec prejme za redno delo, niso pa všteti dohodki za nadurno delo, nagrade, potni stroški in podobno.

Da bi nominalna vrednost osebnih dohodkov iz prejšnjih let zavarovanja ustrezala novejšim osebnim dohodkom, jih je potrebno valorizirati. Valorizacija je opravljena na ravni povprečja osebnih dohodkov predzadnjega leta v obdobju desetih let. Za vse tiste zavarovance, ki se jim bo za izračun pokojninske osnove upoštevalo obdobje 1971—1980 ali drugo obdobje, pri katerem bo leto 1980 zadnje leto, je bilo torej potrebno določiti nove količnike za preračun osebnih dohodkov, doseženih v prejšnjih letih zavarovanja na povprečje osebnih dohodkov iz leta 1979.

Ob upoštevanju tega so predlagani naslednji količniki za preračun osebnih dohodkov, doseženih v prejšnjih letih:

v letu 1966	897,2
v letu 1967	812,4
v letu 1968	741,5
v letu 1969	644,0
v letu 1970	537,3
v letu 1971	450,0
v letu 1972	382,1
v letu 1973	329,9
v letu 1974	262,6
v letu 1975	210,0
v letu 1976	181,7
v letu 1977	152,6
v letu 1978	125,2
v letu 1979	100
v letu 1980	100

Navedene valorizacijske količnike bo mogoče uporabljati za izračun tistih pokojninskih osnov, pri katerih bo za njihov izračun upoštevan kot zadnji doseženi dohodek iz leta 1980. Glede na to, da se osebni dohodek v šteje v osnovo, če ga je zavarovavec prejemal najmanj 6 mesecev zavarovalne dobe, bodo navedeni količniki uporabni od 1. junija 1980.

M. Kreft

ZAHVALE

Ob mnogo prerani smrti naše hčerke Sonje MIHELIC se zahvaljujemo vsem sodelavcem in prijateljem za cvetje, ki so ga podarili in za spremstvo na zadnji poti. Se posebej se zahvaljujemo članom Planinskega društva Litostroja in tovarišu Šarf u za ganljive besede ob slovesu.

Vsem hvala za sočutje!

Družina Mihelič

Ob smrti mojega očeta se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem TOZD IVET za izrečeno sožalje in podarjeno cvetje. Posebna zahvala pa velja še tistim sodelavcem, ki so ga pospremili na zadnji poti.

Niko Sedej

Ob prerani in boleči izgubi mojega moža oziroma očeta Silva ROBNIKA z Vranskega se iskreno zahvaljujem za pomoč in spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujem celotnemu kolektivu podjetja za izkazano zadnjo čast.

Zena Ivanka in hčerki

Sodelavcem in prijateljem iz tozda Obdelava se še enkrat zahvaljujem za prijetno vzušje in lepo darilo ob moji petdesetletnici.

Vinko Bricelj

Ob rojstvu moje drage hčerke Nevenke se osnovni organizaciji sindikata iskreno zahvaljujem za čestitko in šopek. Obenem se zahvaljujem tudi svojim sodelavcem za lepo darilo. Vsem želim veliko uspehov in razumevanja v kolektivu.

M. Pečjak

Osnovni organizaciji sindikata TOZD Obdelava se zahvaljujem za denarno pomoč in obiske na domu. Za vso pozornost v času okrevanja po prometni nesreči pa se še posebej zahvaljujem tovarišju Koleši.

Ivan Knez

OBVESTILO O SPREMEMBI DATUMA!

Člane kolektiva obveščamo, da je prišlo do spremembe datuma za izlet na Poljsko v Krynice. Izlet bo od 17. 7. do 27. 7. 1980 in ne 26. 6. do 6. 7. 1980, kot je bilo že objavljeno.

Hvala za razumevanje!
TOZD ZSE
Počitniški domovi

FOTO-FILMSKO DRUŠTVO LITOSTROJ

Piše: Peter Poženel

17

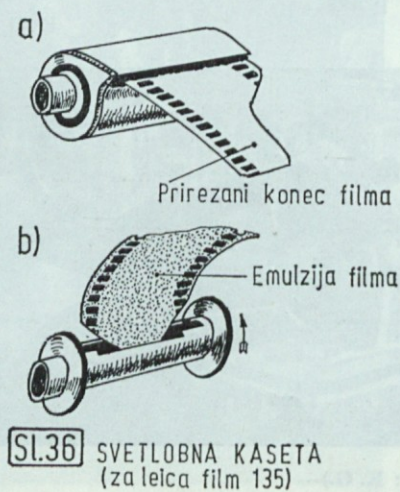
Da preprečimo mehanske poškodbe fotokamere, naj bo ta vedno v usnjeni torbici in obešena okoli vratu. Zelo praktične so tudi nekoliko večje torbice, v ostali pribor, npr. objektivne filkatere lahko shranimo še ves tre, vmesne obročke, bliskovno luč, filme itd.

SNEMANJE S FOTOKAMERO VLAGANJE FILMA V FOTOKAMERO

Ker amaterji v glavnem uporabljamo fotokamere malega formata z leica filmom 135 (24 x 36 milimetrov) v svetlobni kaseti ter fotokamere srednjega formata z zvinitim filmom 120 (6 x 9 cm), bomo opisali vlaganje teh dveh vrst filmov.

Leica film 135 kupimo lahko že v svetlobni kaseti (sl. 36 a) za 20 ali 36 posnetkov, ali pa ga kupimo zvitega več metrov skupaj (30 ali 60 m). Ta film razrežemo na dolžine 103 cm (za 20 posnetkov ali 164 cm (za 36 posnetkov) in ga v popolni temi vložimo v prazne svetlobne kasete (sl. 36 b). Svetlob-

no kaseto vložimo v fotokamero, prirezani konec filma pa zatakne-mo v zarezo na praznem navijalnem kolutu. Pri tem upoštevamo navodila proizvajalca kamere za vlaganje filma v fotokamero. Nekatero novejšo kamero že imajo naprave za avtomatsko vlaganje filma, kjer kaseto vložimo v njeno ležišče, kamero zapremo, ostalo pa opravi avtomatika. Tako po-

znamo Kodak-pack sistem, Agfa-rapid, hitro vlaganje pri leica M4 in PL-sistem, ki ga imajo praktične. Pri PL-sistemu vložimo prirezani konec filma do oznake v kameri, ko pa zavrtimo ročico za hitri pomik filma, posebna žica zagrabila konec filma in ga potegne s seboj. Vedno moramo paziti, da perforacija filma lepo sede na zobčke, ki vlečejo film naprej, v nasprotnem primeru se začne perforacija trgati in filma ne moremo več premikati naprej.

Ko je film vložen, zapremo pokrov kamere in s tem začne delovati mehanizem za štetje posnet-

kov. Najprej naredimo dva posnetka »v prazno« in se pokaže v okencu črka S (start). Šele tedaj se začne pravilno štetje posnetkov od 1 do 36. Če pa kamera nima avtomatskega števca, sami nastavimo številko posnetka na začetno stanje.

Ne smemo tudi pozabiti nastavitvi občutljivost filma, zlasti če delamo v vgrajenim svetlomerom. Se posebej je to važno tedaj, ko imamo film dalj časa v kameri in lahko pozabimo, kakšen film imamo. Tako bi lahko uničili velik del filma z napačno osvetlitvijo.

Zviti film 120 — kupimo ga že navitega na vretence skupno z zaščitnim papirjem. Zaščitni papir omogoča, da film lahko vložimo v fotokamero tudi pri svetlobi. Na hrbtni strani so narisani znaki (sl. 37 a), potrebni za točno nastavitev začetne lege filma v kameri. Puščica se mora ujemati z zarezo na kameri. Na papirju so tudi številke posameznih posnetkov, ki so vidne skozi okence na hrbtni strani kamere. Število posnetkov je odvisno od vrste filma (120 ali 220) ter formata zadnje odprtine kamere. Tako naredimo na filmu 120 lahko 8 posnetkov 6 x 9 cm, 12 posnetkov 6 x 6 cm ali 16 posnetkov 4,5 x 6 cm. Koliko posnetkov bomo naredili, moramo namreč vedeti že vnaprej, da števeni mehanizem pravilno nastavimo in da bo ta kazal pravilno številko posnetka.

Franc Seliškar

KAKOVOST IN NJENA ZAGOTOVITEV

V skladu s stabilizacijskimi napori vse družbe iščemo tudi mi boljše rešitve na vseh področjih. Ne smemo prezreti, da je prav področje kakovosti tisto, v katerem se tičijo toliko iskane »notranje rezerve«.

Za »izkopavanje« teh rezerv ne bo treba posebnih sredstev, zlasti ne deviznih. Zadostovalo bo le, če bomo prisluhili z dobro voljo in tu pa tam nekoliko tudi zavihali rokave.

Ta članek, ki se, žal, ne more znebiti prizvoka strokovnosti, se trudi, da bi dal začetno pobudo in bil kažipot.

KAJ JE KAKOVOST

Vsakdo izmed nas bi si verjetno upal trditi, da iz vsakdanjega življenja dobro ve, kaj je kakovost, ali še boljše, kaj je nekakovost. Če pa bi kdo zahteval, da opišimo kakovost z enim ali nekaj stavki, bi, kot običajno ob takih vprašanjih, najbrž prišli v zadrego.

Ko so v nedavni preteklosti (kmalu po vojni) poskušali definirati kakovost, so naštevili: nivo kakovosti, enakomernost, varnost, zanesljivost, trajnost, funkcionalnost, ekonomičnost, oblikovanost, estetika, kakovost servisiranja in še kaj. Pri tem naštevanju pa je vedno še kaj izostalo.

Sele dobrih 10 let je stara definicija kakovosti, ki je zelo kratka, a izredno popolna in zato danes splošno priznana. Pripravi-danes splošno priznana. Pripravi-danes splošno priznana. Pripravi-

»Kakovost je celokupnost vseh lastnosti in karakteristik nekega proizvoda ali storitve, ki ga (jo) usposablja za predvideni namen.«

Površni opazovalci pogosto zamenjujejo pojem kakovosti z visoko stopnjo kakovosti oz. s čim višjo kakovostjo. Če bi te ljudi vprašali, kateri robček je bolj kakovosten — svilen ali pamirnat, bi najbrž odgovorili, da svileni. Tak odgovor pa ni v skladu s sodobnim pojmovanjem kakovosti, kjer ne upošteva pravilno namena uporabe in cene. V primeru teh dveh robčkov gre pravzaprav za dva različna namena oz. za dve različni vrsti proizvodov; vsak od njih je lahko »v svojem razredu« visoke ali nizke stopnje kakovosti.

V skladu s pravkar omenjenim napačnim gledanjem na kakovost včasih tudi napačno pre-sojamo dejavnost kontrolnih služb. Pripisujemo jim, da se borijo za čim višji nivo kakovosti, brez zadostnega upoštevanja stroškov in namena uporabe proizvodov. Morda se tu pa tam res še pojavi kak pripadnik kontrolne službe, ki ni dojel pravega pomena kakovosti, vendar mislim, da gre v večini primerov le za neutemeljene sume, ki izvirajo iz nepoznavanja resničnega stanja.

Kadar prikazujemo kakovost v obliki statističnih podatkov, nazorno opažamo dvojno sliko kakovosti, ki se izraža s srednjo vrednostjo in raztrosom.

Srednja vrednost predstavlja nekakšno »višino« ali »nivo« določene lastnosti (npr. višino trdnosti materiala). Ta je navadno zahtevana s predpisi oz. s standardi. Nekateri jo imenujejo »kvantitativna kakovost«.

Raztros pa označuje enakomernost določene lastnosti oz. širino mej, v katerih se zahtevana

lastnost dejansko nahaja (npr. za koliko se med seboj razlikujejo dejanske trdnosti posameznih proizvodov, za katere je predpisana enaka trdnost). Ta vidik kakovosti imenujemo tudi »kvalitativna kakovost«. Za oceno kakovosti nekega proizvajalca v takem smislu, kot smo kakovost v vsakdanjem življenju navajeni pojmovati, je ta vidik kakovosti pomembnejši.

Izraza »kvantitativna« in »kvalitativna« kakovost nista nikaka uradna izraza, ki bi se splošno uporabljala; navajamo ju le zaradi nazornejše predstave.

Kvantitativna kakovost je navadno vidno označena s »tipom« izdelka ali kako drugače in je prodana za ustrezno ceno; npr.: stoenka ali fičko. Kvalitativna kakovost pa je v produktu bolj skrita. Ta sicer ne zahteva visokih nivojev karakteristik; ostaja pri določenih, s kupoprodajno pogodbo dogovorjenih, morda cene-nih karakteristik, vendar pa zahteva določeno (spet dogovorjeno) enakomernost teh karakteristik. Od enakomernosti je močno odvisna zanesljivost delovanja oz. uporabnost proizvoda. Enakomernost oz. kvalitativna kakovost pa je zelo pomembna tudi za gospodarnost in produktivnost proizvodnje, saj omogoča uporabo cenejših surovin in materialov ter zmanjšanje škod in zastojev.

Tako z gledišča uporabnika kot proizvajalca je torej pomembna plat kakovosti kvalitativna kakovost. Zanimiva je ugotovitev, da so proizvođači z občasno nenavadno visoko kakovostjo slab znak za proizvajalca. Kažejo namreč, da proizvajalec ne obvlada svojega proizvodnega procesa; danes bo šlo čez mejo predpisa na boljše, jutri pa čez mejo na slabše. Kdo bo hazardiral s takim proizvajalcem!

(Nadaljevanje prihodnjič)

Izlet na Vremščico

V soboto, 5 aprila 1980, se je četica navdušenih planincev od-peljala z vlakom v mrzlo oblačno jutro proti morju. V Postojni sta dohitela vlak še dva zamudnika in kmalu smo dospeli v Košano, kjer sta nas na postajnem poslo-pju pozdravili dve markaciji: Slovenska planinska pot 1 in No-tranjska transversala N. Hladno jutro nas je priganjalo, da smo pohiteli v objem borovega gozdička, kjer je burja izgubila moč, vodstvo poti pa je prevzel mali petletni Peter. Zmanjkovalo nam je že sape, ko je tudi on izgubil zalet in smo potem umirjeno sledili markacijam do konca gozda, kjer smo morali napeti oči, da smo našli markacije na travnatem terenu na osamljenih skalah, štrlečih iz trave. Spet nas je burja priganjala, da smo pospešili korak in kmalu smo dosegli vrh. Čakali smo v vrsti, da smo žigosali transversalne knjižice, planinske izkaznice in celo Pavliho, na katerega je Vika pritisnila toliko žigov, da bo z njim oskrbovala interesente lepo števi-lo let. Zaradi burje in zamagljenosti ozračja smo si na hitro ogledali vse, kar nam je nudil raz-gled: Čaven, Nanos, Sv. Lovrenc nad Studenim, Pečno reber nad Postojno, Sv. Trojico, odkoder je bil doma Martin Krpan, Snežnik, ki se je bleščal v snegu, kajti prav takrat so ga osvetlili sončni žarki. Videli smo Slavnik in Tr-žaški zaliv, pod nami je ležal Škocjan s Škocjanskimi jamami, Dolnje Ležeče in Divača. Žal za-radi megle nismo videli Triglava niti Krma, da italijanskih Dolo-mitov sploh ne omenjam. Mraz nas j prisilil, da smo se spustili nižje in se v zatišju okrepcali. Pri tem smo se odločili, da spre-menimo smer izleta: namesto v Senožeče bomo odšli proti Škocja-nu, si ogledali jamo in se nato vrnili proti Divači. In ni nam bi-lo žr'. Že na poti navzgor so ne-kateri občudovali cvetoči dren, ki ga večina še ni videla. Še bolj so

nas na poti navzdol razveseljevali cvetoči kosmatinci ali veliko-nočnice, ki so nas vabili s svojimi vijoličastimi kosmatimi cvetovi, a mi jih nismo trgali. Tudi temnomodri spomladanski svišč nas je vabil, a smo ga le občudovali. Žal pa smo prišli šest ted-nov prezgodaj, da bi občudovali polja urbanešic, kot tu imenujejo narcise, ki takrat pokrivajo trav-nate površine Vremščice. Ko smo prišli v dolino in s tem v avet-je, nas je sonce že dobro ogrelo, tako da nas je v Dolnjih Ležečah kar dobro okrepal z domačim vi-nom naš litostrojski sodelavec Slavko Cerkevnik, ki je tam do-ma. Okrepčani smo kmalu prišli do »Razgledišča«, od koder je ču-dovit pogled na reko Reko, ki je 163 m pod nami zadnjikrat poniknila, potem pa pri Trstu kot Timav dosegla morje.

Jamo si je ogledalo osem planincev, trije so kmalu po prihodu v Škocjan odšli proti Divači in nato domov, vodič pa je pazil na prtljago tisti, ki so odšli v jamo — pri tem je sladko spal na soncu in se ni bal opeklin. Ko se je osmerica vrnila iz jame, smo se odpravili proti Divači, ker smo se povzpeli na avtobus, srečni in zadovoljni, da smo spet videli nov košček čudovite sloven-ske zemlje z vso njeno lepoto.

Še bomo šli...

E. Tepina

SPOMINJAM SE

NAŠA REVOLUCIJA

6. aprila 1941 v dopoldanskih urah okrog 10. ure so slovensko ozemlje oziroma Jugoslavijo pre-le-tela sovražna letala. Jugoslavi-ja je bila napadena.

Toda sovražnik ni vedel, ko-liko poguma, moči, potrpljenja in železne volje je imel človek, ki je tu živel.

Ljudje, ki se novega položaja niso ustrašili, so pričeli takoj de-lovati proti okupatorju. To so bi-li zavedni Slovenci.

Skrivne tiskarne so se takoj vključile v aktivno delo (Pod-mornica, Brdo, Tomšičeva tiskar-na). Radijska postaja Kričič je bila zelo važen del ilegalnega re-volucionarnega delovanja in je pod okriljem OF.

Ena izmed prvih sprejemno oddajnih postaj je bila tudi v Ljubljani v Trnovem. Ob Gra-dašiči je stala skromna zavedna Skalarjeva hiša. Bilo je leta 1942. Pridrvel je kamion, poln itali-janskih vojakov in obkolil hišo. Prišla je tudi policija. Izdajalec je povedal naslov, kjer so se zbi-rali komunisti. Zavedni prebi-valci sosednjih hiš so bili zbrani okrog oddajnika in poslušali, kako napredujejo partizani, obenem

so razmišljali, kako bi se sami vključili v delo proti okupator-ju. Nihče ni slutil izdaje.

Italijani so tolkli po vratih. Prvega, ki je prišel odpret, so brez besed zgrabili in odvedli v policijski avto, tako tudi drugega, tretjega, vse do zadnjega. En avto je odpeljal, drugi pa je še čakal, če se bo še kdo pojavil. Ita-lijani so vohljali okrog hiše. Čez čas so vse prostore v hiši ob Gra-dašiči, kjer bi bila prva radio oddajniška postaja v Trnovem, polili z nafto in zažgali.

Preplašeni ljudje, ki so ta do-godek — delo izdajalci morali gledati, so se z grozo razšli na svoje domove ter se še bolj za-grizli v boj proti okupatorju.

Italijanski vojaki so čuvali po-zgano hišo še nekaj dni, če bi morda še koga ujeli.

Naši narodi so bili okupirani več kot štiri leta. Po razpadu Italije leta 1943 smo trpeli še hu-je pod nemško fašistično oblastjo. Bili smo preganjani, zaprti v za-porih in taboriščih, vendar vztra-jni v svoji borbi za pravico do svoje zemlje in svobode.

Olga Jerončič

Uničenje ur

V zadnjem času se v naši DO pojavljajo kazniva dejanja. Pred kratkim so vratarji temeljito pre-gledali odhajajoče in prihajajoče delavce. Uspeh je bil več kot za-dovoljiv. Takšnih akcij bi moralo biti še več, saj menim, da edino na ta način lahko odkrijemo brez-vestneže.

V popoldanskem času se po-javljajo vlomi v omarice v gar-derobah in delavnicah. Bilo je prizadetih že mnogo naših delav-cev, saj jim je zmanjkala celo obleka, plašč... Kje je vzrok za takšno početje? Brezbrižnost, dol-gočasje...?

Nadurno delo bi morali skrčiti na minimum, saj nekateri to s pridom izkoristijo za zasebno opravilo. V nekaterih temeljnih organizacijah so bile žigosne ure namerno pokvarjene. Vanje so na-suli livarski pesek, ali pa bloki-rali mehanizem z risalnimi žeb-ljički! Zato so se pojavile še za-mude ob prihodu na delo in pred-časni odhodi.

Iz vsega naštetega ugotavljam, da je zavest delavcev (žal jih je zelo veliko) ter neposrednih vo-dij in vodij tozdov, zelo nizka.

K. Kržan

Leto boja proti kajenju in mi

Letos je leto boja proti kaje-nju. Vsi dejavniki v svetu, ki se srečujejo s škodljivostjo modrega dima, vse resneje svare kadilce pred nevarnostjo, da zbolijo za-radi kajenja. Tudi pri nas nas zdravstveni in socialni delavci opozarjajo in z raznimi vzgojni-mi prijemi skušajo odvreniti od te hudo škodljive razvade. Ni nam-tega telega prispevka, da razglab-lja o boleznih in tegobah, ki spremljajo kadilce. O tem naj raz-mišlja vsak kadilec in primerov je dovolj!

S stališča širše družbene skup-nosti jim z največjo skrbjo za njihovo zdravje prijateljsko pri-poročamo, naj se tej razvadi čim-prej odpovedo ali jo zmanjšajo na neškodljivo mero.

V interesu vseh pa nekadilci predlagamo, da se v vseh zaprtih prostorih naše DO omeji ali spo-razumno prepove kajenje. Ravno tako naj bo tako tudi na vseh se-stankih, kjer so prisotni nekadilci. Nekadilci smo že leta in leta ogroženi zaradi dima, ki nam ga kadilci nevljudno vsiljujejo brez našega dovoljenja. V naši DO je dosti primerov, da so delovne sku-pine to razumno uredile. Na dru-gi strani so pa sredine, kjer je ravno obratno. Prevladujejo posa-

mezniki ali skupine kadilcev, ki so gluhi za vse zahteve nekadil-cev.

Smatramo za potrebno, da se za boj proti kajenju zavzamejo vsi dejavniki, predvsem pa naša zdravstvena in socialna služba. Zdravniki naj bi, z lastnim vede-njem brez cigarete opozarjali vse zasvojene z nikotinom o njihovi škodljivosti. Posebno prizadevnost

pri preprečevanju kajenja zaradi njegove škodljivosti pa moramo posvetiti mladim.

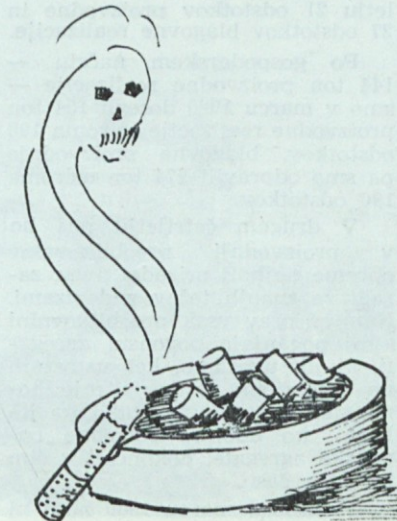
Za konec pa še tale anekdota: Neka starejša tovarišica se je težko obložena s polnimi mrežami vzpenjala po stopnišču neke stolp-nice. Dohitel jo je nek vpluden mladenič in se ji ponudil, da ji pomaga. Ženica je ponudbo se-veda z veseljem sprejela. Na kon-cu vzpenjanja se mu je ona pri-jazno zahvalila in dejala: »Hva-la, za vašo pomoč, mladenič! Ali kadite?« — »Da,« odgovori mla-denič, »prav rad.« »Se vam pozna. Ko tako težko dihate, pa tako mlad!«

A. Novak

TUJI IN DOMAČI NOVINARJI V LITOSTROJU

Ob koncu preteklega meseca 25. marca — je našo delovno orga-nizacijo obiskala skupina tujih in domačih novinarjev. Obisk je bil pripravljen v dogovoru s Sekretariatom izvršnega sveta SRS za in-formacije, ki je organiziral tudi spremstvo in prevajalce.

Novinarji in fotoreporterji znanih svetovnih agencij AFP iz Fran-cije, UPI iz Italije, AP iz ZDA, TV Sveriges iz Švedske in domači no-vinarji Večernjih novosti, Oslobođenja, Radija Beograd in drugi, so si z velikim zanimanjem najprej ogledali proizvodne obrate, novo tovar-no TVN ter gradbišče nove tovarne PPO. Po ogledu pa so na njihova številna vprašanja odgovarjali predstavniki vodstva DO, samoupravnih organov ter družbenopolitičnih organizacij. Zanimalo jih je vse o Litostroju. Zato je bil razgovor dolg in zanimiv. Predvsem pa smo novinarjem temeljito pojasnili proizvodni program, izvoz naših izdel-kov na tuje, investicijsko izgradnjo Litostroja v naslednjih letih, raz-voj in delovanje samoupravljanja ter delegatskih odnosov, način de-lovanja družbenopolitičnih organizacij, izobraževanje in pridobivanje ustreznih kadrov za proizvodnjo in druge pomembne zadeve iz dela in življenja v Litostroju.

BODICE

- Drevo se naslanja na dre-vo... (Človek pa na poroka — žiranta!)
- Vinograd ne rabi molit-ve, temveč motiko... (Motike pa tudi ob mo-litvi ne moreš dobiti!)

Pera Srečkovič

VESTI IZ PROIZVODNE

TOZD MONT

Turbine

Vsa naročena oprema za HE Tikveš je odpremljena, razen drugega gonilnika, ki je pripravljen za transport in pripadajočih tlačnih naprav, od katerih je prva že pripravljena za prevzem, drugo pa pripravljamo za interni funkcijski preizkus.

Za HE Grahovico bodo v aprilu 1980 odpremljeni na gradbišče plašči za prvi in drugi agregat. Glede na vrstni red montaže na terenu je potrebno v čim krajšem času izdelati prvi in drugi zvarjenec za predvodilnik. Zvarjenec za prvi predvodilnik se dokončuje, temu sledi peskanje, površinska zaščita, mehanska obdelava in montažne operacije z odpremo. Vsa ostala naročena oprema se nahaja še v fazi izdelave polizdelkov, dobave polizdelkov in mehanske obdelave.

Od naročene opreme za HE Hemren Dam je trenutno za odpremo pripravljena prva gred z ležajem, ogljeno tesnilko, cevi v turbinski gredi in četrti Howell Bunker.

Pričela se je tudi poizkusna montaža druge turbinske gredi s pripadajočimi sklopi.

Za prvi agregat smo na teren že odpremili tudi prvi gonilnik, opremo za drugi gonilnik pa poizkusno montiramo. V fazi poizkusne montaže sta še pripadajoči tlačni napravi.

Po dobavi težko pričakovanih tesnilnih obrobov se bo pričela tudi poizkusna montaža prvega in drugega regulatorja tlaka.

Za HE Čakovec je za prvi agregat izdelan, prav tako tudi nizvodni obroč in konus turbine. Trenutno pa odprema še ni možna, ker je potrebno nizvodnemu obroču prilagoditi še oblogo gonilnika. To pa že mehansko obdelujemo.

Za drugi agregat je izdelan konus turbine, nizvodni obroč in oblogo gonilnika pa je potrebno še mehansko obdelati.

V pločevinarni se kot nosilec termina za vodilnik pospešeno izdeluje zvarjenec za zunanji vodilnikov obroč.

Črpalke

Od enajstih črpalk za SODA SO Tuzla-Lukavac mo jih osem tipa 5CN6 že predali opremi. Dve črpalke 6HHC 60 trenutno montiramo, opremo za naročeno črpalko CN 30/40-2 na mehansko obdelujemo. Za IPK Crvenka poizkusno montiramo tri črpalke tipa HCKa 30. Od štirih črpalk P8/12r za ČP Dvor sta dve gotovi, dve pa v fazi funkcijskega preizkusa.

Za TOZD Prodaja se v fazi montaže nahaja 25 črpalk CN 65/250, katere pa so že rezervirane za razne naročnike.

Deset črpalk VO17/8-XVI za Mestni vodovod Ljubljana postopoma pripravljamo za poizkusno montažo. Do pričetka montaže je potrebno obdelati še nekaj elementov.

Za naročnika Sarajevo poizkusno montiramo eno črpalko 5CN5. V fazi mehanske obdelave in priprave za montažo je še 12 črpalk VO17 za Vodovod Beograd.

Od naročenih črpalk za Bangladeš smo deset črpalk že predali odpremi, tri črpalke 80 Vi pa moramo še poizkusno zmontirati takoj po dobavi manjkajočih elektromotorjev iz Rade Končarja.

Za istega naročnika so gotovi in predani odpremi pripadajoči cevovodi z armaturo.

Žerjavi

Za HE Čakovec se dokončuje poizkusna montaža žerjava 70

Mpx × 16,2 m s pripadajočima mačkoma in žerjav 20 Mp × 4,5 m s pripadajočim mačkom. V poizkusni montaži sta še vedno dvigalo EPD 10 Mp × 25 m z mačkom in pripadajočim grabilem za Železarno Štore. Za naročnika ZSSR pripravljamo za montažo polarno dvigalo EMDP 400 Mp × 80 Mp × 43. Dobavili smo tudi zvarjenec za ogrodje mačka, izdelal jih je Radeš Blato.

Cementarne

Za del opreme korčnega elevatorja 400 (naročnik Rudis iz Trbovelj) pospešeno obdelujemo zvarjenec, saj nas čakka še preizkusna montaža.

Reduktorji

Hitimo z opremo za poizkusno montažo desetih zobniških prenosnikov AC 2280 (naročnik ZSSR), do pričetka montaže je potrebno še nekaj posameznih delov. Za montažo pripravljamo tudi dva naročena prenosnika RMAD 18/147v-150 za HE Čakovec.

Dieselski motorji

Za Uljanik iz Pulja se še vedno nadaljuje poizkusna montaža treh motorjev 6 T 23LH za prvo gradnjo. Postopoma za poizkusno montažo pripravljamo tudi opremo treh enakih motorjev za drugo gradnjo. Do pričetka montaže druge gradnje pa je potrebno obdelati še nekaj delov, kot nadomestilo izmečkov.

Trenutno za TOZD Servis izvajamo remont na motorjih tipa 340 in 25.

Zaradi pomanjkanja dela montaža dieselskih motorjev še vedno opravlja usluge za druge tozde. Trenutno poizkusno montiramo 13 teleskopskih vodil za 5-tonske viličarje.

TOZD Montaža je imela v mesecu marcu 1980 po gospodarskem načrtu predvideno količinsko realizacijo G 13 ton. Uspelo nam je doseči 407,4 tone oziroma 66,5 odstotka.

Od predvidene kumulativne količinske realizacije 1620 ton pa nam je uspelo doseči 1481,2 tone oziroma 91,4 odst.

B. Seme

TOZD PPO

Prvo četrtletje 1980 je TOZD Proizvodnja preoblikovalne opreme zaključila uspešno. Dosežena kumulativna proizvodnja realizacija je 428 ton, to je 104 odstotke četrtletnega gospodarskega načrta, ki znaša 409 ton.

Kumulativna blagovna realizacija za isto obdobje pa je 543 ton oziroma 132 odstotkov. Glede na gospodarski načrt za leto 1980, ki predvideva 2000 ton realizacije, smo dosegli v prvem četrtletju 21 odstotkov proizvodne in 27 odstotkov blagovne realizacije.

Po gospodarskem načrtu — 144 ton proizvodne realizacije — smo v marcu 1980 dosegli 154 ton proizvodne realizacije oziroma 106 odstotkov, blagovne proizvodnje pa smo odpravili 274 ton oziroma 190 odstotkov.

V drugem četrtletju nas bo v proizvodnji preoblikovalne opreme najbolj prizadel uvoz, zaradi že znanih težav z devizami. Namreč prav vsak preoblikovalni stroj poganjajo pogonski agregati, ki jih uvažamo, ker ustreznih ne izdelujemo doma. Stroje bomo sicer kompletirali tako, da jih bomo, ko dobimo potrebne pogonske agregate, dokončali v čim krajšem času.

V mesecu marcu 1980 nam ni uspelo iz dogovorjene odprave re-

alizirati hidravlični stiskovalnik HSS-2-1000 za »TUP« Dubrovnik in sicer zaradi težav pri brušenju stebrov v kooperaciji.

V marcu smo odpravili 7 preoblikovalnih strojev: hidravlični vlečni stroj HVC-2-250 za IM — Rakovica, hidravlični preoblikovalni stroj HPO-1-100 za EVAL — Novi Sad, dva hidravlična preoblikovalnika HDS-2-100 za OKI — Ivanič Grad, dva hidravlična obsekovalnika HOS-1-25 za BAGAT — Zadar in hidravlični stroj za tlačno litje DMKh-400 M za MOTAL-GUSS — ZR Nemčija.

Predvidevamo, da bomo v aprilu zmontirali, fuikcionalno preizkusili in odpravili 12 preoblikovalnih strojev: za TUB — Dubrovnik hidravlični steborni stroj HSS-2-100, za UNIS — Sarajevo šest hidravličnih strojev HVC-2-250, za ISKRO Kranj hidravlični preoblikovalnik HPC-1-25, za GOŠO — Smederevska Palanka hidravlični preoblikovalnik, HVC-2-250, za TOMOS Koper hidravlični vlečni stroj HVO-2-250, za Metalno — Maribor hidravlični preoblikovalnik HPC-1-160 in za PAP — Ljubljana hidravlični steborni stroj HSS-2-250 v skupni teži 200 ton.

L. Gorjanc

TOZD OB

Uspešno izpolnjevanje gospodarskega načrta v TOZD OB v obdobju januar-februar je verjetno predvsem posledica dveh dejavnikov, ki ju želimo ločiti od ostalih in jima pripisati poseben pomen, čeprav pri tem ne smemo zanemariti ostalih. To sta uspešen zaključek gospodarskega leta 1979 in sprejetje pravilnika o osnovah in merilih za delitev OD delavcev.

Uspešno gospodarjenje v letu 1979 je rezultat pravilne angažiranosti vseh delavcev v TOZD in posredno seveda v DO. Ugotovitev, da so delovna prizadevanja padla na plodna tla, da prizadevano delo daje sadove, se je enostavno nadaljevala še v letošnjem letu. Tako je tudi prav.

Sprejetje pravilnika o osnovah in merilih za delitev OD delavcev (katerega smo imenovali delavski pravilnik) je prineslo novo kvaliteto. Bolj kot pravilnik doslej, upošteva neposrednega proizvajalca in mu daje veljavo, ki mu tudi gre. Z ureditvijo pravilnika o normah in o kvaliteti pa bo ta pravilnik še boljši.

Naj te ugotovitve podkrepim

z nekaterimi podatki. Količinska realizacija norma ur v februarju znaša 118.740, kar je 31 odst. več kot smo planirali. Kumulativno smo v obdobju januar-februar naredili 209.942 NU, kar je 12 odstotkov več od planiranih. Če primerjamo še kumulativni doseg s kumulativnim dosegom v lanskem letu, za isto obdobje, ugotovljamo, da smo letos boljši — in sicer za 7 odstotkov.

Seveda so to le količinski rezultati TOZD OB. Pomemben je vsekakor tudi rezultat ostalih tozdov v skupnem proizvodvu, kajti le skupni rezultat nam daje garancijo za boljši jutri. Zal pa ni vedno tako.

Z naročili smo dobro pokriti. Podpisana pogodba o izdelavi serije dieselskih motorjev nam bo omogočila ugodno strukturo obdelovancev, ker ti motorji vsebujejo veliko obdelave (predvsem bo obremenjena lahka obdelava). Hkrati je to tudi opozorilo k polni angažiranosti, ker so roki obdelave izredno kratki.

Naloge so pred nami, delovna zagnanost je prisotna, pričakujemo torej dobre rezultate tudi vnaprej.

P. Hajdinjak

PISMO IZ IRAKA

Precej časa je minilo, kar se nismo oglasili iz Hemrena. Kriv je čas, ki tako nezadržno beži in nas hkrati priganja pri delu zaradi zastavljenih rokov.

Pri dosednji montaži smo imeli nekaj težav, ki smo jih le uspeli premagati. Največje preglavice so nam delale ladje, ki so prevažale našo opremo in so morale čakati več kot tri mesece v luki Bona na iztovarjanje. Mislim, da je malo Litostrojanov, ki niso slišali za primer Poplata in Paga. Ti dve ladji sta sprožili alarm v Hemren in Litostroju za izredne ukrepe. Odprli smo nekakšen »zračni most«, da smo uskladili pravočasen prihod naših delavcev v Hemren, takoj ko je prispela kakšna nujna oprema.

Takoj po novem letu je skupina iz PZO začela izdelovati prvo spiralo, v začetku februarja pa druga skupina montažo levega irigacijskega izpusta. Investi-

tor in ostali izvajalci, predvsem glavni izvajalci del — sarajevske Hidrogradnje, so začeli izgubljati zaupanje v Litostroj. Najtežje breme smo morali nositi tisti, ki smo v Hemrenu. Namesto dobro jutro smo poslušali drugačne pozdrave, kot »Ali je kaj novic o Poplatu?« »Litostroj zamuja roke«, »Litostroj muzien« (muzien-slabo). Toda preživeli smo tudi to krizo. Stisnili smo zobe in delali od zore do mraka, da bi vsem dokazali, da Litostroj ni »muzien«.

Nikoli doslej še nisem doživel take zagnanosti pri delu kot tukaj pri naših fantih. Tudi osebni problemi, pomanjkanje orodja, utrujenost, povečana prilična napetost in delno nerazumevanje

Litostroja jim niso bili prevelika ovira. Njihov cilj je bil Litostroj povrniti dobro ime, kot njihov vodja jim ob tej priliki izraža javno priznanje. Ne morem si kaj, da ne bi v isti sapi malo kritično ocenil prizadevanja odgovornih ljudi v Litostroju. Ravno takrat, ko nam je bilo najtežje, nismo bili deležni prave podpore in razumevanja. Končno pa se je vse dobro izteklo, našli smo skupni jezik in sedaj je spet Litostroj »zien (zien — dobro). Predali smo prvo spiralo za betoniranje in končali levo irigacijo. Z napredovanjem del pri izdelavi druge spirale smo zaenkrat vsi zadovoljni.

Pa pustimo zdaj delo! Kakšno je naše življenje v Hemrenu?

Kako izkoriščamo prosti čas? V zimskih mesecih so bile vremenske razmere take, da niso dopuščale nikakršnega zunanjšega udejstvovanja. Vreme je bilo hladno, deževno, vetrovno, največkrat pa vse skupaj. Zato je »živel« naš klub, za katerega gradnjo smo dali pobudo v Litostroju. V prijetnem vzdušju smo se po napornem delu sprostil ob partiji namiznega tenisa, šaha, kart, prebrali smo časopise ali pa ob raznovrstni glasbi gledali televizijo. Klub je resnično izboljšal življenjske razmere in popolnoma opravičil svoj obstoj.

Sedaj, ko se živo srebro v termometru vztrajno dviga, so se tudi oblaki umaknili iznad Hemrena, mi pa smo pokukali iz zaprtih prostorov na plano.

Ob petkih so na sporedu nogometne tekme. Odigrane so bile že tri tekme med našima ekipama »Elektroda« — »Pajper«. Rezultati niso važni, važno je vzdušje, rekreacija in sprostitve.

Sedaj se mrzlično pripravljamo na prvomajski turnir, selektor Ivek ima polne roke dela s sestavljanjem moštva in pomoči pri organizaciji turnirja. Nastopali bomo še v namiznem tenisu in šahu.

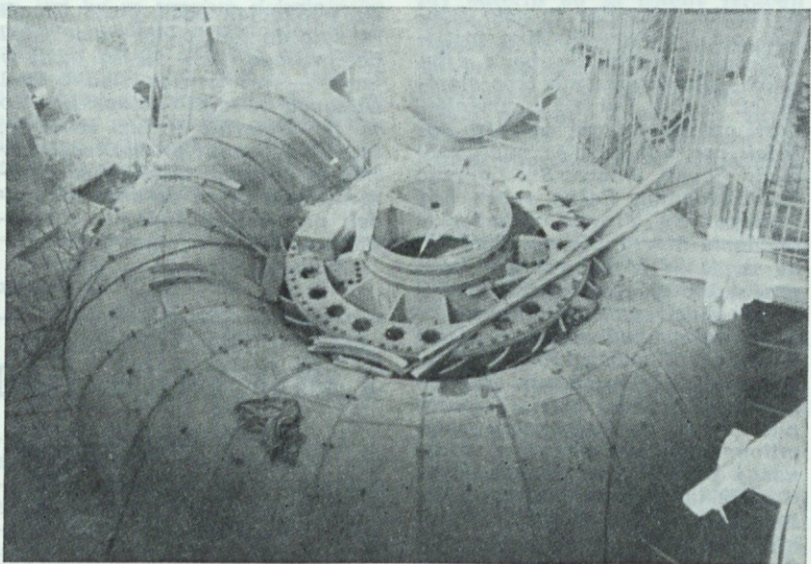
Ob večerih se že prileže posesti pred hišo, čeprav nam kvadrirajo razpoloženje sitni komarji in drugi leteči »predmeti«.

V naselju so drevesa, posajena pred skoraj 5 leti, že zrastle do streh hiš in dajejo naselju zaščito pred soncem in idiličen videz. Tudi širše področje Hemrena se je izboljšalo. Letos je bilo zadosti dežja, zato je pokrajina ozelenela. Zelenilo sicer že bolj in bolj blebdi, vendar smo spoznali, da tudi v Hemrenu lahko cvetijo rožice. Tudi tistega prahu v zaprtem kovčku je letos manj. Zdi se mi, da smo se tudi materi naravi zasmilili.

Zelo se je razvilo tudi ribištvo na Diyali. Ob večerih in petkih zavzamejo ribiči in »ribiči« svoja mesta, sučejo »mašince na palicah, vlečejo ujete ribe na suho. Nekega petka se je med hemrenske ribiče vpisal tudi naš šef Mate. Nekaj ribic se ga je usmiliilo.

Pa pustimo še nekaj zanimivosti za prihodnjč!

M. Čepuran

Prva spirala brez vstopne cevi v HE Hemren Dam — februarja 1980 (Foto: M. Čepuran)

Del litostrojske montažne grupe v HE Hemren Dam (Foto: M. Čepuran)

**GLASILO DELAVCEV
SOZD
ZDRUŽENIH PODJETIJ
STROJEGRADNJE
I. / 1980**

**LJUBLJANA
TRG PREKOMORSKIH BRIGAD 1**

GLASILO DELAVCEV
ZPS IZHAJA KOT PO-
SEBNA PRILOGA ČA-
SOPISA LITOSTROJ
VSAKO ČETRTLETJE
V 16.335 IZVODIH.

Ob sodelovanju skupnih
služb ZPS ga urejajo:
odgovorni urednik Karel
Gornik, urednik Marjana
Meglič, tehnični urednik
Estera Lampič.

Telefon uredništva (061)
556-021 (n. c.) interna
202, 246 — Poština pla-
čana v gotovini — Ro-
kopisov ne vračamo —
Tiska Tiskarna Ljublja-
na. Oproščeno prometne-
ga davka po pristojnem
sklepu 421-1/72.

AGROSTROJ — LJUBLJANA • ATMOS — HOČE • GOSTOL — NOVA GORICA • HIDROMETAL — MENGEŠ • INDOS —
LJUBLJANA • KLADIVAR — ŽIRI • KOSTROJ — SL. KONJICE • KOVIND — UNEC • LITOSTROJ — LJUBLJANA •
METALNA — MARIBOR • MLINOSTROJ — DOMŽALE • PROJEKT — MARIBOR • RIKO — RIBNICA • STROJ — RADLJE
OB DRAVI • STT — TRBOVLJE • JEKLO — RUŠE • IKOS — KRANJ

Rezultati poslovanja SOZD ZPS v letu 1979

V nadaljevanju objavljamo bolj podrobno analizo rezultatov poslovanja ZPS v letu 1979 v primerjavi z nekaterimi doseženimi rezultati iz preteklih let. Mnenja smo, da je bolj podrobna analiza in primerjava po delovnih organizacijah in letih pomembna predvsem za to, ker jo obravnavamo v času, ko se naše delovne organizacije odločajo o elementih samoupravnega sporazuma o temeljih plana za naslednje srednjeročno obdobje in pripravljajo osnutke sporazumov in planov.

Nadaljnja analiza iz objavljenih podatkov in obrazložitve lahko slehernemu pripomore k aktivnemu sodelovanju pri sprejemanju tako pomembnih že omenjenih aktov.

Uvodoma moramo omeniti, da je bilo poslovanje v letu 1979 v vseh delovnih organizacijah pozitivno, čeprav z rezultati v celoti ne moremo biti povsem zadovoljni. Podroben prikaz je razviden iz priloženih tabel in obrazložitve.

OBRAZLOŽITEV K REZULTATOM POSLOVANJA V LETU 1979

Iz primerjalnih kazalcev po delovnih organizacijah in letih je razvidno, da so vse naše delovne organizacije v letu 1979 poslovale pozitivno.

V tabeli »Kazalci rezultatov poslovanja 1979« (tabela 1.) so prikazani osnovni podatki za primerjavo rezultatov poslovanja med posameznimi delovnimi organizacijami in SOZD Združena podjetja strojegradnje.

Celotni prihodek, v primerjavi s porabljenimi sredstvi v dinarjih, na 100 din porabljenih sredstev, nam kaže tudi intenzivnost našega poslovanja. Posamezne delovne organizacije so dosegle na 100 din porabljenih sredstev od 121,60 do 193,50 din, SOZD Združena podjetja strojegradnje kot celota pa 150,84 din. Čeprav je v zadnjih petih letih poslovanja Združenih podjetij strojegradnje zaznaven določen porast z doseženim, posebno v letu 1979, ne moremo biti v celoti zadovoljni. V SOZD Združena podjetja strojegradnje smo v letu 1975 dosegli 144,54 din; 1976 — 147,71 din; 1977 — 148,48 din; 1978 — 152,24 din in v letu 1979 — 150,84 din.

Naš osnovni cilj je, da bomo skrbeli za modernizacijo in s tem za vedno bolj intenzivno proizvodnjo, ki bo omogočila povečanje celotnega prihodka glede na skupno porabljena sredstva. Nizke stopnje kažejo tudi drugi kazalci, kjer primerjamo dohodek s povprečno uporabljenimi poslov-

nimi in obratnimi sredstvi. Količnik obračanja je relativno nizek, posebno v času, ko našim delovnim organizacijam, primanjkuje sredstev vseh vrst.

Posebno pozornost je potrebno posvetiti naši akumulaciji.

Iz pregleda je razvidno, da je naša akumulacija v primerjavi z dohodkom zelo nizka. V delovnih organizacijah je dosežena akumulacija na 100 din dohodka od 3,64 do 26,30 din za Združena podjetja strojegradnje pa 16,00 din. V primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi pa je to od 2,98 do 24,57 din za Združena podjetja strojegradnje pa 7,20 din oboje kaže na premajhno akumulativnost in rentabilnost, ki je v nekaterih delovnih organizacijah celo zaskrbljujoča.

Uresničevanje plana 1979. Razvidno je, da smo v SOZD Združena podjetja strojegradnje uresničili zastavljene planske obveznosti pri celotnem prihodu 105,79 odst., dohodek 103,85% in čisti dohodek 101,65%. Ugotavljamo pa, da tri delovne organizacije niso dosegle planiranega celotnega prihodka, sedem delovnih organizacij dohodka in osem delovnih organizacij čistega dohodka. Doseženi osebni dohodki v primerjavi s planiranim s 79,65%. Plana ni realiziralo deset delovnih organizacij v SOZD Združena podjetja strojegradnje. Pri tem moramo opozoriti na vprašanje realnosti planiranja osebnih dohodkov, ker je iz tabele 7 razvidno, da so se povprečni mesečni osebni dohodki v vseh delovnih organizacijah v letu 1979 povečali od 12,16% do 35,97% in v celotnem SOZD Združena podjetja strojegradnje za 26,42 odstotkov.

Razvidno je gibanje celotnega prihodka v zadnjih petih letih in porast v letu 1979. Združena podjetja strojegradnje so v letu 1979 povečala celotni prihodek glede na leto 1978 za 27,0 odst. Povprečna stopnja rasti je 32,8 odst., pri kateri pa moramo upoštevati določeno korekcijo zaradi manjšega števila delovnih organizacij v prvih dveh letih, za katere v tem času nismo mogli vključiti podatkov. Celotni prihodek na delavca v tabeli 4 kaže tudi rast v letu 1979 20,5% in povprečno stopnjo rasti 23,9% ob potrebni

isti korekciji. Nekoliko manjša stopnja rasti celotnega prihodka na delavca in dohodka na delavca v tabeli 6 vsiljuje vprašanje tudi naše produktivnosti.

Dohodek (tabela 5 in 6) je v letu 1976 porasel za 24,7, povprečna stopnja rasti v zadnjih petih letih pa je bila 50,2%. Pri tem je potrebno ponovno opozoriti na podatke manjkajočih delovnih organizacij v prvih letih prikazanega obdobja! Iz pregleda dohodek na delavca zasledimo nekoliko manjši porast v letu 1979 in povprečno stopnjo rasti. Razvidno je tudi, da se dohodek na delavca iz leta v leto v vseh delovnih organizacijah približuje »povprečnemu« dohodku na delavca v Združenih podjetjih strojegradnje.

V letu 1975 je bil dohodek na delavca v posameznih delovnih organizacijah od 77.069 din do 210.430 din, v letu 1979 pa je gostitev v distribuciji precej večja.

(Nadaljevanje in tabele na 2. strani)

1. maj

Samo en cvet, en češnjev cvet... (Kajuh)

**Vsem delavcem združenim
v SOZD ZPS čestitamo
ob prazniku dela**

O tovarni sladkorja v Ormožu

Mnenja smo, da je bil v razvoju slovenske strojegradnje storjen odločilen korak, ko se je v letu 1974 enajst delovnih organizacij, ki se bavijo s proizvodnjo strojev in naprav in so takrat združevale pri delu preko 12.000 delavcev, odločilo, da se združijo v sestavljeno organizacijo združenega dela Združena podjetja strojegradnje (ZPS) v Ljubljani.

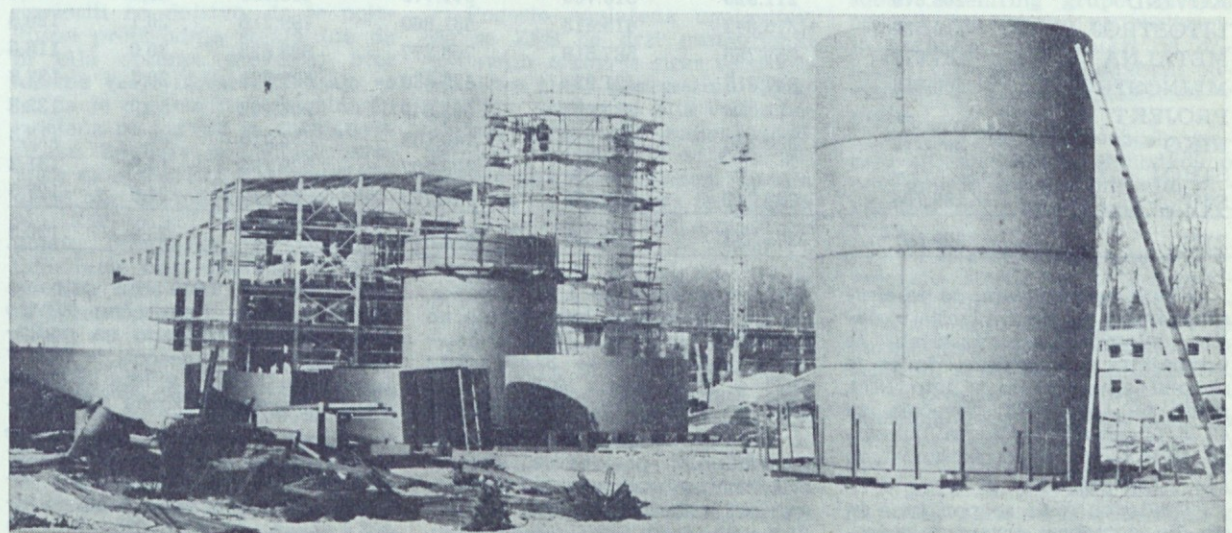
Ustanovitev te sestavljene organizacije združenega dela je med drugim zasledovala cilj, da se organizira taka organizacija, ki bo sposobna na tržišču nastopati s ponudbo kompleksnih objektov oziroma proizvodnih linij, sestavljenih iz proizvodov in storitev svojih organizacij in drugih dohodkovno povezanih delovnih organizacij.

Graditev ormoške tovarne sladkorja je pokazala, da je mogoče z učinkovitejšo organiziranostjo in sodelovanjem vseh, ki sodelujejo pri investicijski graditvi, spraviti tudi velike in zahtevne investicijske objekte hitreje in s tem tudi ceneje pod stre-

ho, kot smo jih sedaj oziroma kot jih še spravljajo pod streho.

Brez dvoma taka orientacija zahteva določene spremembe v obnašanju in ravnanju ter ne nazadnje, zahteva absolutno podrejenost skupnemu interesu.

Splošna naravnost prizadevanj slovenskega gospodarstva v bodoče je na izvoz v dežele v razvoju. V teh deželah pa ni pričakovati, da bi uspešno nastopali s serijskimi proizvodi, morda s izjemo prehrabnih proizvodov, (Nadaljevanje na 3. strani)

Pogled na del nove tovarne sladkorja v Ormožu, za katero so izdelale večji del opreme delovne organizacije ZPS

(Nadaljevanje s 1. strani)

Tabela 1

KAZALCI REZULTATOV POSLOVANJA 1979

DO	Celotni prih.: porab. sred. v din na 100 din porab. sred.	Dohodek na delavca v din	Doh.: povpr. uporab. posl. sr. v din na 100 din povpr. upor. posl. sredstev	Celotni prih.: uporab. obrat. sredstva koefic. obrač.	Doseženi čisti dohodek na delavca v din	Razpor. sred. za osebne doh. in skupno porabo na del. v din	Akumulacija v primer. z doh. v din na 100 din dohodka	Akumul.: povpr. uporab. poslov. sredstev v din na 100 din povpr. upor. posl. sredstev
AGROSTROJ	152,35	349.386	39,15	1,56	232.641	172.187	17,30	6,77
ATMOS	184,28	209.352	82,01	2,43	166.628	130.099	3,64	2,98
GOSTOL	167,26	264.800	52,00	1,60	174.871	164.036	4,09	2,13
HIDROMETAL	192,49	257.897	24,98	1,64	215.042	147.205	26,30	6,57
IKOS	193,29	232.124	47,10	1,64	179.754	148.935	14,93	7,03
INDOS	121,60	304.544	40,83	2,58	235.062	169.912	24,30	9,92
JEKLO	154,71	197.330	69,42	2,54	170.813	142.168	14,52	10,08
KLADIVAR	185,47	216.970	57,69	2,18	176.244	151.850	11,24	6,49
KOSTROJ	157,44	237.518	65,42	2,42	165.546	138.002	11,60	7,59
KOVIND	193,50	234.354	57,87	2,37	191.452	155.096	15,51	8,98
LITOSTROJ	149,47	264.526	41,68	1,65	189.754	146.589	20,57	8,57
METALNA	139,88	234.539	37,64	1,73	182.476	150.844	15,80	5,95
MLINOSTROJ	178,10	279.563	59,91	1,80	230.564	160.506	25,99	15,57
PROJEKT	189,95	430.065	115,87	3,32	363.982	272.805	21,20	24,57
RIKO	170,81	347.612	52,62	1,52	204.726	177.828	13,65	7,18
STROJ	192,41	254.454	76,85	2,51	207.999	163.097	22,53	17,32
STT	167,13	280.015	51,92	1,66	190.651	156.046	10,55	5,48
ZPS	150,84	261.666	44,97	1,76	190.737	154.941	16,00	7,20

Tabela 3

CELOTNI PRIHODEK

v 000 din

DO	1975	1976	1977	1978	1979	Povprečna stopnja rasti	Rast v 1979 1979 : 1978
AGROSTROJ	319.729	209.686	311.002	368.013	488.033	11,2	132,6
ATMOS	102.553	99.634	135.394	194.989	204.619	18,9	104,9
GOSTOL	271.019	395.254	503.105	628.990	763.204	29,6	121,3
HIDROMETAL	24.253	26.723	39.667	56.729	62.799	26,9	110,7
IKOS	—	—	—	108.734	116.871	7,5	107,5
INDOS	251.889	308.508	409.139	560.046	704.510	29,4	125,8
JEKLO	—	—	—	147.304	196.411	33,3	133,3
KLADIVAR	22.856	25.461	41.154	60.374	93.692	42,3	155,2
KOSTROJ	—	—	—	180.873	183.580	1,5	101,5
KOVIND	13.786	14.199	22.099	25.281	36.375	27,5	143,9
LITOSTROJ	1.082.592	1.319.958	1.485.517	2.350.265	2.948.310	28,5	125,4
METALNA	855.551	1.094.734	1.855.969	2.313.764	2.935.949	36,1	126,9
MLINOSTROJ	53.545	67.824	85.089	93.421	142.806	27,8	152,9
PROJEKT	—	—	52.296	66.314	114.431	48,0	172,6
RIKO	58.544	84.734	146.399	272.608	379.849	59,6	139,3
STROJ	—	—	52.296	74.282	104.369	18,9	140,5
STT	371.477	401.284	563.422	899.656	1.199.083	34,1	133,3
ZPS	3.427.794	4.047.997	5.680.979	8.404.644	10.674.890	32,8	127,0

Tabela 4

CELOTNI PRIHODEK NA DELAVCA v din

DO	1975	1976	1977	1978	1979	Povprečna stopnja rasti	Rast v 1979 1979 : 1978
AGROSTROJ	740.113	455.839	683.521	800.028	1.016.735	8,3	127,1
ATMOS	254.474	243.010	319.325	447.222	457.761	15,8	102,4
GOSTOL	313.679	425.462	467.570	527.234	658.502	20,4	124,9
HIDROMETAL	250.031	272.684	400.677	561.673	536.743	21,1	95,6
IKOS	—	—	—	456.866	480.949	5,3	105,3
INDOS	760.994	854.593	1.059.946	1.389.692	1.714.137	22,5	123,3
JEKLO	—	—	—	481.477	559.575	33,7	133,7
KLADIVAR	204.071	217.615	291.872	351.012	470.814	23,3	134,1
KOSTROJ	—	—	—	636.877	650.992	2,2	102,2
KOVIND	208.879	211.925	315.700	371.779	485.000	23,4	130,5
LITOSTROJ	315.624	375.842	415.413	661.860	799.216	26,1	120,8
METALNA	287.677	359.755	587.518	706.277	822.625	30,0	116,5
MLINOSTROJ	300.815	347.815	421.233	426.480	637.526	20,7	137,8
PROJEKT	—	—	388.962	683.649	908.182	52,9	132,8
RIKO	256.772	336.246	491.272	740.183	838.519	34,5	113,3
STROJ	—	—	304.047	403.707	529.794	14,9	131,2
STT	289.764	299.242	409.166	546.903	697.142	24,6	127,5
ZPS	329.691	375.335	493.398	644.874	776.751	23,9	120,5

Kljub ugotovitvam, da je akumulativnost in akumulacija v naših delovnih organizacijah še premajhna, je razvidno, da se je skupna akumulacija v letu 1979, glede na leto 1978, povečala za 46,75 %, akumulacija na delavca za 39,16 % in akumulativnost za 15,67 odstotka.

Tendence rasti so pozitivne in jih bo potrebno ohranjati oziroma še povečati. Dohodkovna stopnja je v letu 1979 glede na leto

1978 zmanjšana za 1,78 odstotka. Ta se je v zadnjih letih gibala po naslednji dinamiki: leta 1975 — 30,85 odst.; 1976 — 32,30 odst.; 1977 — 32,65 odst.; 1978 — 34,31 odst. in 1979 — 33,68 odstotka.

Omenili smo že vprašanje rentabilnosti poslovanja, katerega bomo moralj posvetiti več pozornosti v letošnjem letu, kot tudi v prihodnjih letih. Omenili smo že, da so povprečni mesečni osebni dohodki v letu 1979 porasli od

6,264 din na 7,919 din oziroma za 26,42 odst. Povprečno število zaposlenih, izračunano na podlagi stanja konec meseca, je bilo v letu 1979. 13.287, v letu 1978 pa 13.033. Povečanje znaša 1,95 odst.

Zaloge materiala nedovršene proizvodnje, gotovih proizvodov in blaga so po stanju konec leta dosegle zelo visok, zaskrbljujoč znesek 2.744.323.325 din. Po

(Nadaljevanje na 4. strani)

Tabela 2

URESNIČEVANJE PLANA 1979

DO	Doseženi CP: planirani CP v %	Doseženi dohodek: planirani doh. v %	Doseženi ČD: planirani ČD v %	Doseženi OD: planirani OD v %	Dosež. sred. za akumul. planirana v %
AGROSTROJ	118,50	94,61	98,14	106,27	101,11
ATMOS	90,94	105,41	102,26	91,00	29,83
GOSTOL	102,43	106,20	96,23	57,43	38,82
HIDROMETAL	96,61	88,75	96,77	87,03	107,25
IKOS	101,63	98,27	94,13	94,82	96,89
INDOS	101,59	93,41	92,23	92,44	96,12
JEKLO	103,10	96,52	101,88	92,30	148,22
KLADIVAR	103,96	95,54	97,94	93,04	84,58
KOSTROJ	106,18	100,86	97,64	95,62	60,24
KOVIND	129,91	117,96	116,12	118,22	152,67
LITOSTROJ	109,17	104,38	103,29	92,30	126,34
METALNA	98,67	99,36	98,24	101,47	88,42
MLINOSTROJ	125,27	143,96	139,58	123,48	210,99
PROJEKT	128,79	111,52	112,43	100,00	89,39
RIKO	113,98	143,98	127,97	124,86	111,26
STROJ	116,94	117,53	114,94	107,26	217,22
STT	113,68	103,79	101,70	91,56	129,76
ZPS	105,79	103,80	101,65	97,65	106,56

V naslednjem srednjeročnem obdobju bo nova proizvodnja avtodvigal predstavljala pomembno postavko v celotnem prihodu Metalne (Foto: Metalna)

PRVOMAJSKO SREČANJE ZPS 1980

Letos bomo med prvomajskimi prazniki že šestič organizirali tradicionalno srečanje Zdrženih podjetij strojogradnje. Srečanje, ki se bo začelo 30. aprila z večerjo v Poreču in se zaključilo 4. maja s kosilom, je namenjeno vsem zaposlenim v ZPS, njihovim družinskim članom in prijateljem. Udeleženci srečanja bodo nameščeni v hotelih »Albatros« in »Lotos« — »Istra« v Zeleni laguni pri Poreču.

Tudi letos bo poskrbljeno za prijetno počutje in zabavo vseh udeležencev srečanja. Prvi večer bo ob 20. uri ognjemet in kratek kulturni program ob tabornem ognju. Naslednji dan, 1. maja zjutraj, bo ob pol osmih budnica, od 9. do 11. ure kulturni program, zvečer pa se bodo vsi udeleženci zbrali na gala večerji, po kateri bo ples.

2. maja se bodo ob 9. uri začela športna tekmovanja v šahu, namiznem tenisu in bodo trajala do 14. ure. Vmes bo ob 10. uri še kros za pionirje. V tekmovanjih bodo lahko sodelovali vsi udeleženci srečanja, razpored posameznih tekmovanj pa bo objavljen 1. maja v Poreču. Predzadnji dan bo od 8. do 12. ure tekmovanje v kegljanju, ob pol treh popoldne nogometna tekma suhi : debeli, ob pol štirih pa veliko in tudi najbolj zabavno tekmovanje v podajanju jajc. Po razglasitvi športnih in drugih rezultatov ter podelitvi priznanj bo ob 17. uri srečolov.

Zadnji dan bo dopoldne prosto, po kosilu pa bo povratek domov.

V ceno bivanja ni vračunan prevoz, všteti pa so stroški športnih tekmovanj, kulturni program in gala večerja. Program bivanja je bogat in pester, zato ni strahu, da bi bilo komu dolgčas. Na to, da je srečanje vedno bolj priljubljeno, pa kažejo tudi vedno številnejše prijave članov ZPS, katerih število iz leta v leto raste. Prepričani smo, da bo tudi letošnje leto srečanje uspelo, tako kot vsa doslej.

M. Meglič

O tovarni sladkorja v Ormožu

(Nadaljevanje s 1. strani)

ampak je skoraj edina možnost z nastopom ponudbe kompleksnih objektov.

V času, ko je bil objavljen razpis za javno zbiranje ponudb, je bil ZPS še v fazi formiranja in ni razpolagal s tolikim številom delavcev, da bi lahko uspešno opravil težko delo usklajevanja ponudb posameznih možnih izvajalcev. Zato smo se dogovorili, da bo ponudbo pripravila Metalna Maribor, kot priznan proizvajalec procesne opreme. Pri sestavi ponudbe je bilo treba upoštevati delitev dobav med tujim in jugoslovanskim dobaviteljem v smislu samoupravnega sporazuma med proizvajalci sladkorja in splošnim združenjem elektromasinsogradnje JUMEL, možnosti domače industrije in seveda pri tem težiti k čim večjemu deležu te industrije pri nameravani investiciji.

V fazi ponudbe smo opazili veliko zanimanje raznih tujih tvrdk, ki so se oglašale pri naših delovnih organizacijah z željami po prevzemanju jugoslovanskega dela dobav. V ZPS smo se odločili za zahodnonemško firmo Braunschweigische Maschinenbauanstalt iz Braunschweiga, ki se že več kot 125 let bavi s proizvodnjo strojev in naprav za industrijo sladkorja.

Ob upoštevanju že omenjenega sporazuma JUMEL in pretehtanju vseh možnosti domače industrije je bilo dogovorjeno, da bo dobava opreme razdeljena v razmerju 25% iz BDR in 75% iz domače strojne industrije (po teži).

V krog ponudnikov bi se lahko vključila vsaka delovna organizacija ZPS, če bi za to pokazala svoj interes. Na koncu so ponudbi priključile naslednje delovne organizacije ZPS: GOSTOL iz Nove Gorice, TZ LITOSTROJ iz Ljubljane, METALNA iz Maribora in STROJNA TOVARNA TRBOVLJE iz Trbovelj. Glede na to, da je bil obseg del za omenjene delovne organizacije ali prevlek z ozirom na kratak rok dobave (23 mesecev), ali pa ni odgovarjal njihovim proizvodnim programom, smo k sodelovanju povabili še delovne organizacije iz Hrvaške in to: DJURO DJAKOVIČ iz Slavonskega Broda, RADE KONČAR iz Zagreba, JEDINSTVO iz Zagreba, JUGOTURBINA iz Karlovca in ATM iz Zagreba. Če od skupne prvotne pogodbene vrednosti 647 milijonov izvzamemo vrednost montaže domače in inozemske opreme, je znašal delež slovenske strojne industrije 51%, vrednost hrvaške strojne industrije pa 49%. Če pa upoštevamo vrednost celotne dobave in storitev, lahko ugotovimo, da je delež slovenske industrije znašal 59%, vrednost dobav hrvaške strojne industrije pa 41%. Pri tem moramo omeniti, da je tik pred podpisom pogodbe Projekt Maribor iz Maribora pristopil v ZPS in, da se je EM Hidromontaža odločila v poslu nastopiti v okviru ZPS. Glede na to so vsi udeleženci v poslu v okviru ZPS sodelovali pri poslu z naslednjimi deleži:

GOSTOL z 1,2%
TZ LITOSTROJ z 1,3%
METALNA z 20,5%
STT s 7,4%
PROJEKT MARIBOR s 7,8%
EM HIDROMONTAŽA z 20,8%
DJURO DJAKOVIČ z 19,8%
RADE KONČAR z 11,4%
JEDINSTVO z 8,3%
JUGOTURBINA z 1,2%
ATM z 0,3%

Delitev dobav med strojno industrijo Slovenije in Hrvaške je bila deloma pogojena s kompleksnostjo te industrije, deloma pa z dejstvom, da je bila istočasno predvidena izgradnja popolnoma enake tovarne sladkorja v Virovitici. To dejstvo pa je na žalost znala in vedela izkoristiti samo inozemska firma. Domača strojna industrija se ni uspela

dogovoriti o tem, da bi pri delitvi dobav upoštevali nesporno prednost podvojitve proizvodnje enih in istih strojev oziroma enih in istih naprav. Sam najlogičnejši način delitve se je razbil pri vprašanju vparilnikov, ki jih je za vsako tovarno hotela dobaviti druga delovna organizacija. Pri skupni vrednosti je dejansko šlo za ne cel procent. To neskladje je tudi pripeljalo do tega, da je slovenska strojeogradnja nastopila pri Virovitici ločeno, tj. vsaka delovna organizacija zase.

Najtežavnejši problem pri pripravi ponudbe je bilo dejstvo, da še ni bil izdelan glavni projekt oziroma strojno tehnološki projekt. Ponudba se je delala na podlagi specifikacije opreme za neko podobno tovarno sladkorja in so zato podatki, potrebni za ponudbo, doživljali česte spremembe, ki so bile več ali manj dokončne šele z dostavo tako imenovanega »Lastenhefta« eno leto po podpisu pogodbe.

Cas od predaje ponudbe 15. 12. 1976 pa do sklenitve pogodb tako med investitorjem in BMA, in investitorjem in ZPS ter BMA in ZPS je sicer potekal ob intenzivnih pripravah in razgovorih, vendar je ta čas skrajševal rok za dokončanje tovarne in njeno eksploatacijo v kampanji 1979, ki se je vedno postavljala kot conditio sine qua non, na minimum 23 mesecev ob sicer stalnem opozarjanju inozemskega partnerja, da je normalni rok za izgradnjo take tovarne 28 mesecev. Kljub opozorilom pa tudi niso bile v zadostni meri upoštevane okoliščine na jugoslovanskem tržišču repromateriala, zlasti jekla in okoliščin povezanih z uvozom tega in drugega materiala. Znano je namreč dejstvo, da se strojeogradnja mora s skoraj 20% količin repromateriala oskrbovati na tujem tržišču. To dejstvo otežkoča tudi pogoste spremembe zunanjetrgovinskih instrumentov. Poleg tega pa morda ni dovolj poudarjeno to, da je oskrba z domačim repromaterialom vezana na pogoje, ki jih diktirajo železarne.

Pogodba med investitorjem in BMA je bila podpisana 30. 8. 1977, pogodba med investitorjem in ZPS pa je bila podpisana 6. 10. 1977. Istega dne je bila podpisana tudi pogodba med ZPS in BMA. Istočasno s pripravo pogodbe z investitorjem smo pripravili tudi sporazum med udeleženci v poslu na strani ZPS in tudi tega podpisali 6. 10. 1977. Menimo, da je ta sporazum eden prvih tovrstnih dokumentov po uveljavitvi zakona o združenem delu. Glavne značilnosti tega sporazuma so v tem, da posamezne delovne organizacije, ne glede na to, kako velika je katera, priznavajo, da so v poslu enakopravne in medsebojno povezane in s tem odvisne ena od druge, zaradi česar so njihovi odnosi v dohodkovni odvisnosti.

Pogodba, podpisana 6. 10. 1977, je doživela še dva popravka, in sicer 18. 2. 1977 s spremembo plačilnih pogojev ter s protokolom decembra 1977.

V tej zvezi moramo poudariti, da je pogodba glede na pozitivni predpis stopila v veljavo šele koncem decembra 1977, ko je investitor v smislu teh predpisov zavaroval plačilo z nakazilom avansov in predložitvijo garancij banke.

Pogodba bi morala biti v smislu določil dopolnjena z raznimi prilogami, katerih izdelava bi bila celo časovno določena, vendar moramo ugotoviti, da zlasti določilo o izdelavi planograma dobav ZPS ni bilo izpolnjeno v predvidenem roku.

Delovne organizacije ZPS so z realizacijo dobav lahko pričele v azčetku leta 1978, čeprav je bil temeljni kamen položen 15. 12. 1977.

Prvi podatki, ki so bili kolikor toliko dokončni a projektira-

nje in izdelavo jeklenih konstrukcij, so pričeli prihajati od BMA februarja 1978, tako, da smo lahko začeli z izdelavo delavniške dokumentacije. V zvezi s tem moramo poudariti, da so se vsi izvajalci ves čas projektiranja in konstruiranja ter izdelave delavniške dokumentacije srečavali z različnimi problemi od nerazčiščenih podatkov do nerazčiščenih mej oziroma razmejitev dobav, saj se je v tem času ugotovilo npr., da v glavni pogodbi sploh niso zajeti zunanji cevovodi, podesti, stopnišča in ograje, ker po mnenju BMA to spada v gradbeni del, da tehnološko ni odgovarjalo črpališče vode, da ni bila detajlno razčiščena energetska bilanca itd. Tako smo bili prisiljeni v krog izvajalcev na strani ZPS vključiti tudi IMP-PMI Maribor za projektiranje in montažo zunanjih cevovodov, na željo investitorja pa menjati dobavitelje in izvajalce za razna dela kot npr. za ozidave, za izolacije in podobno.

Po nedorečenih terminskih planih bi morala prihajati oprema in konstrukcije na gradbišče v maju 1978. Zaradi težav pri izdelavi dokumentacije in pri nabavi materiala je že na začetku nastala težava, ki je ni bilo moč odstraniti do konca del na gradbišču. Po pogodbi bi se morala začeti montaža junija 1978, dejansko pa je bil prvi steber konstrukcije glavnega objekta postavljen 15. 8. 1978.

V bistvu je bilo storjeno vse kar se stori more in mora po delovnih organizacijah, vendar pa so od nas zahtevali, da poselki zahteva 28 mesecev, opravimo v 20 mesecih. Tega ni hotel upoštevati nihče, čeprav je to dejstvo. Da pa je bilo to uresničljivo v 24 mesecih, smo dokazali.

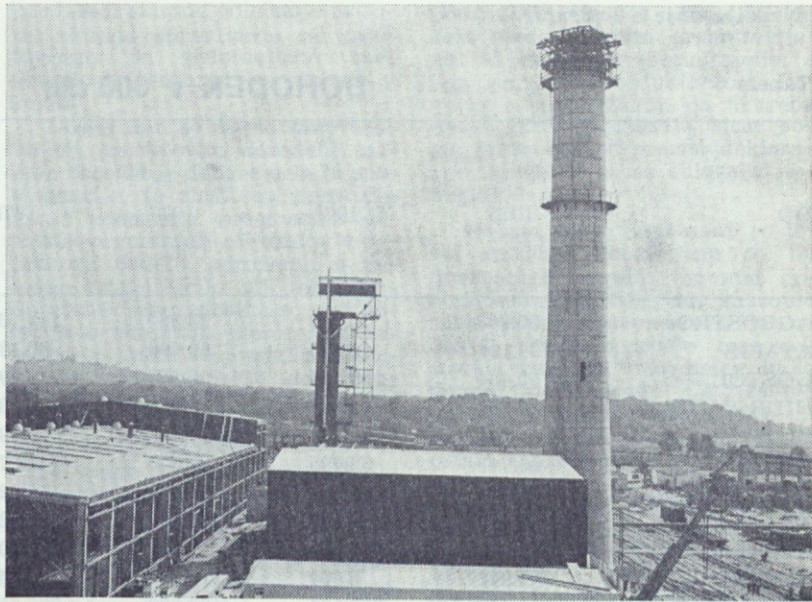
Povezovanje različnih dobaviteljev in montažerjev ter usklajevanje vseh akcij na gradbišču imenujemo izvedbeni inženiring. To zahtevno vlogo je pri izgradnji TS Ormož prevzel PROJEKT MARIBOR. Sodelavci sektorja inženiring te delovne organizacije so svojo vlogo dobro opravili.

Tovarna je bila v decembru 1979 pripravljena za poizkusni pogon. V januarju 1980 je bilo v njej predelano preko 50.000 ton sladkorne pese pridelka lta 1979.

Investitor oziroma TS Ormož v izgradnji, je začel z odkupom sladkorne pese v oktobru in je v tem mescu uskladiščil na za to pripravljene deponiji preko 50.000 ton. Velike količine uskladiščene sladkorne pese so bile vzrok za pritisk spustiti tovarno v pogon čim prej. Glede na to, da končna montaža ni bila v celoti izvršena, je ta pritisk pripeljal do improvizacij, ki so težile k čimprejšnjemu obratovanju.

Koncem decembra je bila tovarna pripravljena za poizkusni pogon. Zaradi praznikov in nekaj manjših težav pri proizvodnji pare se je poizkusni pogon začel šele 2. 1. 1980. Pri tem moramo opozoriti na dejstvo, da je poizkusna proizvodnja stekla (ne da bi bila oprema prevzeta) brez kakšne večje okvare. Izkazalo se je, da je oprema funkcionalna in izdelana po načrtih in normativih stroke. Zanimiv je podatek izvajalca montaže, EM Hidromontaže, da je bilo za dodelavo na gradbišču, kar je pri izgradnji stalen pojav, porabljeno procentualno tako malo časa oziroma vložene tako malo dela, kot pri nobeni opremi, ki so jo do sedaj montirali.

Ob zaključku del je bilo slišati očitke, da bi tovarna stala manj, če bi vso opremo in stroje uvozili. Relativno vzeto je to celo res, s pripombo, da bi bila še cenejša, če bi tudi gradbena dela in nadzorni inženiring izvajali inozemci. To pojmovanje je z gospodarskega stališča Jugoslavije seveda zgrešeno, ker nabava tuje

Značilen pogled na ormoško tovarno sladkorja

opreme izgradnjo podražuje, nepredvidljive pa so tudi vrednosti anuitet.

Nosilec investicij pri izgradnji TS Ormož je bil Slovin, ki je v ta namen ustanovil posebno investicijsko grupo. Investicijski inženiring je pogodbeno poveril namensko združenima organizacijama Inženirski biro Elektroprojekt IBE in SMELT. Kot izvajalci del so nastopali BMA, ki je bil istočasno nosilec tehnologije in delni dobavitelj opreme ter ZPS kot nosilec jugoslovanskega dela opreme in montaže s svojim izvedbenim inženiringom Projekt Maribor ter gradbeno podjetje SGP GRADIS.

Izkušnje na strani izvajalca jugoslovanskega dela dobav kažejo, da je sicer dobro začel in v sporazumu med udeleženci dokaj točno urejen odnos med udeleženci v poslu bil omajan, ko se je predhodno enoten posel z dodatkom oziroma spremembo pogodbe z dne 18. 11. 1977 razbil na dejansko enajst poslov. Najčvrstejša, to je dohodkovna povezava je bila razbita in formalnemu nosilcu posla ni preostalo drugega, kot da bi uporabil še edino sredstvo prepričevanje. Direktna finančna povezava z investitorjem oziroma dohodkovna neodvisnost je udeležence v poslu usmerjala, da so v prvi vrsti skrbeli za svoje interese in njih uveljavljanje čisto skušali doseči mimo nosilca posla, direktno z investitorjem.

Taka situacija je dajala videz, da ZPS ne igra tiste vloge, ki bi jo moral igrati. Pri tem pa se je pozabljalo, da ZPS niso posamezni ljudje, pa četudi imajo nekateri poslovalne in vodilne funkcije, ampak so to delavci, ki združujejo svoje delo v delovnih organizacijah, ki tvorijo ZPS. Pri tem tudi ne smemo pozabiti dejstva, da delovne organizacije, ki so v poslu sodelovale, nimajo tako organiziranega delovnega procesa, da bi tovrstno opremo lahko v tako kratkem roku izdelale. Obstaja dejstvo, da se je večina opreme morala izdelati prej kot v enem letu od dneva prejema dokumentacije, konstrukcije pa vključno z gradbenim projektom, statiko, delavniško dokumentacijo in izdelavo pa v dobre pol leta. Zato so bili potrebni posebni ukrepi in veliko nadurnega dela.

Pogosto naglašena ugotovitev, da se ZPS ne drži postavljenih dobavnih rokov je sicer relativno resnična glede posameznih dobaviteljev, vendar ni bila vedno posledica krivde ali malomarnosti, temveč okoliščin, ki so bile posledice okolja, v katerem živimo. Drži pa, da veljavna terminska plana ves čas poteka posla nismo imeli.

Ne bi bili pošteni, če ne bi priznali, da so proizvajalci vložili vse sile, da svoje pogodbene obveznosti izpolnijo vsaj v takem roku, da ne bi bil ogrožen pridelek sladkorne pese iz leta 1979. Investitor pa je tudi uporabil vsa razpoložljiva sredstva, da jih do tega pripravi.

Zelo smo uspeli tudi z odločitvijo sprejema Projekt Maribor in z odločitvijo, da mu poverimo pri projektu TS Ormož tako imenovani izvedbeni inženiring. S pri-

merno organiziranostjo delovanja tako na gradbišču kot v birojih na sedežu podjetja je uspela ta delovna organizacija izpolniti vse obveznosti, ki so ji bile poverjene s sporazumom udeležencev v poslu. V končni fazi izgradnje pa je opravila še nešteto drugih nalog, ki so bile sicer obveza ostalih udeležencev v poslu. Prilaganje potrebam posla so nekateri tolmačili kot nezadostno zastopanje interesov ostalih udeležencev v poslu, kar pa je zmotno, ker je ta dejavnost pokrivala njih napa-

Strokovnost sodelavcev Projekta Maribor je pripisati zaslugi, da je bilo ugotovljeno, da je projekt MBA nepravilen in neizvedljiv, ker ima predviden premajhen agregat in premalo število transformatorjev ter da si specifikacije elektromateriala nepopolne in nezadostne, saj se je pokazalo, da so bile za 50% premajhne.

Odnosi znotraj ZPS so se koordinirali na nivoju ZPS, med tem ko je odnose, izvirajoče iz izvajanja pogodbe oziroma dobav in izvrševanja storitev na gradbišču vršil Projekt Maribor s svojo inženiring grupo.

Če odmislimo neizpolnjevanje rokov, katerih spreminjanje je tudi koordinatorju povzročilo težave, je bilo obnašanje udeležencev v poslu korektno. Moramo pa pripomniti, da je bilo kljub formalni pripadnosti ZPS čutili še vedno poizkuse reševanja sicer skupne problematike mimo ZPS na lastno pest in v lastnem interesu.

Prav tako se moramo dotakniti vprašanja odnosov do montažerjev in odnosov le-tega do ZPS. Brez dvoma je potrebno poudariti visok strokovni nivo delovne organizacije EM Hidromontaže, ki pa na žalost ne more dovolj pokriti ostalih negativnih pojavov, ki so več ali manj prisotni v vseh naših delovnih organizacijah.

Če bi hoteli iz nakazanega napraviti zaključek in izpostaviti pozitivne in negativne težnje, bi lahko ugotovili naslednje:

— Realizacija nekega kompletnega objekta ali projekta je glede na strokovni, časovni in ne nazadnje finančni rezultat najoptimalnejša, če jo izvaja ena organizacija, ki ima močno in sposobno inženiring grupo oziroma organizacijo vezano na realizacijo projekta v odvisnosti od dohodka v direktni dohodkovni odvisnosti z ostalimi udeleženci v poslu.

— Vsi udeleženci v poslu morajo biti medsebojno dohodkovno povezani in morajo biti njih obveznosti točno razmejene in fiksirane.

— Proizvajalci opreme in izvrševalci storitev v taki investicijski graditvi morajo svojo proizvodnjo tako organizirati, da je možno usklajevanje interesov z realnimi proizvodnimi možnostmi.

— Izvajalec izgradnje kompleksnega investicijskega projekta se mora tako organizirati, da bo sposoben sprejeti nosilstvo posla.

Upamo, da smo se v tem skupnem poslu kaj naučili in bomo k drugim pristopali bolj dosledno in bolj strokovno.

S. Zupan

(Nadaljevanje z 2. strani)

Tabela 5

DOHODEK v 000 din

DO	1975	1976	1977	1978	1979	Povprečna stopnja rasti	Rast v 1979 : 1978
AGROSTROJ	90.906	70.340	98.860	144.191	167.705	16,6	116,3
ATMOS	39.144	40.280	48.498	80.135	93.580	24,3	116,8
GOSTOL	95.487	139.555	155.227	239.495	306.904	33,9	128,1
HIDROMETAL	10.760	10.099	17.638	25.131	30.173	29,4	120,1
IKOS	—	—	—	50.393	56.406	11,9	111,9
INDOS	45.741	52.695	27.850	131.276	125.167	28,7	95,3
JEKLO	—	—	—	56.529	69.460	22,9	122,9
KLADIVAR	9.438	11.699	17.309	29.626	43.177	46,3	145,7
KOSTROJ	—	—	—	63.108	66.980	6,1	106,1
KOVIND	5.342	6.604	10.456	13.545	17.577	34,7	129,8
LITOSTROJ	319.448	373.104	499.582	725.651	975.837	32,3	134,5
METALNA	276.579	390.986	600.005	713.170	837.070	31,9	117,4
MLINOSTROJ	20.218	27.362	33.668	37.335	62.622	32,7	167,7
PROJEKT	—	—	26.111	36.808	54.188	43,5	147,2
RIKO	17.671	25.636	43.518	106.263	157.468	72,8	148,2
STROJ	—	—	23.070	36.918	50.127	47,3	135,8
STT	95.225	159.231	208.273	394.722	481.627	50,0	122,0
ZPS	706.022	1.057.737	1.855.021	2.884.293	3.596.071	50,2	124,7

Tabela 6

DOHODEK NA DELAVCA v 000 din

DO	1975	1976	1977	1978	1979	Povprečna stopnja rasti	Rast v 1979 : 1978
AGROSTROJ	210.430	152.922	217.274	313.458	349.386	13,5	111,5
ATMOS	97.132	98.244	114.287	183.795	209.352	21,2	113,9
GOSTOL	110.517	150.221	144.263	200.750	264.800	24,5	131,9
HIDROMETAL	110.928	103.051	178.159	248.821	257.897	23,4	103,7
IKOS	—	—	—	211.735	232.124	9,6	109,6
INDOS	138.190	145.970	188.731	325.746	304.544	21,8	93,5
JEKLO	—	—	—	160.593	197.330	22,9	122,9
KLADIVAR	84.268	99.991	122.756	172.244	216.970	26,6	126,0
KOSTROJ	—	—	—	222.211	237.518	6,9	106,9
KOVIND	80.939	98.567	149.376	199.191	234.354	30,5	117,7
LITOSTROJ	93.134	106.237	139.704	204.351	264.526	29,8	129,5
METALNA	92.999	128.487	187.935	217.695	234.539	26,0	107,7
MLINOSTROJ	113.584	140.318	166.674	184.826	279.563	25,2	151,3
PROJEKT	—	—	330.517	379.463	430.065	14,0	113,3
RIKO	77.504	101.690	146.033	286.423	347.612	45,6	121,4
STROJ	—	—	134.130	200.641	254.454	37,8	126,8
STT	99.069	118.740	151.251	239.052	280.015	29,7	117,1
ZPS	101.735	121.241	161.110	221.306	261.666	26,6	118,2

Tabela 7

PREGLED AKUMULACIJE IN AKUMULATIVNOSTI

DO	Akumulacija (posl. skl. + am.) v 000 din	Akumulacija na delavca v din	Akumulativ. Akum.: CPX100 v %	Dohodkovna stopnja doh.: CPX100 v %	Povprečni OD 1978	Povprečni OD 1979	Indeks 1979 : 1978	Popr. št. zaposl. (stanje konec meseca)
AGROSTROJ	36.054	75.113	7,39	34,36	6.389	8.687	135,97	470
ATMOS	5.528	12.367	2,70	45,73	5.832	7.419	127,21	384
GOSTOL	22.742	19.622	2,98	40,21	6.341	8.106	127,83	1.167
HIDROMETAL	10.405	88.932	16,57	48,05	6.547	7.760	118,53	111
IKOS	11.705	48.169	10,02	48,25	6.885	7.722	112,16	239
INDOS	34.863	84.825	4,95	17,77	7.279	8.339	114,56	409
JEKLO	13.048	37.174	6,64	35,36	5.684	6.961	122,47	354
KLADIVAR	7.679	38.678	8,20	46,08	5.787	7.397	127,82	194
KOSTROJ	10.926	38.745	5,95	36,49	5.690	6.511	114,43	290
KOVIND	3.350	44.667	9,21	48,32	6.222	7.148	114,88	77
LITOSTROJ	268.622	72.817	9,11	33,10	6.224	8.021	128,87	3.574
METALNA	172.442	48.317	5,87	28,51	6.136	7.643	124,56	3.441
MLINOSTROJ	18.289	81.647	12,81	43,85	6.370	8.644	135,70	209
PROJEKT	12.094	95.984	10,57	47,35	12.156	14.390	118,38	108
RIKO	25.161	55.543	6,62	46,19	6.552	8.761	133,71	427
STROJ	13.576	68.914	13,01	48,03	6.076	7.289	119,96	195
STT	74.220	43.151	6,19	40,17	6.142	7.864	128,04	1.638
ZPS	1979 740.704	53.897	6,94	33,69	6.264	7.919	126,42	13.287
1978 504.754	38.729	6,00	34,30					13.033
Indeks	146,75	139,16	115,67	98,22				101,95

stanju konec leta 1978 so znašale 1.987.770.000 din, iz česar je razvidno, da so v letu 1979 porasle za 756.553.325 din ali za 38,1%. Samo v eni od naših delovnih organizacij so se v tem obdobju zaloge znižale za 4%, pri ostalih pa so povečanja od 2,6% do 79,6%.

To je problem, ki se iz leta v leto povečuje, in močno vpliva na probleme naše likvidnosti, obratovanje sredstev, na dohodek in čistiti dohodek. V prihodnje bomo morali temu problemu posvetiti več pozornosti. Pospešiti bomo morali razmišljanja o skupnih nabavah in zalogah kritičnih ma-

terialov in dolgoročnejšim sodelovanju z dobavitelji in trgovskimi organizacijami.

STRUKTURA CELOTNEGA PRIHODKA

Od 10.674.889.886 din celotnega prihodka znaša eksterna realizacija 7.487.111.066 din ali 70,1 odst. 2.903.796.206 din interna re-

Novi predsednik sindikata ZPS

Marca je bil izvoljen za novega predsednika koordinacijskega odbora zveze sindikata SOZD ZPS dolgoletni član delovne organizacije tovariš Vukoslav Živkovič. Po rodu Črnogorec, je prišel iz znanega uporniškega mesta Pljevlje v Slovenijo že leta 1958 in se kmalu za tem zaposlil v Litostroju. Sedaj opravlja dela in naloge vodje biroja SIDOK v tozdu IRRP, je pa tudi zelo aktiven družbenopolitični delavec. Do nedavnega je bil sekretar sveta ZK, bil je član mestnega komiteja ZK, štiri leta je bil član republiškega odbora sindikata za strojogradnjo, zdaj pa je član občinske in mestne konference ZK, član medobčinske gospodarske zbornice, član IO sklada skupnih rezerv SRS, ob tem pa opravlja še vrsto drugih družbenopolitičnih funkcij.

O svoji funkciji kot predsednik sindikata ZPS je povedal naslednje:

To funkcijo smatram za zelo odgovorno in zahtevno. Pravkar se nahajamo v fazi izdelave srednjeročnega načrta za obdobje 1981—1985, ki mora vsebovati nove kvalitete na področju dohodkovnih odnosov, na področju delitve dela in v vseh drugih združenih funkcijah. Delo sozda ZPS sem spremljal in vem kaj vse smo v tem času dosegli. Poznam tudi dosedanje pomanjkljivosti in zavedam kje moramo vložiti največ naporov za doseganje ciljev, ki smo si jih zastavili s programsko usmeritvijo.

Nedvomno je bilo v dosedanjem obstoju sozda opravljeno veliko delo predvsem na področju organizacijskega povezovanja, medsebojnega spoznavanja in utrjevanja zaupanja, ugotavljanja skupnih ciljev in interesov ter na področju delitve dela in proizvodnih programov. Ta faza je zdaj za nami in napočil je čas, da naredimo korak naprej. Bistvene naloge, ki so zdaj pred nami, vidim v jasni opredelitvi našega nadaljnega razvoja, ki ga bomo sprejeli s samoupravnim sporazumom o temeljnih srednjeročnega plana, v združevanju sredstev v interni banki, v definiranju meril svobodne menjave dela med temeljnimi organizacijami in delovno skupnostjo ter v definiranju kriterijev udeležbe odgovornosti in rizika v skupnih poslih. Že pri dosedanjih skupnih poslih smo lahko ugotovili, da smo sposobni izvajati tudi najzahtevnejše skupne posle na področju energetike in procesne industrije.

Dosti dela pa nas čaka še glede dopolnjevanja in usklajevanja že sprejetih samoupravnih aktov, precej pa je še takih, ki jih moramo sprejeti. Za takšen pospešen razvoj in urejanje medsebojnih odnosov so nedvomno zainteresirane vse članice sestavljene organizacije, z dokončnim oblikovanjem skupnih služb in z ustanovitvijo interne banke pa bodo podani pogoji, da zastavljene cilje

tudi realiziramo. Nedvomno je v tem procesu sindikat eden od glavnih nosilcev pobud in akcij za uresničitev vseh ciljev. Sindikat je pač takšna organizacija, ki se ne more in se ne sme odpovedati nalogam, ki jih nalaga zakon o združenem delu, kongresne resolucije in nalogam, ki izhajajo že iz njegove družbenopolitične vloge.

Koordinacijski odbor sindikata sozda pa ne bo mogel sam uresničiti svoje programske usmeritve, če ne bo imel popolne podpore sindikatov temeljnih organizacij in drugih družbenopolitičnih organizacij ter poslovnih struktur. Tako kot doslej, si bo koordinacijski odbor prizadeval za nadaljnje utrjevanje zaupanja in medsebojnega sodelovanja ter bo skušal vzpostaviti še dodatne oblike medsebojnega sodelovanja. Ob športno-rekreacijskem sodelovanju, ki je postalo že tradicionalno, je potrebno sodelovanje razširiti še na področje kulture, medsebojnih obiskov, izobraževanja, delovnih tekmovanj ter drugih skupnih akcij. S tem ko se bomo bolje spoznali, bomo tudi veliko lažje sodelovali — kar pa pomeni izboljšanje dela ter povečano produktivnost. To pa si vsi želimo.

M. Meglič

alizacija in 283.982.614 din ali 2,7 odst. ostale realizacije. V celotnem prihodku smo realizirali 1.113.317.220 din izvoza, kar predstavlja 10,4 odst. celotnega prihodka in 14,9 odst. eksterne realizacije.

Izvozu, posebej na konvertibilno področje, bomo morali posvetiti več pozornosti. Iz leta v leto se naš izvoz sicer povečuje, vendar se povečuje tudi razmerje med potrebnim uvozom reprodukcijskega materiala in opreme. Vsako leto bomo ob takih razmerjih težje zagotavljali potrebna devizna sredstva za potreben uvoz. Edina rešitev je v tem, da povečamo naš izvoz, posebej na konvertibilno področje, in zmanjšamo uvoz ali ga nadomestimo z domačimi materiali ali z materiali s klirinškega področja.

Od celotnega prihodka smo odšteli za porabljenih sredstev 7.078.819.000 din ali 66,3 odst. in dosegli dohodek 3.596.071 din ali 33,7 odstotka.

Od ustvarjenega dohodka smo za prispevke, davke in druge obveznosti porabili 595.827.000 din ali 16,6 odst. Dohodek za razdelitev v znesku 3.000.244,00 ali 83,4 odst. smo namenili za del dohodka za delovne skupnosti

295.405.000 ali 8,2 odst., za amortizacijo nad predpisanimi stopnjami 83.548.000 din ali 2,3 odst. Čistega dohodka smo dosegli 2.621.292.000 din ali 72,9 odst. od dohodka. Od dohodka smo izplačali 1.764.151.000 din osebnih dohodkov ali 49,1 odst. 6.632.000 din ali 0,2 odst. za razširitev materialne osnove dela, za skupno porabo 273.829.000 din ali 7,6 odst., za rezerve 86.564.000 din ali 2,4 odst. in za ostale namene 489.916.000 din ali 13,6 odst. Pri tem moramo opozoriti, postavka »del čistega dohodka za razširitev materialne osnove dela« ni realna, ker se glede na predpise Službe družbenega knjigovodstva različno zajema po delovnih organizacijah in je v večini primerov zajeta v postavki »za druge namene«.

Bolj podrobna obrazložitev podatkov iz priloženih tabel ni potrebna, ker so podatki in kazalci dovolj pregledni, da analitike in druge službe v naših delovnih organizacijah lahko izdelajo še bolj podrobne analize in primerjave med posameznimi delovnimi organizacijami v SOZD Združena podjetja strojogradnje.

P. Krilič

BOŠTJAN BARBORIČ:

SOZD ZPS v naslednjem srednjeročnem obdobju

Septembra 1979 je zamenjal dotedanjega predsednika kolegijskega poslovnega organa tovariša Marka KRŽIŠNIKA novi predsednik tovariš Boštjan BARBORIČ. To funkcijo je prevzel po nekajletnem opravljanju dolžnosti pomočnika generalnega direktorja ZP Iskra in člana kolegijskega poslovnega organa sozda. Tudi sicer je njegova življenjska in delovna pot zelo bogata. Leta 1952 je diplomiral na Novinarski in diplomatski šoli v Beogradu in se za tem krajši čas ukvarjal z novinarstvom (kot urednik gospodarske rubrike pri Glasu Gorinjske), od leta 1953 do leta 1968 pa je bil v diplomatski službi v Celocevi in Londonu. Po vrnitvi je bil vse do zaposlitve v Iskri sekretar za informacije Izvršnega sveta SRS. V tem času se je ukvarjal z mednarodnimi ekonomskimi odnosi in spremljal razvoj našega družbeno-ekonomskega sistema ter ekonomsko politiko.

Vseskozi je tovariš Barborič tudi aktiven družbenopolitični delavec. Že novembra 1941 je bil eden od organizatorjev demonstracij na novomeški gimnaziji, za tem pa je opravljal različne mladinske, skojevske in partijske funkcije. Tudi danes je delegat v različnih gospodarskih in kulturnih institucijah ter funkcionar sozda ZPS, je torej človek, ki dobro pozna našo ekonomsko in družbenopolitično stvarnost.

Glede na to, da je minilo že šest let odkar smo se združili v sestavljeno organizacijo združenega dela in tudi več kot pol leta kar tovariš Barborič opravlja funkcijo predsednika, smo ga zaprosili, da nam pove nekaj več o načrtih in ciljih, ki smo jih v okviru sozda zastavili.

Tovariš Barborič, kako uresničujemo sporazum o združitvi v SOZD?

Na področju planiranja je SOZD ZPS že v tem srednjeročnem obdobju sprejel samoupravni sporazum o temeljih skupnega plana, za katerega pa ne bi mogli trditi, da bo realiziran v bistvenih postavkah. Za popolnejšo realizacijo bi bil potreben tudi srednjeročni plan kot konkretna sprejetega samoupravnega sporazuma o temeljih plana. Vendar ga nismo izdelali. Omejili smo se na letne plane, ki pa so bili spet bolj seštevek planov delovnih organizacij, kot nova kvaliteta. Tudi nismo izoblikovali zadovoljivega informacijskega sistema in zajemanja podatkov od temeljnih organizacij. V glavnem bomo izpolnili srednjeročne planske cilje, ki zadevajo stopnjo rasti in predvidene finančne učinke gospodarjenja, ne pa tudi izvoznih načrtov. Temu je vzrok tudi nezadostna družbena podpora zlasti pri izvozu opreme na kredit.

Prvič letos pristopamo tudi k usklajevanju naših planov ekonomskih odnosov s tujino, konec leta pa smo sprejeli amoupravni sporazum o medsebojnem odstopanju in menjavi deviznih pravic. Leta nazaj smo imeli presežke izvoza nad uvozom, letošnji načrti pa na žalost izkazujejo primanjkljaj, zato bo sporazum postal dejansko neuresničljiv, če situacije ne bomo spremenili. Glede na to, da je strojogradnja dovolj pomemben in specifičen izvoznik, smo se tudi odločili, da sprožimo postopek za konstituiranje strojegradske kot posebne enote SISEOT S tem bomo lažje urejali odnose z organizacijami, s katerimi smo reprodukcijsko povezani, s sedanji partnerji v enoti pa imamo komajda kaj skupnega.

S polno zavzetostjo delamo sedaj tudi na pripravah novega srednjeročnega plana. Za nami je že faza analize razvojnih možnosti in sprejemanja smernic, v obnavljavi so elementi za sklepanje samoupravnega sporazuma o temeljih plana (SSTP), pripravljamo pa že tudi osnutek SSTP. Čeprav so sedanje priprave temeljitije, pa vse naše delovne organizacije niso kos težavnim nalogam, ker jim primanjkuje strokovnih kadrov, razen tega pa tudi nismo v celoti izgradili potreben informacijski sistem.

Predsednik kolegijskega poslovnega organa SOZD ZPS Boštjan Barborič (Foto: J. Ž.)

V teku je tudi že postopek usklajevanja razvojnih usmeritev, prioritet in naložbene dejavnosti, kakor tudi dogovarjanje o združevanju sredstev za naložbe v proizvodne zmogljivosti. Nismo še dosegli uskladitve časovne dinamike naložb, pa tudi nismo še uspeli izdelati bilance razpoložljivih sredstev za združevanje. Ugotovimo lahko, da smo glede specializacije dela že dosegli začetne uspehe. Sodimo pa, da moramo v naslednjem srednjeročnem obdobju napraviti odločen preobrat, ki je prvi pogoj za spreminjanje obstoječega stanja.

Na področju razvojno raziskovalnega dela delamo prve korake v okviru sedanjih priprav na novo srednjeročno obdobje. Želimo uskladiti razvojno raziskovalna dela, definirati skupne razvojne projekte, opredeliti združevanje sredstev v ta namen ter se načrtno povezati z zunanjimi institucijami na načelih svobodne menjave dela. Hkrati pa predvidevamo tudi okrepitev lastnih razvojno raziskovalnih organizacij in razširitev njihovega dela preko okvira potreb delovnih organizacij ustanoviteljic.

V tem času tudi zaključujemo sprejemanje samoupravnega sporazuma o združitvi v interno banko. Kmalu pa bo izveden postopek konstituiranja.

Največ uspehov smo dosegli na področju skupne tržne dejavnosti, kjer so nas skupni posli po eni strani zblížali in nam vlili zaupanje v lastne sile, po drugi strani pa se je naš sozd prebil iz anonimnosti in se začel uveljavljati v širši javnosti kot pomemben faktor razvoja. Poleg skupnih poslov smo tudi že delali na skupnih sejemskih nastopih, intenzivno smo se začeli dogovarjati s specializiranimi inženiringi, projektantskimi in trgovskimi hišami, vsa naša dosedanja prizadevanja pa so bila omejena le na domači trg. Zato bo potrebno posvetiti več pozornosti tudi zunanjetrgovinski dejavnosti.

Omenim pa lahko tudi še pomanjkljivosti na področju organizacije in informatike ter na pod-

ročju družbenoekonomskih (dohodkovnih) odnosov. Z organizacijo in informatiko se doslej nismo ukvarjali dovolj načrtno, posebej pa se bomo morali ukvarjati še z izgrajevanjem našega poslovnega informacijskega sistema. To pomeni povezovanje obstoječe računalniške opreme, na področju informiranja delavcev pa si bomo morali prizadevati, da bo skupno glasilo delavcev ZPS izhajalo pogosteje.

Katere so naše pglavne naloge v obdobju, ki je pred nami?

Eden osnovnih pogojev za uspešno delovanje neke asociacije je, da natančno opredeli cilje, ki si jih prizadeva uresničiti. Mi vsekakor pri tem nismo izjema. Še posebej natančno bomo morali opredeliti sredstva in načine za doseglo zastavljenih ciljev, saj lahko ugotovimo, da smo med sredstvi za doseglo osnovnega cilja našega združevanja — učinkovitejšega gospodarjenja, pozabili na dohodkovne odnose in na skupno trženje. Isto velja tudi za finančno funkcijo združevanja, zato bomo morali najprej popraviti ta del sporazuma in odpraviti vse nejasnosti ali nedoslednosti, predvsem pa bomo morali zagotoviti popolno jasnost glede sredstev in načinov za doseganje kupnih ciljev. Skupni cilji terjajo

predvsem skupno odločanje oziroma skupno upravljanje, ne zagotavljajo pa avtomatično tudi skupno izvrševanje — vsaj ne v celoti.

Doslej tudi še nismo zadovoljivo ali pa celovito opredelili načina dosedanje delitve dela in specializacije, še zlasti pa preprečevanja poseganja posameznih delovnih organizacij ali tozdov v dejavnosti drugih, združenih v delovno organizacijo ali tozd. Nedorečena in nezadostna so tudi določila o skupnem planiranju, zato bomo morali opredeliti vsebinsko in vrsto planskih dokumentov na ravni sozda, na način njihovega sprejemanja in odgovornosti za izvrševanje.

V zvezi z organi upravljanja sozda bi kazalo opozoriti na dejstvo, da se v SOZD združujejo delovne organizacije, ne pa posamezni tozdi. To nam je v dosedanjem delu povzročalo težave, ker delegati iste delovne organizacije dostikrat niso bili enotni pri odločanju. Zato bi bilo nemara pametno, ko bi se ustanovile delegacije delovnih organizacij, ki bodo dolžne opraviti predhodni usklajevalni postopek, pri odločanju v delavskem svetu pa bodo morali glasovati enotno. Prav tako bi bilo smotno sprejeti tudi dogovor, da v okviru sozda oblikujemo delegacije, ki bi nas zastopale v splošnem združenju gospodarske zbornice, v SISEOT in drugih institucijah. Te delegacije bi bile dolžne usklajevati svoja stališča, sicer bo SOZD kot pomembna gospodarska asociacija še vedno izven sistema, uveljavljali pa se bodo parcialni ali celo nasprotujoči si interesi.

Omenil bi še spremenbe, ki zadevajo pridruževanje novih članic — delovnih organizacij. Zlasti

pomemben pogoj je takšna delitev dela med delovnim organizacijami, ki omogoča specializacijo, s tem pa višjo produktivnost. Dogovor o specializaciji pa je treba doseči pred združitvijo, sicer pogoj lahko ostane prazna deklaracija, izvršitev pa se odlaga v nedogled.

Naloge, ki so pred nami so torej različne. Razdeljene so na družbenoekonomsko oziroma dohodkovno področje, na razvojno raziskovalno dejavnost in na trženje. Vsako področje zase postavlja pred nas vrsto nalog, ki so enako pomembne. Če želimo uspeti se moramo usposobiti ali pa biti sposobni v povezavi z ostalo jugoslovansko strojogradnjo realizirati vrsto kompleksnih tehnoloških linij in objektov. Investitorju moramo ponuditi kompleten investicijski objekt, kar vključuje tehnologijo, izdelavo, dobavo opreme, montažo, upeljavo proizvodnega procesa, šolanje kadrov in podobno. ZPS se mora torej razviti v inženiring strojogradnjo s prevzemanjem vloge nosilca poslova, pri tem pa je nujna trajna povezava s projektantskimi inženiringi in montažnimi organizacijami ter z bankami.

Izgradnja kompletnega investicijskega objekta pa zahteva ustrezno organiziranost in usposobitev ter kadrovske ojačanje. Le tako organizirani in kadrovske močnejši bomo lahko prodri tudi na tuja tržišča ter si zagotovili potreben transfer tehnologije.

Čaka nas torej še veliko nalog, vendar sem prepričan, da jim bomo v določenem obdobju s skupnimi napori in prizadevanji lahko kos.

Pripravila M. Meglič

Z novo montažno halo do boljših delovnih pogojev

Gostol postopoma uresničuje svoj investicijski program — Program zajema izgradnjo novih proizvodnih prostorov v Novi Gorici in Idriji, izgradnjo pomožnih prostorov v Novi Gorici in nakup strojne opreme — Proizvodna hala v Novi Gorici bo predvidoma zgrajena v juniju 1980.

Nujnost investicijskih naložb je bila v Gostolu prisotna že vrsto let. Čeprav je bil del proizvodnje prenesen v temeljni organizaciji v Idrijo in Tolmin, smo se zavedali, da to predstavlja rešitev samo za krajše obdobje.

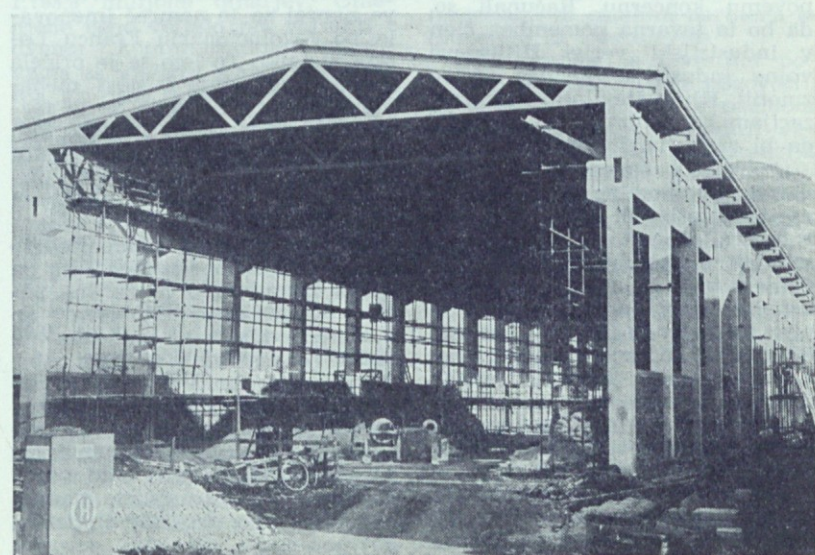
Prostorska stiska je naraščala ne samo v proizvodnji in skladiščih, ampak tudi v delovni skupnosti skupnih služb. Pojavilo se je vprašanje novih dejavnosti, ki jih narekujejo sedanji čas in naš nadaljnji razvoj, kot so avtomatska obdelava podatkov, standardizacija, mikrofilmanje dokumentacije itd. V vsem tem času so se zelo poslabšali delovni pogoji, pa tudi mnoge službe je bilo nujno namestiti izven okvira samega Gostola v Novi Gorici. Vse to je nedvomno negativno vplivalo na nemoten potek našega poslovanja.

Investicijske naložbe, za katere smo se dokončno odločili v letu 1979, bodo dosegle vrednost 200.000.000,00 din. V tem okviru je zajeta izgradnja nove proizvodne hale in pomožnih prostorov v Novi Gorici, proizvodnih prostorov v Idriji in nakup potrebne opreme. Pri tem nam je bil glavni cilj, da obnovimo naš strojni park, kar je nujno za naš tehnološko-proizvodni razvoj. Investicijske potrebe pa so bile razdeljene v tri programe — goriškega, idrijskega in tolminskega — zaradi ločene problematike glede sredstev za pokrivanje investicij.

Z uresničevanjem investicij smo pričeli najprej v Novi Gorici. Tako že od julija 1979 gradimo halo za montažo strojev, s katero bomo vsaj delno omogočili ugodnejše delovne pogoje in tehnološki koncept montaže velikih strojev. Do sedaj smo namreč montirali stroje v stari hali, ki že dolgo ni več ustrezala velikim dimenzijam in je bila zato mon-

taža vseh večjih strojev zelo otežkočena.

Za izvedbo gradbenih del vključno z instalacijami je predvidena predračunska vrednost v višini 14.920.001,07 din, pri čemer nastopa kot izvajalec celotne investicije SGP Primorje Ajdovščina z določenim številom kooperantov. Ta proizvodna hala bo imela 1560 kvadratnih metrov površine in največjo uporabno višino 8,25 m, kar ustreza montaži največjih strojev. Čeprav je bila prvotno namenjena samo montaži velikih strojev, je zaradi prostorske stiske ne bomo uporabljali samo v ta namen, ampak bo v njej potekala tudi priprava elementov za montažo. Trenutno so izvedena že vsa gradbena dela. Ker izvajalec v glavnem v roku izpolnjuje roke, predvidevamo, da bo hala v juniju pripravljena za vselitev.

Z novo montažno halo do boljših delovnih pogojev (Foto: Gostol)

M. Zalar

METALNA MARIBOR

60 LET OBSTOJA 30 LET SAMOUPRAVLJANJA

Dva visoka jubileja bosta skozi celotno leto 1980 obeleževala delo in življenje delavcev 3500-članskega kolektiva mariborske Metalne. 60 let mineva od nastanka Splošne stavbene družbe, predhodnice današnje delovne organizacije, 22. januarja pred tridesetimi leti pa so v Metalni ustanovili prvi delavski svet kot najpomembnejši organ delavskega samoupravljanja in s tem postavili temelj, na katerem se je pričela gradnja samoupravnih odnosov, ki še vedno teče.

PREDVOJNO OBDOBJE

Prva zahtevnejša dela zametka današnje Metalne Splošne stavbene družbe so povezana z gradnjo najstarejše hidroelektrarne na Dravi — Fale. Jasno je, da so vse menice družbe imeli v rokah tuji kapitalisti ali domačini nemškega porekla. Spočetka je proizvodnja obsegala predvsem visoke gradnje, gradnjo železnic, mostov, železnih konstrukcij, vodnih in električnih naprav. Leta 1926 je bila zgrajena nova tovarna vijakov in zakovic, katere proizvod-

bila v letu 1945 skoraj povsem ustavljena. Velik del proizvodnih prostorov so bombni napadi zravnali z zemljo, ob koncu vojne pa je okupator odpeljal s seboj mnogo strojev in orodja. Tovarna je dočkala osvoboditev povsem opustošena.

PO TREH DESETLETJIH TOVARNA V ROKAH DELAVCEV

Svoboda je dala velik polet razvoju delovne organizacije. Praktično na ruševinah je bilo treba zgraditi novo tovarno. Partijska in sindikalna organizacija sta vodili množične prostovoljne delovne akcije. Nizala so se delovna tekmovanja, ki so še povečala delovni zagon kolektiva. Tako je dobila tovarna nove borbe — številne udarnike, inovatorje in racionalizatorje. V zelo kratkem času so delavci Metalne obnovili porušene mostove in druge kovinske konstrukcije v Sloveniji, nekaj kasneje pa po celi domovini.

Planska industrializacija in elektrifikacija sta postavili pred Metalno še večje naloge. Obveze so narekovali izgradnjo novih proizvodnih pogonov. Zaposlovali so se novi delavci in strokovnjaki. Širil se je program in obseg proizvodnih zmogljivosti. Skorajda čez noč je zrasla nova hala za pripravo materiala, velika montažna hala za delavniško montažo, skladišča, upravna zgradba, moderna mehanična delavnica. Nabavljenih je bilo mnogo novih strojev. V tem času so delavci Metalne nadaljevali izgradnjo sistema hidroelektrarn na Dravi, malo kasneje pa so pričeli graditi hidroelektrarne na mnogih rekah v Jugoslaviji in na vseh koncih sveta.

Tridesetletnica poslovanja — leto 1950 — se je združila z najdražjim praznikom delavcev Metalne — izvolili so svoj prvi delavski svet in tako prevzeli upravljanje tovarne v svoje roke. Pričelo se je novo obdobje v razvoju Metalne, za katerega je značilen hiter vzpon. Metalna je postala ena največjih jugoslovanskih specializiranih tovarn za težko investicijsko opremo. Z izgradnjo težke industrije se je močno povečala rast jugoslovanskega gospodarstva, k čemur je vsekakor pomemben delež prispevala tudi Metalna. Istega leta je bilo zgrajenih tudi okoli 180 družinskih stanovanj, samski dom in otroški vrtec.

Proizvodni program je narekoval spremembo imena. Tako je leta 1954 tovarna dobila novo ime — Metalna, tovarna konstrukcije in strojni naprav, od osvoboditve naprej se je namreč imenovala po revolucionarju Francu Leskošku-Luki. To leto se je pričela redna proizvodnja v novi mehanični delavnici, znatno se je razširil program novih transportnih naprav in mehanizmov. Konec petdesetih let se je tovarni priključila še tovarna poljedelskih strojev. Moderniziral se je tehnološki proces, med pomembnejše proizvodne uspehe iz tega časa pa spada izgradnja prve žarilne peči v Jugoslaviji. Oblikovali so moderen oddelek za varjenje, nič slabši od podobnih v tujini. Moderno so opremili in organizirali oddelek tehnične kontrole z laboratorijem za mehanična, rentgenografska in ultrazvočna raziskovanja materialov, prav tako pa tudi raziskovanje s pomočjo magnetofruksov in radioaktivnih izotopov.

Vključevanje v izgradnjo energetskih objektov v Jugoslaviji in

tujini je zahtevalo osvajanje najmodernejših tehnoloških, konstrukcijskih in projektantskih rešitev pri izdelavi hidromehanske opreme. Metalna je zaradi tega razvila svojo raziskovalno dejavnost, povezala se je z znanstvenimi inštituti in zunanji strokovnimi sodelavci. Hitro je v ostri mednarodni konkurenci dosegla visok ugled. V sodelovanju s priznanimi tujimi firmami in domačimi strojnimi tovarnami je Metalna nenehoma širila proizvodni program. Obogatila ga je s proizvodnjo traktorskih prikolice in druge poljedelske opreme, ladijskih pokrovov, ladijskih in luških dvigal, gradbenih dvigal, hidromehanične in druge opreme.

ŠIRITEV DELOVNE ORGANIZACIJE

V opuščnem rudniku premo-ga v Krmelju na Dolenjskem je Metalna odprla obrat za predelavo kovin — tovarno lahkih konstrukcij. Na Senovem pa je leta 1960 zgradila tovarno gradbene opreme, predvsem žerjavov.

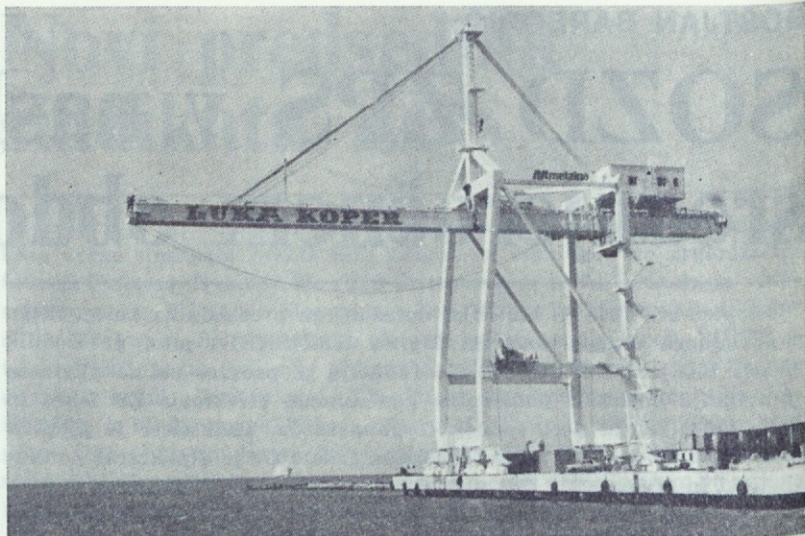
Metalna je bila pobudnica in soustanoviteljica ter kasneje tudi članica različnih poslovnih združenj: Ingre — Zagreb, Rudisa — Trbovlje, Smelta — Ljubljana, pozneje pa je postala še članica sestavljene organizacije združenega dela strojegradnje Slovenija-ZPS (Združena podjetja strojegradnje). Nепrestano se je dograjeval tudi notranji sistem samoupravljanja. Ta proces se je še posebej razširil po gospodarski reformi leta 1965, še bolj pa po sprejemu nove ustave in zakona o združenem delu. Tako je danes delovna organizacija Metalna sestavljena iz devetih temeljnih organizacij in delovne skupnosti skupnih služb. Samoupravno pa je povezana v sestavljeno organizacijo ZPS in je hkrati članica številnih poslovnih združenj.

Glede na napredek v svetu in visoko razvitost tehnologije so delavci Metalne spoznali, da bodo na domačem in tujem tržišču dosegali uspehe samo s takim proizvodnim programom oz. proizvodi, ki zahtevajo visoko stopnjo obdelave, kvalitetne materiale in mnogo raziskovalnega, projektantskega, tehnološkega in organizacijskega znanja. Zaradi tržnih zahtev se proizvodni programi povezujejo v skupine, v tehnološke linije in kompleksne objekte. Takšni proizvodni perspektivi je prilagojena organizacija tozdog. Prav zato je šest proizvodnih, trije so skupnega pomena, na vse pa se navezuje delovna skupnost skupnih služb. Izredno dinamična investicijska dejavnost posameznih temeljnih organizacij in nenehno uvajanje novih proizvodov pa že narekuje razmišljanja o novih oblikah samoupravne organiziranosti Metalne.

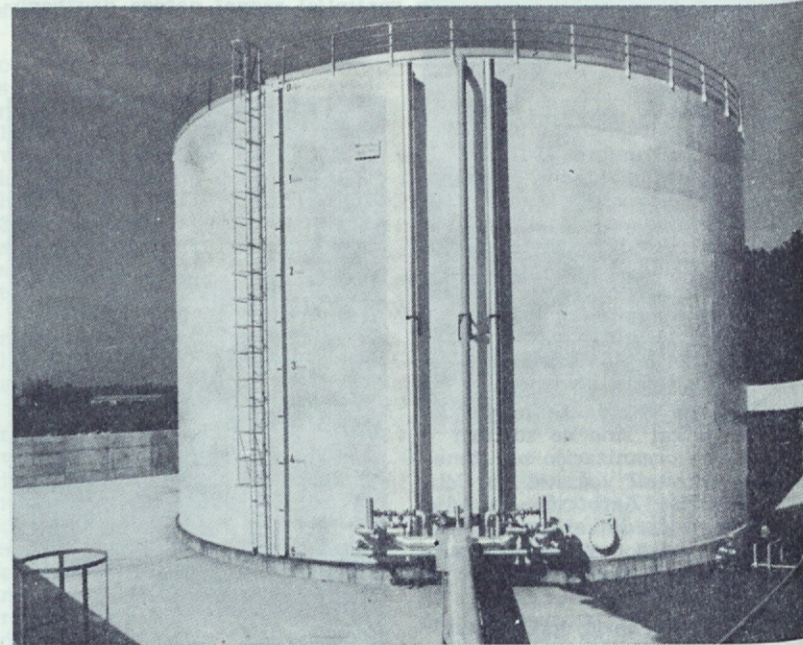
Kljub temu, da so ogromna sredstva vlagali v razvoj delovne organizacije, v nabavo novih modernih strojev in opreme, v izgradnjo proizvodnih dvoran, so delavci Metalne nenehno skrbeli tudi za osebnostni in družbeni standard zaposlenih. Vemo, da lahko le zadovoljen in srečen delavec dosega dobre rezultate. Treba je priznati, da so bila obdobja, ko je stanovanjska izgradnja mnogo preveč kasnila. V zadnjih letih pa se je tudi tu stanje precej izboljšalo. Seveda pa je bila skrb za razvoj proizvodnje nad vsem

ŠTEVILNA PRIZNANJA ZA DELOVNE USPEHE

V vseh procesih, ki so povezani z rastjo in razvojem Metal-

Kontejnarski žerjav v Luki Koper, izdelan lansko leto; pogodba za drugo je že podpisana (Foto: Metalna)

Metalna je bila eden glavnih dobavnikov opreme za tovarno sladkorja v Ormožu (Foto: Metalna)

ne, so pomembno vlogo odigrale organizirane subjektivne sile, na čelu z zvezo komunistov, dobro organiziranim sindikatom, zvezo socialistične mladine in zvezo borcev. Družbenopolitične organizacije sodelujejo pri reševanju vseh vprašanj, od združenih, preko ekonomskih do vseh ostalih. Zrasle so se z delom, so del samoupravljanja, tvorci novih smeri razvoja delovne organizacije.

Metalna je za delovne uspehe skozi desetletja svojega obstoja prejela mnoga priznanja. Delavci so nanje ponosni. Sprejeli so jih od številnih investitorjev po finalizaciji veličastnih objektov. Delavci so ponosni na Kidričeve nagrade, ki so jih dobili posamezniki iz skupine strokovnjakov, nagrade zveze sindikatov, republiških in zveznih organov in zbornic, najbolj pa na orden bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, ki so ga leta 1963 dobili po ukazu predsednika Tita. Sprejeli so še veliko priznanj za svoja vrhunska dela. To so številne elektrarne po Jugoslaviji, Aziji in Afriki. Ponosni so na vsako, tako na prvo — Falo na Dravi, kakor tudi na HE Tarbela Dan v Pakistanu, ki spada med največje na svetu. Metalna je izgradila preko sto pomembnih objektov širom po svetu. Predvsem so to hidroelektrarne, pristaniški in drugi industrijski stroji. Skorajda ni večjega objekta v naši domovini, katerega del ne bi bil Metalnin.

PRODAJA V PETDESET DRŽAV NA VSEH PETIH KONTINENTIH

Metalna danes izvažava v petdeset držav in je prisotna na vseh petih kontinentih. Med prvimi se je usmerila na dežele v razvoju in s tem prispevala k hitrejši izgradnji nerazvitega sveta. Preko Hidrogradnje Sarajevo je s skupino jugoslovanskih podjetij — s tovarno Rade Končar, Litostrojem in drugimi vključena v izgradnjo Hemrem Dam v Iraku. Celotna vrednost pogodbe znaša kar 300 milijonov dolarjev. Poleg hidroelektrarne predvidevajo tudi gradnjo sistema namakanja nekdanje iraške žitnice Mezopotamije. V

Irak bo delovna organizacija letos izvozila tudi gradbene žerjave.

Največji kupec razen Iraka je ZSSR. Tja bomo izvozili mostne žerjave in 160-tonske gradbene izgradnji mini hidroelektrarne v izgradnji mini hidroelektrarn v Nepal in Bangladešu, in to s hidromehansko opremo. Nasploh za Metalno velja, da 50% izvažava v dežele v razvoju. Tako usmeritev bo vodila še naprej in s tem prispevala k zblizevanju Jugoslavije s temi deželami. To pomeni dobro perspektivo in obljublja nadaljnjo rast delovne organizacije. Metalna je v lanskem letu ustvarila prihodek skoraj tri milijarde dinarjev, kar je omogočilo dohodek 3500 delavcem. Nadaljnji razvoj Metalne predvideva širitev proizvodnega programa. S tem ciljem je Metalna pravočasno začela obsežne investicije, ki znašajo 185 milijonov dinarjev. Pretežni del so to lastna sredstva, kar je zahtevalo veliko samoodrekanja.

Doseganje zastavljene dinamične srednjeročnega plana 1976 do 1980 je dalo spodbude prizadevanju kolektivu Metalne, ki že pripravlja srednjeročni plan do leta 1985. V zasnovah so zajete nadaljnje širitve, temelječe na novih programih in doseženem ugledu na tržišču.

Nadvse pomembna je zunanjetrgovinska aktivnost Metalne. Tovarna je bila izvoznik že pred vojno. Obnova domovine v povojnem obdobju pa jo je nekoliko ločila od svetovnega tržišča. Z izvozom je Metalna začela leta 1955, prve pošiljke tujim kupcem so bile vredne samo 78 tisoč dolarjev. Vendar se je izvoz večal iz leta v leto, ker je Metalna tudi v tujini pridobila z investicijsko opremo velik ugled.

Za leto 1980 je torej značilno, da se delavci Metalne zaradi visokih in pomembnih jubilejev pogosteje spominjamo prehojene poti naše delovne organizacije. Vendar pa živimo krepko zasidrani v sedanosti, medtem ko so naša prizadevanja usmerjena v jutrišnji dan. Tako na izkušnjah preteklosti zavestno gradimo trdno prihodnost zase in za generacije, ki prihajajo za nami.

A. Mrdavšič

M
metalna

nja je pomenila zanesljivo uveljavitev na tržišču. Ugodne tržne razmere v teh letih so omogočale nenehno rast obsega proizvodnje in tudi večanje števila zaposlenih delavcev.

Splošna gospodarska kriza po letu 1929 pa se je seveda v veliki meri odražala tudi v razmerah v tovarni. Za to obdobje je značilno izredno močno delavsko gibanje v podjetju. Eden za drugim so si sledili štrajki in delavci so si priborili nekatere osnovne pravice, kot je osemurni delavnik, plačan letni dopust in nekoliko višje mezde. Vendar je bil pritisk na delavski razred iz leta v leto hujši, ves čas pa je bila prisotna tudi težnja po germanizaciji slovenskih delavcev. Toda tuji lastniki in vodstveni kader v tovarni je pri tem nalezl na nepremostljiv odpor in na visoko narodno zavest.

Leta 1938 so v tovarni poleg prej naštetih proizvodov izdelovali še kovinske rezervoarje in cevovode, naprave za rudnike, dvizne konstrukcije in daljnovo-de. V letu 1935 so na primer zgradili prvi v celoti zvarjen most v Jugoslaviji, in sicer železniški nadvoz na Tratinski cesti v Zagrebu. Na tuje tržišče je tovarna prodrla že leta 1930, ko je v Grčiji zgradila šest velikih železniških mostov, težkih 534 ton. Že tedaj so uvajali najmodernejše delovne metode pri gradnji jeklenih konstrukcij v skeletni visoki gradnji s čimer so dosegli visok ugled.

MED VOJNO UNIČEN VEČJI DEL OPREME

Po okupaciji Jugoslavije je tovarno zaplenila nemška vojska in jo leta 1942 priključila Krup-povemu koncernu. Računali so, da bo ta tovarna pomemben člen v industrijski verigi Hitlerjeve vojne industrije. Vendar so se zmotili. Kljub številnim modernizacijam je proizvodnja, namesto da bi rasla, naglo padala.

Hkrati s širjenjem plamena narodnoosvobodilne borbe je bil vse močnejši tudi odpor delavcev v tovarni. Pogosto je prihajalo do sabotaž, okupator pa z zastraševanjem in nasiljem ni mogel zadržati valov odpora. Dosegel je prav nasprotni učinek — vse več delavcev je odhajalo v partizane. Za svetle cilje je padlo mnogo žrtve, ki ostajajo vzor vsem kasnejšim generacijam. Šest padlih delavcev — žrtve fašističnega terorja, katerih imena so vklesana v spominsko ploščo na pročelju sti in odpora delavskega razreda. tovarne, bo večna priča odločno-

Bojna vihra je uničila pretežen del tovarne. Proizvodnja je

ZPS IN NJENE NALOGE V PRIHODNOSTI

Kvalitetnejši razvoj slovenske strojegradnje

V združenih podjetjih strojegradnje smo si zadali nalogo, da v prihodnjem srednjeročnem planskem obdobju dopolnjujemo in povečujemo proizvodnjo na ta način, da vanjo vključimo čim več intelektualnega dela.

S prestrukturiranjem proizvodnje v razvojno, raziskovalno-inventivno proizvodnjo, ob čim večjem doseganju skladnih proizvodov delovnih organizacij v okviru ZPS na eni strani in s proizvodi in storitvami organizacij združenega dela izven ZPS na drugi strani, nameravamo doseči ustrezno družbenoekonomsko vlogo. To je ena izmed najzahtevnejših nalog tekočega in bodočega srednjeročnega planskega obdobja, saj mora strojegradnja postati nosilec tehničnega napredka in kvalitetnih sprememb našega gospodarstva.

Nagel tehnični in tehnološki razvoj v svetu zahteva, da bo treba večjo pozornost posvetiti lastni raziskovalno-razvojni in inventivni dejavnosti. Praksa je pokazala, da dosega proizvajalci, ki so plod lastnega ustvarjalnega dela, na trgu zavidljive ekonomske učinke.

V prihodnjem srednjeročnem obdobju se moramo intenzivneje usmerjati v gradnjo kompleksnih objektov z inženiringom, kjer morajo nastopati ZPS kot subjekt in nosilec poslovnih akcij in odločitev. Prvi in ne zadnji tak primer je uspešna izgradnja tovarne sladkorja v Ormožu, kjer je nastopil ZPS kot pogodbeni partner investitorja, pri čemer je združil vse domače dobavitelje in storitve ter izpeljal izvedbeni inženiring.

Tovarna je uspešno prestala prvo preizkušnjo ter dobavila našemu tržišču sladkor in druge stranske proizvode, potrebne okoljskim kmetovalcem in drugim porabnikom.

Nova jeklarina na Jesenicah, katere izgradnja je predvidena v prihodnjem srednjeročnem obdobju, bo vsekakor velik prispevek jesenjskih železarjev k skrbi tržišča s kvalitetnejšimi jekli. Strokovni delavci v skupnih službah ZPS so v sodelovanju s strokovnjaki iz naših delovnih organizacij pripravili ponudbo, ki z obema tujima partnerjema, Lectromeltom iz Združenih držav Amerike in Vöest Co. Alpine iz Avstrije, zajema vso razpisano opremo, poleg tega pa še vse jeklene konstrukcije za hale, žerjave in montažna dela. Izmed več kot trideset ponudnikov s celega sveta je naša ponudba prispela v izbor devetih ponudnikov, kjer bor srečamo znane tuje firme, lahko srecamo Danielem, PEC in druge. Končni izbor dobavitelja bo znan do konca marca 1980. Ne glede na to, katera firma bo izbrana za končnega dobavitelja, nam je investitor zagotovil, da bo ZPS v vsakem primeru združeval domačo strojegradnjo in nastopil kot pogodbeni partner investitorja.

Strokovni delavci v skupnih službah ZPS pripravljajo še nekaj ponudb za kompleksne objekte, ki bodo aktualni v tem in prihodnjih letih. Tukaj moramo omeniti hidroelektrarno Mavčiče, ki bo med drugimi dajala del svoje energije tudi novi jeklarini na Jesenicah. Naša prijava na natečaj sposobnosti ponudnikov je natečaj na ugoden odmev pri investitorjih in predstavnikih Elektroindustrije Slovenije. Prijavili smo se za izvajanje vseh del, razen gradbenih, pri čemer imamo namen združiti in dobaviti opremo Litostroja, Metalne in Rade Komčarja. Razpis za obe Peltonovi turbini z regulacijsko opremo je že objavljen. Investitorju, to je Savskim elektrarnam, bo potrebno ponuditi kvalitetno opremo in storitve z optimalnimi pogoji v obliki obširne in vzorno urejene skupne ponudbe.

Termoelektrarna Plomin ima načrtu izgradnjo drugega bloka moči 200 MW. Tukaj nastopamo zaradi specifične situacije skupaj z Uljanikom iz Pulja, ki bo nosilec skupne domače ponudbe. Tuji partner in nosilec tehnoloških garancij bo predvidoma

firma Ansaldo iz Italije v sodelovanju z nemško firmo Steinmuller. Za glavnega in odgovornega dobavitelja parnega kotla predstavlja gorivo precejšen tehnološki problem. Investitor posveča največ pozornosti prav temu delu opreme, ker ima slabe izkušnje pri bloku I. V dogovoru z investitorjem skušamo zaradi tega navezati stike s tisto firmo iz tujine, ki je pripravljena na osnovi svojih referenc zadovoljivo rešiti ta problem. Strokovne službe ZPS bodo izdelale skupno ponudbo, kjer bodo sodelovali Litostroj, Metalna, Projekt in Hidromontaža.

Tudi ostali objekti, kot so tovarna soli v Portorožu, tovarna aluminija v Kidričevem, cementarna v Trbovljah, čistilne naprave za področje Ljubljane, tovarna kostne moke v Murski Soboti itd. zahtevajo izredno aktivnost skupnih služb ZPS in pripravljenost na sodelovanje v naših delovnih organizacijah. Le na ta način bomo lahko ZPS v skladu s srednjeročnim planom usposobili za nosilca pri gradnji kompleksnih objektov in dosegli še večjo uveljavitev naše strojegradnje na tržišču.

Težimo za tem, da bi imeli naši proizvajalci in oprema, ki jo dobavljamo v sestavi kompleksnih objektov ali pa samostojno, čim višjo kvaliteto in tehnološko raven. Zaradi tega in pa zaradi želje po napredku predvidevamo v prihodnjem srednjeročnem obdobju precejšnje posodobitve in specializacije.

Na področju proizvodnje energetske opreme predvidevamo povečanje in dopolnjevanje proizvodnje turbin oziroma hidroelektrarn, osvajanje proizvodnje za opremo termoelektrarn in jedrskih elektrarn. Na tem področju imajo naše delovne organizacije že precej izkušenj, saj so dobavljale opremo za domači in tuji trg v splošno zadovoljstvo kupcev.

Proizvodnja procesne opreme, kjer dosegamo zavidljive rezultate, bo prav tako deležna pospešenega razvoja in pozornosti. Poseben poudarek je namenjen kemijski in farmacevtski industriji ter industriji za varstvo okolja ter predelavo sekundarnih surovin in odpadkov.

S specializacijo proizvodnje posameznih sklopov za industrijo gradbenega materiala bodo dani pogoji za povečanje proizvodnje in dobavo modernih tehnoloških linij za cementarne, separacije, asfaltne baze ter za notranji in zunanji transport.

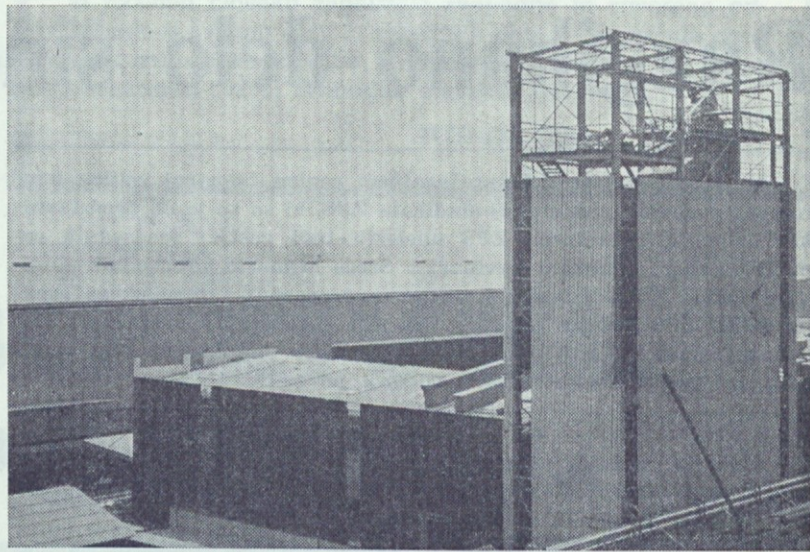
S posodabljanjem in dopolnjevanjem sedanjih proizvodnih zmogljivosti nameravamo povečati obseg in dobave za prehranbeno industrijo, kjer smo si že ustvarili ime na tržišču. Isto velja za industrijo kmetijske mehanizacije, ki je na našem in na zunanjem trgu iskano blago.

Med naše pomembnejše razvojne naloge sodi tudi pospešen razvoj proizvodnje težkih obdelovalnih in preoblikovalnih strojev, opremljenih z numeričnim krmiljenjem.

Z vsem tem skušamo postopoma doseči takšno raven produktivnosti dela, da se bomo lahko trajno in enakopravno vključevali v mednarodno delitev dela. Do-

sežena stopnja razvitosti naše strojegradnje omogoča, da si organizacije združenega dela na osnovi dohodkovnega in poslovnega povezovanja na novih družbenoekonomskih osnovah zagotovijo konkurenčen nastop na zunanjem trgu v okviru neke kompleksne ponudbe.

Pogoj za hitrejši prodor na zunanji trg in za kvalitetnejši razvoj slovenske strojegradnje je višja stopnja povezanosti in organiziranosti v skladu z določili zakona o združenem delu. Različne oblike poslovnega sodelovanja in dohodkovno povezovanje predstavlja novo kvaliteto in možnosti za večje vključevanje domače strojegradnje pri izvajanju posameznih projektov. Tega se zavemo tudi v naši sestavljeni organizaciji združenega dela, zato intenzivno sodelujemo z Gospodarsko zbornico Slovenije ter se sporazumevamo za oblike in

V ozadju hala za skladiščenje in polnjenje sladkorja v novi tovarni v Ormožu

način vključevanja strojegradnje, od idejne zasnove do izvedbe posameznega kompleksnega investicijskega objekta.

Kot nosilec razvoja strojegradnje v Sloveniji bo SOZD ZPS s pomočjo samoupravnega dogovarjanja, s tesnejšim povezo-

njem, z delitvijo programov, s specializacijo posameznih temeljnih organizacij združenega dela z dosedanjimi in bodočimi uspešnimi skupnimi vlaganji dela in sredstev zagotovo kos nalogam, ki so pred nami.

B. Radošević

ZPS ponudil kompletne dobave za jeklarino

Ena največjih slovenskih investicij v prihodnjem srednjeročnem obdobju je prav gotovo objekt nove Jeklarne 2 na Jesenicah. Izgradnja tega objekta je osnova za pridobitev in povečanje proizvodnje kvalitetnih in plemenitih vrst jekel. Naša celotna kovinska industrija in strojegradnja namreč vedno bolj čutila pomanjkanje tega materiala na našem domačem tržišču.

Projekt kompletne jeklarne z elektroobločnimi pečmi predvideva v prvi fazi izgradnje letno proizvodnjo 450.000 ton jekla. Dimenzijski asortiman je 410.000 ton kontinuirano odlitih slabov širine od 800 do 1.600 mm in debeline od 140 do 250 mm ter 40.000 ton blokov v teži od 7 do 9 ton. Druga faza izgradnje pa predvideva še nadaljnjo razširitev proizvodnih zmogljivosti za 300.000 ton letno v obliki gredic.

Jeklarina bo proizvajala kvaliteta jekla naslednjih glavnih skupin:

- silicijeva elektropročevina na (dinamo in trafo jeklo),
- nerjaveča jekla (avstenitno in feritno jeklo),
- nizkoogljikna nesilicirana jekla,
- mikrolegirana konstrukcijska jekla,
- nizkoogljikna jekla,
- globoki vlek, pomirjen z aluminijem,
- ogljikova jekla

Med osnovno opremo jeklarne, ki bo imela tak proizvodni program, spadajo dve elektroobločni peči z zmogljivostjo 100 ton na saržo s transformatorji ter napravami za zaščito proti prahu in hrupu, naprava za izvenpečno metalurgijo, naprava za prepihanje jekla z argonom, dve napravi za kontinuirano vlivanje slabov, naprave za vlivanje jekla v kokile, naprave za čiščenje slabov, naprave za regulacijo kompenzacije moči, procesni računalnik za vodenje metalurških procesov in energetike, oprema za varstvo okolja ter razna pomožna oprema.

Javni razpis za osnovno opremo jeklarne je bil objavljen v Uradnem listu SFRJ, št. 31/79, dne 6. 7. 1979. Po dogovoru z našimi delovnimi organizacijami, ki so se zanimalo za izdelavo tega projekta, smo v delovni skupnosti ZPS prevzeli nalogo izdelati obširno in kvalitetno ponudbo za razpisano opremo, s tem, da to ponudbo še razširimo z vključitvijo žerjavov, jeklenih konstrukcij za hale in z montažnimi deli. Pri izdelavi ponudbe smo bili v stalnem stiku z našimi delovnimi organizacijami Gosolom, Litostrojem, Metalno. Projektom in STT, ki so nam dostavile delne ponudbe za posamezni del opreme, za katero so se opredelile na skupnem sestanku. Pretežni del opravil pri izdelavi

ponudbe pa je prevzel Smelt, ki nam je poleg tega s svojimi strokovnjaki priskočil na pomoč tudi pri izbiri partnerja iz tujine. Na osnovi dogovorov in stikov, ki jih je organiziral Smelt, smo se sestali s predstavniki ameriške firme Pennsylvania Engineering Corporation in s predstavniki njihove specializirane tovarne za izdelavo elektropeči, s firmo Lectromelt. Dogovorjeno je bilo, da nam Lectromelt preda predloge in podatke, potrebne za izdelavo ponudbe in da prevzema celotno funkcionalno in tehnološko garancijo. Z avstrijsko firmo Vöest C. Alpine, ki je prevzela funkcionalno in tehnološko garancijo za obe napravi za kontinuirano vlivanje slabov, smo navezali stike sami. Ponudbo smo izdelali v dveh variantah (z eno oziroma z dvema napravama za kontinuirano vlivanje slabov) ter jo oddali v predpisnem roku do 3. novembra 1979.

Naša ponudba, ki obsega tehnico-tehnološki in komercialno-financijski del, zajema tuji in domači del dobav. Tuji del je ovrednoten z 28,6 milijona dolarjev ter zajema bazični inženiring, opremo in nadzor. Jugoslovanski del dobav, kjer bodo sodelovali tuji partnerji izven naše sestavljene organizacije združenega dela in ki obsega tehnološko opremo, jeklene konstrukcije za hale, dvigala in montažna dela, znaša 1.793,3 milijona dinarjev. Omenjene cene veljajo pri varianti z dvema kontinuiranimi napravama za vlivanje slabov. Dobavni rok za naše dobave je december 1982, pod pogojem, da se pogodba podpiše in stopi v veljavo s 1. julijem 1980. Dinamika dobav ZPS je naslednja:

- jeklene konstrukcije za hale od 1. 1. 1981 do 31. 12. 1981,
- dvigala od 1. 7. 1981 do 1. 8. 1982,
- tehnološka oprema od 1. 7. 1981 do 31. 12. 1982,
- montažna dela od 1. 3. 1981 do 31. 12. 1982.

Celotna investicijska vrednost nove jeklarne je ocenjena na 5,1 milijarde din (stanje 4. četrtletje 1979). Finančna konstrukcija tega posla je zaključena in predvideva naslednje finančne vire: združena sredstva delovnih organizacij in SOZD Slovenske železarne, združena sredstva sovlagateljev, tuje

in domače bančne kredite ter tuje in domače komercialne kredite.

Komisija za razpis Jeklarne 2, ki jo je formiral investitor v skladu z zakonskimi določili, je do predvidenega roka prejela več kot dvajset kompletnih in nekompletnih ponudb.

Ugotovila je, da nudi kompletno opremo po objavljenem razpisu več ponudnikov. Naša ponudba je prispela v prvi ožji izbor devetih ponudnikov, ki jih navajamo po abecednem redu: Danieli, Demag, DEC, Italimpianti, Nissho Iwai, PEC Tjažpromexport, Vöest C. Alpine in ZPS. Komisija je z vsemi ponudniki organizirala področje. Rezultate teh razgovorov bo razpisna komisija ovrednotila in predlagala najožji izbor ponudnikov, v katerem bo razpravljala projektne svet, ki ga sestavljajo predstavniki investitorja, Ljubljanske banke, SISEOT, RKEOT in strojegradnje. Predvidevamo, da bo ta najožji izbor ponudnikov znan že v mesecu marcu 1980.

Konec januarja 1980 je ZPS pripravil predlog pristopa k izgradnji Jeklarne 2 in ga posredoval investitorju. Predlog zajema celotno investicijsko izgradnjo jeklarne in je razdeljen na tri pakete aktivnosti, ki vključujejo naloge in opravila izvajalcev pri izgradnji objekta, od nakupa know-how do izvajanja gradbenih del. Po tem našem predlogu bi bil ZPS v primeru izbire kateregakoli tujega partnerja nosilec aktivnosti za izdelavo tehnične dokumentacije po osnovah dobavitelja bazičnega inženiringa, nosilec dobav domače, jugoslovanske opreme in izvajanja montažnih del za domačo in tujo opremo ter nosilec izvedbenega inženiringa. Vsa ta dela bi ZPS izvajal s svojimi delovnimi organizacijami in ostalimi partnerji iz Slovenije in Jugoslavije.

Naš predlog je investitor podrobno preveril in nam odgovoril, da se načelno strinja z načinom našega pristopa k izgradnji Jeklarne 2, pri čemer si zagotavlja odločanje po izbiri domačih dobaviteljev dobav opreme in storitev, kar smo v našem konceptu tudi predlagali. Trenutno tečejo med ZPS in Železarno Jesenice razgovori o načinu vključevanja dobaviteljev opreme in projektantskih organizacij v paket, katerega nosilec bo naša SOZD ZPS.

Mislimo, da bomo na ta način pri gradnji Jeklarne 2 maksimalno vključili našo domačo strojegradnjo, in sicer v obojestransko zadovoljstvo tako investitorja kakor tudi naših organizacij, ter s tem prispevali k izravnavi naše zunanjetrgovinske bilance.

B. Radošević

Razgibano delo sindikata

15. marca je bila v Izobraževalnem centru Litostroj volilna konferenca osnovnih organizacij sindikata ZPS, ki so se je ob predstavniških delovnih organizacij ZPS udeležili tudi gostje: predsednik republiške zveze sindikata kovinarjev Srečo Mlinarič, predsednik sindikata občine Šiška Vukašin Lutovac in predsednik kolegijskega organa SOZD ZPS Boštjan Barborič. Na seji je dosedanji predsednik sindikata tovariš Milan Vidmar podal poročilo o dosedanjem delu sindikata, iz katerega objavljamo naslednji povzetek:

»Preteklo mandatno obdobje lahko označimo kot obdobje zelo aktivne razgibanosti in delovanja sindikatov na vseh področjih. Vse delo je slonelo na temeljih in usmeritvah, ki so bile sprejete na 9. kongresu ZSS, 8. kongresa ZSJ, 1. konferenci ZSS ter na

podlagi predlogov in zaključkov RZ ZSS. Še posebej je naše delo zaživelo po akciji RO ZSS, ki so posvetili veliko pozornost prav sindikatom in njihovim delovanjem v SOZD. Po tem so bile razrešene mnoge nejasnosti glede organiziranosti našega sozda in delovanja sindikata.

Zimska tekmovanja na Arehu

Metalna iz Maribora, ki v letu 1980 praznuje 30 let samoupravljanja in 60 let svojega obstoja, je 1. in 2. februarja gostila športnike delovnih organizacij sozda združenih podjetij strojegradske Slovenije. Ze šestih zimskih športnih iger so se udeležili tekmovalci vseh članic sozda, razen novogoriškega Gostola. Na Arehu na Pohorju se je za odličja borilo 370 udeležencev. Igre niso bile le merjenje športne moči, temveč tudi tovariško srečanje delavcev sozda, ki vse prereditko najdemo priložnost, da se pogovorimo, izmenjamo izkušnje in se globlje spoznamo.

Na startu tekačev

Tako, najhujše je mimo — kam sem se pa uvrstil?

Priznanje za najboljše — razglasitev rezultatov

V preteklem obdobju smo se vključevali v vsa področja dela, še posebej tam, kjer je bila naša aktivnost najbolj potrebna. Tako smo sodelovali pri sprejemanju in obravnavanju večine pomembnih dokumentov sozda, ki so jih morale sprejeti vse delovne organizacije, najaktualnejše področje dejavnosti danes pa je uresničevanje družbenoekonomske politike gospodarske situacije v letošnjem letu. Ker smo v zadnjem času veliko govorili in pisali o dokumentih na ravni sozda, je bil naši samoupravni organiziranosti in samoupravnim aktom posvečen poseben sestanek s predstavniki RO ZSS ter republiškim predsednikom, pravobranilcem samoupravljanja Mitjem Svabom. Po kritični analizi smo sprejeli dogovor o skupnem sodelovanju pri reševanju te problematike in o usklajitvi nekaterih aktov, ki so ali zastareli ali nedorečeni.

V zvezi sindikatov moramo že na samem začetku leta pokazati več aktivnosti na področju gospodarjenja in planiranja, če hočemo, da bo družbeni dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1980 tudi realiziran. Težki pogoji gospodarjenja in nestabilna politična situacija nam ne smejo vzeti poguma in moči, da ne bi dosegli zastavljenih ciljev. Še nadalje moramo krepiti vlogo samoupravljanja in odločanja delavca o rezultatih dela in razporejanju ustvarjenega dohodka. Ob pregledu samoupravnih aktov s tega področja smo ugotovili, da znotraj delovnih organizacij ZPS nismo povsod dosledno upoštevali meril za delitev dohodka po ustvarjenem prispevku, še manj pa vsaj približno poenotenje meril za oceno posameznih del in opravil. Poenotenje meril bo gotovo tudi prispevek k stabilnejšemu gospodarjenju. Dograjevanje teh sistemov v temeljnih organizacijah združenega dela in v njihovih medsebojnih povezavah teh dejavnosti pa je ena najpomembnejših nalog, ki lahko prispevajo k večjemu in boljšemu motiviranju delavcev za boljše gospodarjenje. Po drugi strani pa ugotavljamo tudi neskladnost planskih aktov (plan za leto 1980), precejšnjo usmerjenost v izvoz in prevelike zahteve po uvozu. Takšnih slabosti pa si v zaostreni politiki gospodarjenja prav gotovo ne moremo privoščiti.

Prizadevali si bomo izpeljati ukrepe, ki so zapisani v družbenem dogovoru o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1980:

- hitreje združevati delo in sredstva na dohodkovni povezavi,
- racionalneje izrabljati proizvodne zmogljivosti na podlagi specializacije in delitve programov,
- povečati izvoz, uporabiti več domačih surovin in podobno.

K uresničitvi dane pobude republiškega odbora sindikatov o pristopu k izdelavi lastnega pannožnega sporazuma smo pristopili na tematski konferenci 9. in 10. novembra v Novi Gorici. Tu smo po predhodnem dogovoru poslušali razprave o vrednotenju minulnega dela, o metodologiji za izdelavo razvida del in nalog, o osnovah in merilih za delitev OD, o kvaliteti in gospodarnosti, o metodologiji za vrednotenje del in nalog ter o sistemu OD v delovnih organizacijah Metalna.

Da bi dosegli zadovoljiv učinek, moramo pri tej nalogi stremeti za skupnim izhodiščem, dogovorjenimi v samoupravnem sporazumu sestavljene organizacije združenega dela. Moramo si prizadevati, da ne bomo ocenjevali delavčeve osebnosti, temveč predvsem uspešnost in posameznikovo kvaliteto dela.

Vse premalo pa dajemo tudi spodbud in moralnih priznanj ustvarjalnosti pri delu, zato moramo racionalizacije in inovacije čimprej opredeliti tudi v naših samoupravnih aktih na ravni sozda ZPS. Zato moramo čimprej pristopiti k izdelavi pravilnika o inovacijah in racionaliza-

V spomin

V prvih mesecih letošnjega leta je po težki bolezni v 41. letu starosti za vedno zapustil delovno organizacijo »IKOS« Kranj njen glavni direktor JOSIP ŠTIRN, dipl. inž. Z njim smo izgubili odličnega strokovnjaka in gospodarstvenika pa tudi dobrega in iskrenega sodelavca in prijatelja, v trenutku, ko so se začeli po skoraj desetih letih njegovega dela v kolektivu kazati rezultati njegovih naporov in prizadevanj.

V DO IKOS je prišel že ob združitvi delovnih organizacij KOVINAR in TOSO leta 1970 kot mlad, obetaven strokovnjak, v dobi, ko je človek na vrhuncu ustvarjalne moči.

Njegov prihod na mesto glavnega direktorja pred desetimi leti je bil povezan s težkimi preizkušnjami in poslovnimi odločitvami, kajti delovna organizacija je bila tedaj v nezavirljivem položaju. Kljub velikim težavam pa je s svojo sposobnostjo, optimizmom in odločnostjo, ki jo je izžarevala vsa njegova osebnost, uspel ob sodelovanju vseh zaposlenih v sorazmerno kratkem času modernizirati proizvodnjo, povečati zmogljivosti, izboljšati kvaliteto izdelkov, posebej pa še obnoviti zunanjetrgovinsko dejavnost in ji dati nove razsežnosti. Posledice teh prizadevanj niso izostale. Kmalu je delovna organizacija postala

znana ko uspešen izvoznik v mnogih deželah sveta.

To je bilo veliko delo. Nikdar ni klonil, smelo se je spoprijel z vsemi problemi, ki so se pojavljali. Mnogo ur je preživel v podjetju ali na poslovnih sestankih doma in na tujem in pri tem ni gledal na čas. Jasen mu je bil cilj in počasi, toda zanesljivo se mu je približeval. Vedno je bil pripravljen pomagati in svetovati, najsi bo najožjemu sodelavcu ali delavcu za strojem.

Znal je povzdigniti glas, kadar je bilo to potrebno, znal pa je tudi z blago besedo zgladiti vse spore. Zavedal se je, da sta le enotnost in razumevanje porok za boljši jutrišnji dan.

Poleg svojih obveznosti kot glavni direktor pa je z enako požrtvovalnostjo opravljal tudi druge odgovorne dolžnosti. Bil je delegat pri občinski skupščini Kranj, član izvršnega odbora občinskega sklada skupnih rezerv SO Kranj, član odbora za uvoz opreme pri Gospodarski zbornici Slovenije, predsednik meddržavnega odbora za sodelovanje med Jugoslavijo in NDR v okviru Gospodarske zbornice SRS, član sveta direktorjev ZPS, član poslovnega odbora Tekstilmašine Beograd, član poslovnega odbora Jugotekstila in Rudisa.

Danes Josipa ni več, ni več strokovnjaka, prijatelja, človeka in komunista. Na njegovi mizi so ostali popisani papirji, ideje in načrti, ki jih je snoval, pa bodo živeli dalje. Ne sliši se več korak, njegova odločna, a blaga in preišljena beseda. Za vedno se je zaprla knjiga njegovega življenja. Prenehalo je biti srce marljivega, ambicioznega in plemenitega človeka.

Vsi čutimo za njim veliko praznino in izgubo, nemo se mu zahvaljujemo za vse, kar je storil.

Spomin na njega in njegova dela pa nas obvezuje, da ga nikoli ne pozabimo.

V. Zadnikar

cijah, kar bo tudi naš prispevek k stabilizaciji gospodarstva.

Posebno področje našega delovanja je posvečeno planiranju. Tematska konferenca sindikata ZPS, ki je bila posvečena planiranju v ZPS, je podrobno obravnavala vse dokumente za sestavo letnega, srednjeročnega in dolgoročnega planiranja. Iz sklepov, ki so bili sprejeti, je bila vidna pravilna usmeritev, sprejet pa je bil tudi dogovor o posameznih dokumentih. Sklenili smo, naj letni plani sozda ne predstavljajo seštevka posameznih planov delovnih organizacij (članic sozda), temveč naj bodo nova oblika planiranja, iz katere bo možno razbrati jasne cilje sozda in njegovo usmeritev.

Pri obravnavi smernic za srednjeročno planiranje nam je služila predvsem analiza strokovnih službi DS ZPS o bodoči usmeritvi sozda. Ta dokument smo podrobno obravnavali v vseh delovnih organizacijah in ga dopolnili z različnimi pripombami, sedaj pa je dokončno sprejet kot dokument bodoče usmeritve SOZD ZPS. Vzporedno s tem konceptom pa je bil oblikovan tudi srednjeročni načrt za obdobje 1981—1985. Srednjeročni načrt še ni dokončno izdelan, saj je povezan še z drugimi področji dela. Dopolnjen bo s sprejemom dodatnih dokumentov in ostalih aktov na ravni delovnih organizacij, od katerih jih je ravno sedaj nekaj še v obravnavi. Sem so všteti dokumenti o organiziranju interne banke, marketinga in drugi.

Stabilizacijski ukrepi so precej spremenili tudi naše planske dokumente, iz katerih je bilo jasno razvidno, da je bila predvidena premajhna rast produktivnosti — ob upoštevanju modernizacije

strojnega parka. Po drugi strani pa so dokumenti predvidevali preveliko rast zaposlovanja.

Ob koncu je vsekakor prav, da se dotaknemo tudi vprašanja združenja 10-odstotnih sredstev amortizacije. Zbiranje teh sredstev je imelo zelo pozitiven odmev in korist za namen, v kakršnega smo jih zbirali. Čeprav to niso prav velika sredstva, smo le usposobili nekaj manjših delovnih organizacij, da so uredile nekaj neprimernih prostorov za delo, z delom teh sredstev pa smo tudi posodobili tehnološko opremljenost v dokaj zastarelem tehnološkem postopku. Ne nazadnje pa smo s temi sredstvi tudi oplemenitili tisti del sredstev, ki jih zberejo same delovne organizacije, in s tem dali sozdu jamstvo za pridobivanje denarnih posojil preko bančnih ustanov. Res pa je, da je morda ta delež zbiranja sredstev še premajhen glede na cilje, ki jih imamo.

Glede gospodarjenja in izvrševanja planskih obveznosti lahko z zadovoljstvom ugotavljamo, da je bilo v preteklem obdobju izvrševanje planskih obveznosti zelo pozitivno. Ze vrsto let spoznavamo, da med nami ni bilo delovne organizacije, ki bi poslovala z izgubo. Če pri tem upoštevamo še specifičnost naše panoge in krizo na svetovnem tržišču, ki vlada v strojegradnji, smo lahko tega uspeha še bolj veseli.

Ob vsem tem pa je bil sindikat v preteklem obdobju precej aktiven tudi na področju kulture, športa in rekreacije ter na drugih področjih dela. Dosedanje delo sindikata je bilo plodno in uspešno in prepričani smo, da bo tako ostalo tudi v bodoče, je zaključil tovariš Vidmar.

SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE ZPS

LITOSTROJ

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE TITOVİ ZAVODI LITOSTROJ LJUBLJANA
LETO XXI. 6. MAJA 1980 POSEBNA ŠT.

Z ukazom št. 119
je predsednik republike
27. 8. 1977 odlikoval
Titove zavode Litostroj
z redom dela z rdečo zastavo.

Naša moč je v socialističnem samoupravnem sistemu, ki našemu človeku zagotavlja svobodno in suvereno odločanje o svojem delu in rezultatih dela, ki ga varuje pred vsakršno obliko zlorabe in nasilja, pred vsem, kar ovira vsestranski razvoj svobodne človeške osebnosti.

TITO (XI. kongres ZKJ, 1978)

DELAVCI TITOVİH ZAVODOV LITOSTROJ:

»OBRAZ, KI BO ŽIVEL V NAŠEM SPOMINU«

TITO MED NAMI — 1. SEPTEMBRA 1947 OB OTVORITVI TOVARNE...

USTAVILO SE JE SRCE VELIKANA

V globoki žalosti smo presunjeni, saj je bil Tito del našega vsakdanjega življenja in svetovnega dogajanja. Toda delo, ki ga je Tito opravil za naše narode in človeštvo, vse, kar je zgradil skupaj s svojim ljudstvom — vse to je tukaj, vse to je prisotno v vseh porah našega življenja, vse to bo ostalo, se razvijalo, dokler bomo hodili naprej po poti, ki nam jo je začrtal v bodočnost Tito. To pa je naša pot in naša obveza je, da ohranimo in razvijamo bogastvo, ki je naša svobodna lepa domovina, naše bratstvo in enotnost, naša socialistična samoupravna ureditev, naš velik mednarodni ugled, naša sreča. Tako bo Tito vedno z nami, tako bomo tudi črpali moč za nove napore in premagovali težave, kot smo jih doslej.

Tito! Bil si naša preteklost in si naša sedanost, a si tudi naša bodočnost!

... IN KO JE STEKLA PRVA LITINA

V SRCE SE NAM JE ZAREZALA BOLEČINA

V naše življenje, v vse nas se je z vso ostrino zarezala velika bolečina ob novici, da je umrl tovariš Tito. Tito — predsednik Socialistične federativne republike Jugoslavije, Tito — predsednik Zveze komunistov Jugoslavije, Tito — vrhovni komandant Jugoslovanske ljudske armade, Tito — revolucionar, Tito — neomajen bореc, humanist, Tito — eden od ustanoviteljev gibanja neuvrščenih, Tito — naš prvi državljani, Tito — državljani sveta. Vse to in še mnogo drugega je bil tovariš Josip Broz Tito. V teh trenutkih občutimo v svojih srcih predvsem izgubo tovariša Tita kot človeka, ki nam je pokazal pot v napredek, ki nas je po tej težki poti vodil, ki je nesebično razdajal sebe, človek, ki smo mu zaupali in ki nikdar ni zapravlil našega zaupanja. Skratka Tito, ki je mislil na nas vse, Tito, ki je vzpodbudil v najbolj surovih časih fašizma pri jugoslovanskih narodih in narodnostih kar je dobro, plemenito, da je to vzplamenelo v zanos bratstva, človečnosti, svobode in postalo temelj našega povojnega razvoja.

Danes čutimo v sebi veliko bolečino, saj niso bile nikdar prazne besede, ki smo jih tolikokrat izgovorili: »Mi smo Titovi — Tito je naš.« Kako nas ne bi presunila novica o smrti tovariša Tita, ko pa je Tito del nas vseh, ki smo izgubili del sebe. V naše obraze in naša srca se je zarisala žalost tako kot pri vsakomur, ki izgubi svojega najbližjega, najdražjega. In Tito je bil nam vsem tako zelo blizu.

TITO — ČLOVEK NAŠEGA ČASA

Titovo življenje in delo, ustvarjeno za ljudstvo, za delavski razred, za vse delovne ljudi, za vse človeštvo, je težko pregledati in prikazati v vsej njegovi veličini. Zgodovina socialistične Jugoslavije je bila v preteklih desetletjih zgodovina Titovega življenja in delovanja. Prek te, v predvojnem delavskem gibanju in v vojni vihri porojene socialistične Jugoslavije pa je Tito soustvarjal zgodovino povojnega sveta kot eden najvidnejših državnikov, mislecev, borcev za mir in srečo vsega človeštva.

Svojo življenjsko pot je pričel kot eden v brezimni množici leta 1892. Rodil se je kot sedmi otrok družine, ki se je komaj preživljala iz dneva v dan, čeprav sta starša, revna kmeta, garala od zore do mraka. Josip Broz Tito je zrasel iz upornih tal Hrvatskega Zagorja, kjer so se ljudje stoletja borili proti nasilnemu izkoriščanju gospode, kjer je legendarni Matija Gubec pred stoletji povedel ljudstvo v upor. Zgodovina teh uporov se je prenašala iz roda v rod kot težnja po svobodi, kot težnja po pravičnejšem svetu.

Mladi Jože je preživljal otroštvo med kmečkimi opravili in šolo s svojimi radostmi in skrbmi. Prvi korak v svet je napravil, ko se je šel učiti za ključavničarja v Sisak. Tu se je srečeval in zblizal z naprednimi delavci-pomočniki, ki so bili politično že osveščeni in vključeni v delavsko Socialdemokratsko stranko ter v sindikalno gibanje. Bral je knjige o socializmu. Ko je odšel iskat delo v Zagreb, se je tam tudi sam vključil v delavsko organizacijo in v Socialdemokratsko stranko. Težko je bilo takrat dobiti delo. Josip Broz ga išče v Ljubljani, Trstu, zopet v Zagrebu, ga najde za nekaj mesecev tukaj in potem v Kamniku, v tovarni kovinskih izdelkov, ki nosi danes ime Titan. Po propadu te tovarne gre na Češko, potem v Nemčijo, pa na Dunaj. Preživlja pot delavca-proletarca, ki ima danes delo za borno plačo, jutri pa je na cesti, ki prepešači stotine kilometrov, da ga za nekaj časa zopet najde, kajti za vlak ni denarja. To življenje je bilo polno trpljenja in stradanja. Toda to surovo življenje, taka mladost je bila za Josipa Broza velika šola borbenosti, vztrajnosti, doslednosti, razgledanosti, osveščenoosti delovnega človeka, tako potrebnih lastnosti za veliki čas, ki je prihajal.

Ko je izbruhnila prva svetovna vojna, je bil Josip Broz vpoklican v avstroogrsko vojsko. Vedel je, da je to vojna, ki prinaša korist imperialističnim silam in bogatašem. Zato je govoril proti vojni. Takoj so ga zaprli, potem pa poslali na fronto, v Galicijo, v Karpate. Tam je bil težko ra-

njen, v ruskem ujetništvu pa je prebolel še tifus. V borbi za življenje je zmagal. Do oktobrske revolucije leta 1917 je delal v raznih krajih carske Rusije, tudi v Sibiriji. Veliko je bral in se družil s proti carsko razpoloženimi ljudmi.

Oktobrske revolucije se je udeležil kot pripadnik Rdeče internacionalne garde, ki so jo sestavljali vojni ujetniki. Zavedal se je, da to ni boj samo delavskega razreda Rusije, ampak da gre za socialistično revolucijo.

Leta 1920 se je Josip Broz vrnil v novo državo, kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Pod vplivom zmagovite oktobrske revolucije je prišlo v tej državi do porasta socialističnega gibanja. Josip Broz stopi v vrste Komunistične partije Jugoslavije in politično deluje, še odločneje potem, ko je bila Komunistična partija Jugoslavije prepovedana in ko so postali pogoji za revolucionarno delovanje še težji. Josip Broz se je v tem boju za pravice in boljše življenje delavcev kalil v Kraljevici, Zagrebu, Beogradu in drugod. Organiziral je stavke, delal v sindikatih in v partijski organizaciji. Med delavci je bil priljubljen kot sposoben delavec in borben pa pravičen človek. Buržoazna oblast pa je v njem videla nevarnega človeka, zato ga je zaprla. A to ni zlomilo volje revolucionarja. Josip Broz je po odhodu iz zaporar nadaljeval svoje politično partijsko in sindikalno delo. Med drugim je postal član mestnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije v Zagrebu.

V tistem času se je v Komunistični partiji Jugoslavije uveljavilo frakcionaštvo, kar je škodovalo partiji in delavskemu razredu. Josip Broz se je boril za krepitev enotnosti partijskih vrst. Zgodovinski je bil njegov nastop na osmi konferenci zagrebške partijske organizacije, kjer je s svojimi stališči ob podpori resničnih revolucionarnih zagrebških delavcev dosegel zdravo enotnost proti tistim, ki so izpodkopavali partijo in delali za svoje osebne interese, ne pa za jugoslovansko delavsko gibanje. Tu so bili položeni temelji za oblikovanje Komunistične partije Jugoslavije kot delavske avantgarde za vsestransko politično delo med najširšimi sloji delovnega ljudstva, na čemer je slonel ves kasnejši boj. Stališča in delo Josipa Broza so si utirala pot med vsemi poštenimi delavci-revolucionarji, ki so ga izvolili za političnega sekretarja zagrebškega mestnega komiteja, potrdila pa jih je takrat tudi Komunistična internacionala v Moskvi in Četrti kongres Komunistične partije Jugoslavije. Josipa Broza so kmalu izvolili v vodstvo Komunistične partije Jugoslavije, predvideno za delo v domovini.

TITO NAS JE OBISKAL ŠE VELIKOKRAT

Tedanje razmere v jugoslovanski državi so postajale vse težje, teror se je povečal zlasti na predvečer šestojanuarske diktature in ob sami diktaturi. Josipa Broza so zaprli in mu sodili v znani bombaški aferi. Toda dostojanstvo, pogum in odločnost, ki jo je pokazal, je globoko odmevala med komunisti, delavci in delovnimi ljudmi. Leta, ki jih je prebil Josip Broz v ječi v Lepoglavi in Mariboru, so bila leta aktivnega partijskega dela med komunisti zaporniki in učenja pretihotapljene marksistične literature.

Po odhodu iz ječe leta 1934 se je Josip Broz takoj vključil v ilegalno partijsko delo in prevzel partijsko ime Tito. Delo v partiji je zaživelo. Tito je večkrat potoval v tujino, kjer je bilo takratno vodstvo Komunistične partije Jugoslavije, pa tudi v Moskvo, kjer je deloval v Komunistični internacionali.

Vendar je bilo potrebno še veliko naporov, da bi dosegli enotnost komunistov, da bi partija razvila delo med mladimi in množicami, da bi postavila delavsko gibanje jugoslovanskega proletariata in gibanje ljudskih množic. Velika ovira je bilo dejstvo, da vodstvo Komunistične partije Jugoslavije ni bilo v domovini. Tito se je vztrajno boril, da bi se Centralni komite Komunistične partije Jugoslavije vrnil v državo. Ta Titova zamisel je bila uresničena tedaj, ko je postal organizacijski sekretar Centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije in ko je bil leta 1937 izvoljen za generalnega sekretarja Centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije ter je bilo v Jugoslaviji sestavljeno novo vodstvo Komunistične partije Jugoslavije.

Od tedaj se je začel v partiji uresničevati Titov delovni program o krepitvi partije, o njeni vlogi med množicami, o pripravi na revolucijo — vse na predvečer druge svetovne vojne, ki so vse sprožile mračne sile fašizma. Tito je predvideval usodne dogodke, uvidel je, da so pred partijo velike, zgodovinske naloge in je z vsemi močmi pripravljajl člane partije na osvobodilno vojno in socialistično revolucijo. Moč partije je rasla, njene vrste so postajale vse bolj enotne in borbene, vedno trdneje se je povezovala s sindikalno organiziranimi delavci, s kmeti in naprednimi ljudmi po vsej državi, ki so se združevali v Ljudski fronti.

Tako je bila pod Titovim vodstvom Komunistična partija Jugoslavije edina sila, ki se je v času Jugoslavije mogla upreti sovražniku. Njen poziv na oboroženo vstajo je bil začetek nezadržnega toka, ki je narasel v veletok in končno odplaknil tujce, domačo izkoriščevalsko gospodo in izdajalce. To so bili dnevi in leta, ko je postalo življenje naše dežele, narodov in partije najtesneje povezano z življenjem in bojem tovariša Tita. Zato je v vsem, kar govori o uporih in boju naših narodov in narodnosti, o težnji po svobodi in življenju v miru, prisotno tudi ime Tita. Kakor da bi vsaka bolečina, vse trpljenje borcev in ljudstva našlo odmev v Titovem srcu in v njegovih mislih. V neenakem boju so postali vsi jugoslovanski narodi prežeti s Titovo vizijo boljšega sveta, bratstva in enotnosti in jo pričeli pod njegovim vodstvom uresničevati. Borci in voditelji so

bili povsod vzor poguma in poštenja, požrtvovalnosti in samoodpovedovanja. Povsod so širili bratstvo in enotnost, ki je postalo porok naše srečne bodočnosti.

Od samega začetka velikega boja je bila Titu najvažnejša misel skrb za človeka in ljudi. To je pokazal velikokrat tudi v svojih odločitvah v največjih bitkah na Neretvi in Sutjeski in drugod. Kateri vojaški poveljnik je pokazal v najodločilnejših trenutkih toliko preišljenosti in vojaške spretnosti, a hkrati toliko humanosti, izpričane v reševanju ranjencev? Tito je dobesedno vodil bitko za ljudi, a hkrati boj za zmago.

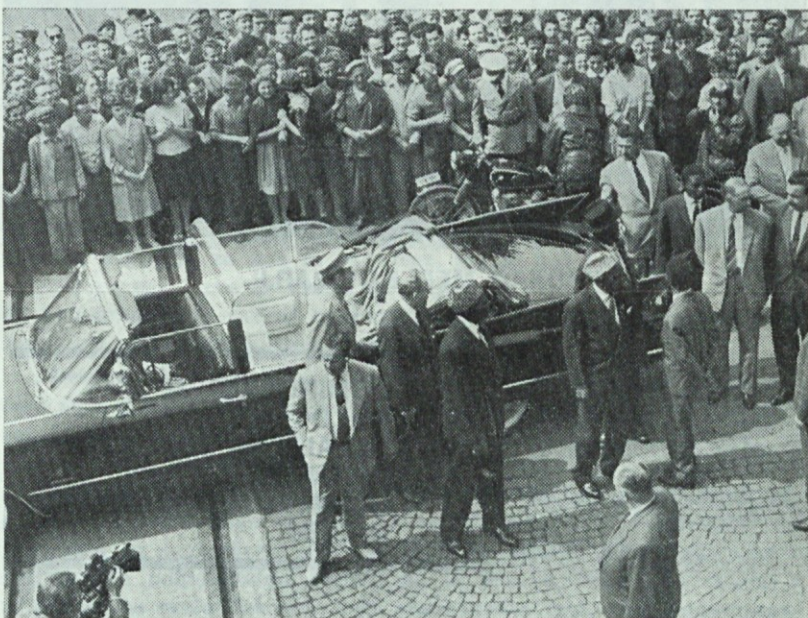
Vzporedno z narodnoosvobodilnim bojem je Tito skrbel za graditev temeljev novemu družbenemu redu, novi državi, ki so bili postavljeni s sklepi drugega zasedanja AVNOJ. A dolga in težka je bila pot do zmage, do mednarodnega priznanja nove Jugoslavije. Ob zmagi nad okupatorjem je bilo treba izbojevati tudi politični boj z emigrantsko kraljevsko vlado oziroma s tistimi, ki so jo podpirali, prepričati namere velikih sil o razdelitvi Jugoslavije na vplivna območja, doseči pravične meje na ozemlju, o katerem so želele še naprej odločati velike sile, zavarovati pridobitve narodnoosvobodilne borbe. Tako kot odlični vojaški strateg je Tito izbojeval tudi velike politične bitke. Vodil je boj proti poizkusom Stalina, da bi podredil Jugoslavijo interesom Sovjetske zveze. V času Informbiroja, ko se še niso povsem zacelele rane vojne vihre in pustošenja in ko smo načrtovali prve korake za gospodarski razvoj naše domovine, ko smo bili tako zelo sami, je ostal Tito trden zaščitnik neodvisnosti naše države kljub strahotnemu političnemu in gospodarskemu pritisku. V tem neenakem boju sta stala partija in ljudstvo čvrsto ob Titu. Enako odločnost je pokazal Tito ob podpori ljudstva in članov partije tudi do zahodnih držav, kjer so posamezni državniki ali skupine v svoji kratkovidni blokovski politiki kovali načrte proti socialistični Jugoslaviji.

Z zmago majhne, a svobodoljubne Titove Jugoslavije nad vsemi zunanji pritiski, z uveljavljanjem načel o nevmešavanju, enakopravnosti, je naša dežela pod Titovim vodstvom neomajno nadaljevala pot v zunanji in notranji politiki, se opirala na svoje lastne moči, a se zavzemala za sodelovanje z vsemi, ki ta načela spoštujejo. Zvest svojemu prepričanju, da je mogoče graditi socializem samo v svobodni in neodvisni deželi, v enakopravnih odnosih z drugimi velikimi in malimi državami ne glede na družbene sisteme, je postal Tito viden borec za mir. Za mir v svetu in za sodelovanje med narodi kot pogoj za izgradnjo tudi vseh tistih nerazvitih dežel, ki so si šele pridobile svobodo ali se zanjo šele borijo.

Želja, da se ohrani mir in ustvari sodelovanje med narodi in državami na enakopravnih osnovah, je vodila Tita v zadnjih desetletjih na številna potovanja po svetu. Kot neutrudni graditelj miru v svetu je predsednik Socialistične federativne republike Jugoslavije Tito obiskal vrsto držav, velikih in majhnih. V nasprotju s politiko zapiranja v bloke je skupaj z Nehrujem in Naserjem postavil načela politike neuvrščanja, ki jih je sprejemalo vse večje število držav in ki je prek sreča

POZORNO JE SPREMLJAL NAŠ RAZVOJ

BIL JE NA NAS PONOSEN

IN SE Z NAMI VESELIL NAŠIH USPEHOV

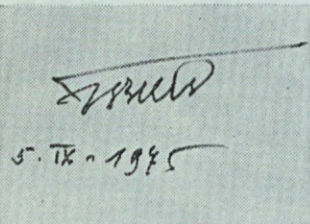
ŽIVELI SMO S TEBOJ V BORBI IN SVOBODI

NE LE VELIKI DRŽAVNIK

AMPAK TUDI KOVINAR MED KOVINARJI

**OBMIROVALA JE
ODLOČNA ROKA,
OSTALA PA JE
NEIZMERLJIVA
GLOBINA MISLI
IN IDEJ**

nja neuvrščeni od Beograda do Havane postalo najmočnejše svetovno gibanje človeštva za mir, enakopravnost, svobodo, za ohranitev načel listine Združenih narodov. Prav na srečanju v Havani je bilo izrečeno Titu posebno priznanje dežel, ki predstavljajo večino človeštva, za njegove zasluge, za snovanje in uveljavljanje ter ohranitev načel neuvrščeni.

Tito je s svojo mednarodno aktivnostjo in vlogo dvignil ugled Jugoslavije v svetu, kakor ga je imela ali ima redko katera država. Zavedal pa se je, da mora vloga Jugoslavije temeljiti na notranji trdnosti ter na napredku, svobodi in demokraciji. To pa zagotavljata bratstvo in enotnost ter enakopravnost jugoslovanskih narodov in narodnosti in samoupravna socialistična demokracija. Tito in njegovi sodelavci so notranji razvoj odločno vodili po poti samoupravnega socializma, po poti ustvarjalne podobe marksizma-leninizma, sprejemali so ukrepe za demokratizacijo in decentralizacijo in leta 1950 z zakonom uresničili geslo: Tovarne delavcem!

Samoupravni razvoj je zahteval nenehno skrb in delo Tita — iz dneva v dan, iz leta v leto, v delovni sobi ali na potovanjih iz kraja v kraj po naši deželi, v pogovorih z delovnimi ljudmi mest in vasi, kar je postalo njegov način državiškega in političnega delovanja. Treba je bilo pomagati nerazvitim krajem in v naših razmerah razvijati samoupravljanje, skrbeti za življenjsko raven in potrebe delovnih ljudi in najširših slojev ljudstva. Treba je bilo graditi in povečevati proizvodnjo, pojasnjevati in svetovati, kako delati na vseh področjih življenja in dela. Tako je bil pogosto tudi pri nas, v Litostroju. Dal nam je celo svoje ime. To je bilo takrat, ko je prisostvoval otvoritvi Litostroja, ko je stekla prva litina v novo zgrajeni livarni. Prepričan v prihodnost našega razvoja je dejal:

»Mi potrebujemo samo mir in nič drugega, da bi lahko mirno gradili ono, kar smo si zadali za nalogo. Naj vam bo ta tovarna, mnogo drugih tovarn in vse ono, kar smo do danes storili, dokaz, da bomo uresničili vse, za čemer težimo.«

Vsako srečanje s Titom nam je dalo nove moči in polet pri vsakodnevnem uresničevanju nalog. Bil je tako vedno, vsak dan prisoten med nami. Nazadnje smo bili skupaj pred slabimi petimi leti, ko smo proslavljali 25-letnico samoupravljanja. Takrat je tov. Tito dejal:

»Zdaj se spominjam tudi časov, ko sem pred triinšestdesetimi leti delal v tovarni Tönnies. To so bile pravzaprav barake in ne poslopja. Delal sem pri majhnih turbinah. Kot mlad mehanik sem strgal medeninaste lopate turbin. Delovne razmere so bile zelo težavne: prostori so bili zelo zadržljivi in tesni, pa prah in slabe plače, delali smo po 12 ur na dan. Ko danes gledam to veliko tovarno, ki svoje izdelke prodaja skoraj po vsem svetu, se ne morem načuditi. Take izredne in lepe uspehe smo dosegli v socialistični Jugoslaviji. To je možno samo zato, ker smo socialistična država in ker smo razvijali samoupravljanje.«

Da, zgodovina socialistične Jugoslavije je bila v preteklih desetletjih zgodovina Titovega življenja in delovanja. Taka je bila v povojnem razvoju tudi zgodovina Litostroja — saj vse, kar smo delali, smo delali za svetle cilje, h katerim nas je vodil tovariš Tito. A to niso bili neki daljni cilji, čeprav so se včasih zdeli težko uresničljivi. To so bili cilji, ustvariti človeka vredno življenje v svobodni, socialistični samoupravni družbi, v neodvisni domovini, v bratski skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, v enakopravnem sožitju z drugimi.

Tovariš Tito nam zapušča veliko dediščino. Vse, kar je v preteklih letih in desetletjih pomenilo življenje ljudstva, v domovini in zunaj nje, vse, kar je bilo ustvarjeno, je bilo povezano s Titovim življenjem. Toda Tito je imel sebe vedno za enakega vsem drugim državljanom. Takole je govoril:

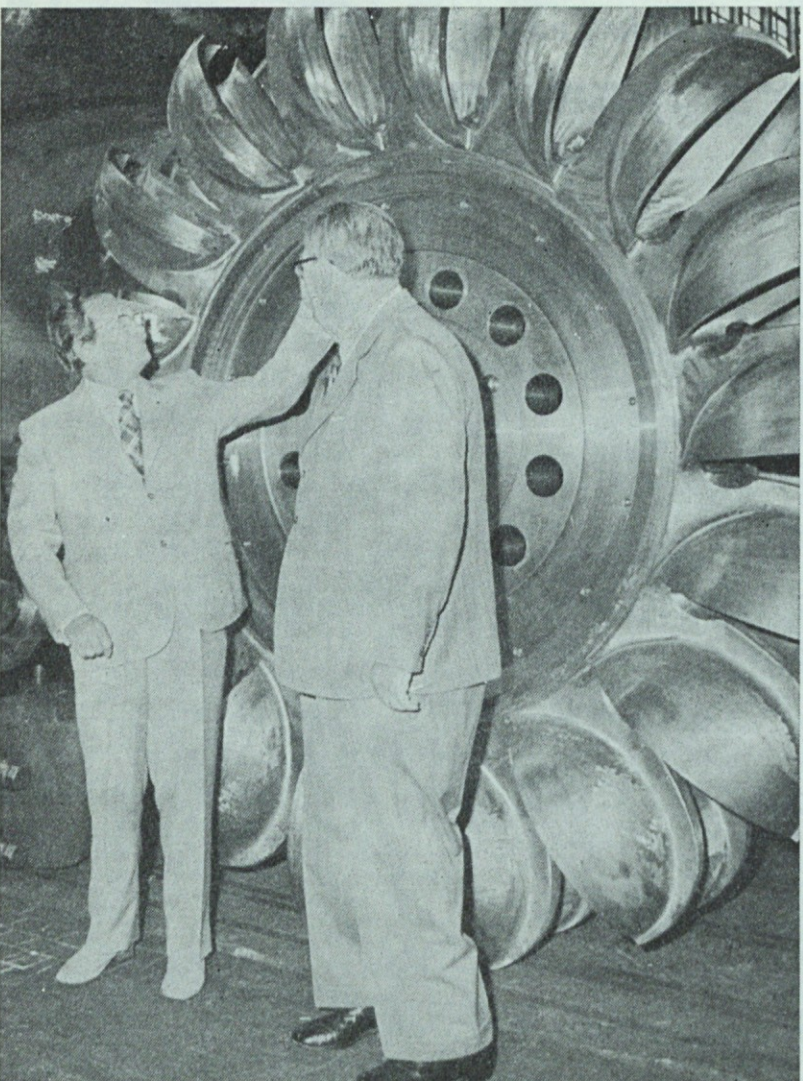
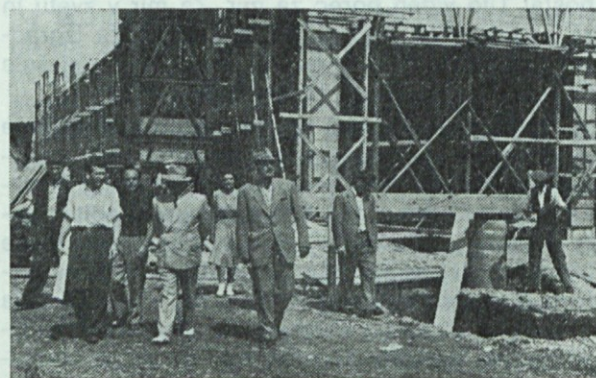
»Med temi milijoni ljudi so nekateri ostali kmetje, drugi so dobri delavci, tretji pišejo knjige ali razvijajo znanost — meni pa je bila dana vloga, da z ljudstvom vodim boj za njegovo resnično osvobodjenje. Osebnost lahko prispeva k ustvarjanju zgodovine, toda samo, če zna razumeti, kaj ljudstvo res občuti in želi, če se zna boriti za uresničevanje ljudskih teženj, če, z eno besedo, postane sestavni del ljudstva...«

S svojimi tovariši na čelu države in partije oziroma Zveze komunistov Jugoslavije je Tito vedno želel biti enakopraven član kolektivnega vodstva in se je za takega tudi imel. Priznanja, ki so mu jih izražali, je vselej sprejemal v imenu ljudstva in v imenu svojih tovarišev. Delil jih je s tistimi, ki so dali življenje za novo družbo in s tistimi, ki so imeli srečo, da nadaljujejo skupaj z ljudstvom veliko, skupno delo.

GRADILI SMO NOVO JUGOSLAVIJO

GRADILI SMO NOV DRUŽBENI SISTEM

NAŠA MOČ JE V DELU IN SAMOUPRAVLJANJU

GRADILI SMO LITOSTROJ IN TITO JE BIL Z NAMI